

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΟΜΕΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ - ΠΑΙΔΕΙΑ - ΠΑΤΡΙΔΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άλ. Χ. Φράγκου: Ἡ χαρὰ καὶ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος	139
Νίκου Ἰ. Κωστάρα: «Ἐάλω ἡ Πόλις»	146
Γ. Βιζυνοῦ: Ὁ τελευταῖος Παλαιολόγος	149
Μερόπης Ν. Σπυροπούλου: Οἱ γονεῖς δὲν θὰ εἶναι μαζί μας γιὰ πάντα	151
Κ. Ε. Τσιρόπουλου: Οἰκογένεια καὶ ὁλοκληρωτισμοί	155
Μικαλάκη Ἰ. Μαραθεύτη: Σκέψεις γιὰ ἓναν κοινωνικὸ ἄνθρωπισμό	159
Β. Χαραλαμποπούλου: Διαχρονικὴ θεώρηση τῆς Μεγάλης Ἰδέας	165
Β. Χ.: Ἡ ἄρνηση τῶν ἀξιῶν καὶ ἡ πνευματικὴ σύγκληση τῆς ἐποχῆς μας	172
Μικ. Στασινόπουλου: Ἀπολογία (ποίημα)	175
Στ. Ριμπᾶ: Ἡ διαχείριση τῆς λειτουργίας τῆς σχολικῆς τάξης	176
Στέφανου Μπολέτσι: Τραγούδι λεβεντιᾶς (ποίημα)	179
Ἰ. Θ. Κολιτσάρα: «Εἶμαι μόνος»	180
Λεωνίδα Οὐσπένσκη †: Ἡ θεολογία τῆς εἰκόνας στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία	184
Γ. Βιζυνοῦ: Παιδικὴ θεολογία (ποίημα)	187
Αἰκ. Σιναΐα: Ὁ Ἅγιος Σαμψών, ὁ λαμπρὸς Ξενοδόχος	188
Γ. Δ. Κούβελα: Ἡ ἀπόφαση	191

Βλ. σελ. 138 ➤

«ὅν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος
ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων» (Ψαλμ. μα΄, 2)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΟΜΕΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ - ΠΑΙΔΕΙΑ - ΠΑΤΡΙΔΑ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ «ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»
ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ»

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Χριστ. Γ. Κωνσταντόπουλος
Συντάσσεται από επιτροπή

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

1) ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ «ΑΠ. ΠΑΥΛΟΣ»

ΙΣΜΘΟΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ, Τ.Κ. 20100

Τηλ.: 27410-29663 & 6932-659820

FAX: 27410 75727 • www.apostolospavlos.gr

2) ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ»

ΓΕΛΩΝΟΣ 9, Τ.Κ. 11521 ΑΘΗΝΑ

Τηλ.: 210-6443294

Τύποις: Γραφικές Τέχνες Σανιδάς

Ετήσια εισφορά 15 ευρώ

Συνδρομές υποστηρικτών γίνονται δεκτές.

(ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α΄ 1989- 1998, τ. 100)

ΕΤΟΣ 6ο - ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄ • ΤΕΥΧΟΣ 48ο (148ο) • ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2014

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ (Ο Μαρμαρωμένος Βασιλιάς)

Ἡ γενναιότητα καὶ τὸ ἥθος του σπανίως συναντῶνται στὴν Παγκόσμια Ἱστορία.

Ὑπογραμμίζει ὁ πολὺς Στήβεν Ράνσιμαν κάπου στοῦ ἔργου του «Ἡ Ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως» καὶ τὰ ἐξῆς: «Τώρα, γιὰ μίᾳ ἀκόμα φορά, οἱ ὑπουργοὶ τοῦ αὐτοκράτορα πῆγαν καὶ τὸν παρακάλεσαν νὰ διαφύγει, ὅσο τὸ πρᾶγμα θὰ ἦταν δυνατὸ καὶ νὰ ὀργανώσει τὴν ἄμυνα τῆς Χριστιανοσύνης, ἀπὸ κάποιο ἀσφαλέστερο σημεῖο, ὅπου θὰ μπορούσε νὰ βρεῖ ὑποστήριξη. Ἦταν τόσο κουρασμένος, ὥστε τὴν ὥρα ποὺ τοῦ μιλοῦσαν λιποθύμησε. Ὅταν συνήλθε, τοὺς εἶπε καὶ πάλι ὅτι δὲν μπορούσε νὰ ἐγκαταλείψει τὸ λαό του. Θὰ πέθαινε μαζί του».

► Ἀπὸ σελ. 137

Διον. Κ. Μαγκλιθέρα: ... Ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή εἶναι ἀποτέλεσμα

παραδειγματισμοῦ

197

Θέσεις καὶ προβληματισμοί

200

Γ. Δροσίνη: Πατρίδα (ποίημα)

203

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΟΜΕΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ - ΠΑΙΔΕΙΑ - ΠΑΤΡΙΔΑ

Ἡ ΧΑΡΑ ΚΑΙ Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἄλ. Χ. Φράγκου

Ἐχει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος
χαρά;...

Γιὰ νὰ ἀπαντήσουμε στὸ ἐρώτημα
πρέπει πρῶτα νὰ ἀναφέρουμε τί ἐν-
νοοῦμε, μὲ τὸν ὄρο χαρά. Ἡ ἀπάν-
τηση σ' αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει, βέ-
βαια, τὸν τύπο ἐνὸς ὀρισμοῦ. Δὲν θὰ
εἶναι γι' αὐτὸ ἄμεση. Θὰ δοθῇ στὴ
συνέχεια τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ, ἔπειτα
ἀπὸ μία βαθύτερη ἀνάλυση τοῦ θέ-
ματος. Ὅπωςδήποτε, μποροῦμε ἀπὸ
τώρα νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἔννοια τῆς χα-
ρᾶς ἔχει μία διαφοροποίηση, μία κλι-
μάκωση θὰ λέγαμε. Ὑπάρχει, δηλα-
δή, ἡ ἐπιπόλαιη καὶ ἐπιφανειακὴ χα-
ρά. Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἡ βαθύτερη.
Ὑπάρχει ἡ πρόσκαιρη καὶ φευγα-

λέα. Ὑπάρχει καὶ ἡ μονιμώτερη.
Αὐτὴ πάντως ἡ βαθύτερη καὶ μονι-
μώτερη χαρά, μοιάζει μὲ καρπὸ δέν-
τρου ποὺ ἔχει τὶς βαθιές του ρίζες
μέσα στὸ βάθος τῆς ἀνθρώπινης
ὑποστάσεως. Μὲ αὐτὴ λοιπὸν τὴν
ἔννοια εἶναι ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος
πραγματικὰ χαρούμενος, ἢ μήπως
ὅλη αὐτὴ ἡ εὐμάρεια καὶ τὰ κομφὸρ
ποὺ μὲ τόση ἐπιμονή, καὶ θυσίες
ἀκόμη, ἐπιδιώκει, ἀποτελοῦν ἀπλῶς
μάταια καὶ ἀγχώδη ἀναζήτηση μίας
ὁάσεως μέσα στὴν ἔρημο τῆς ζωῆς,
καὶ τὸ μόνο ποὺ ἐπιτυγχάνει εἶναι οἱ
γνωστὲς ἐκεῖνες ψευδαισθήσεις τῶν
ὁδοιπόρων τῆς ἐρήμου; Μήπως ὅλες
αὐτὲς οἱ ὑλικὲς ἀνέσεις σὰν ἀπο-

κλειστικὸς στόχος τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, εἶναι ἀπλῶς ὑποκατάστατα τῆς χαρᾶς καὶ ξεγελοῦνε;

Ἡ σύγχρονη ἐμπειρία, εὐτυχῶς ἢ δυστυχῶς, μᾶς κάνει σ' αὐτὸ εὐκόλη τὴν ἀπάντηση. Γιατί, ἂν ἡ εὐμάρεια ἔδινε τὴν ἀληθινὴν χαρά, ἔπρεπε τότε στὰ πλουσιώτερα κράτη καὶ τοὺς πλουσιώτερους ἀνθρώπους νὰ ὑπάρχει ἡ χαρά. Ἡ σύγχρονη ὅμως πραγματικότητα ἔρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὸ ἀντίθετο. Οἱ χῶρες τῆς εὐμαρείας, ὅπως λ.χ. οἱ Σκανδιναυικές, ἔχουν τὸν μεγαλύτερο ἀριθμὸ αὐτοκτονιῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τεράστια ἐπέκταση τῶν ψυχασθενειῶν σὲ ὅλο τὸν κόσμον καὶ πρὸ πάντων τὸ ἱστορικὰ πρωτοφανὲς σὲ ἔκταση φαινόμενο τῆς διαδόσεως τῶν ναρκωτικῶν, τί ἄλλο μαρτυροῦν παρὰ μία ὑποσυνείδητη μέν, ἀλλὰ μάταιη ἀναζήτηση ἀπὸ τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο τοῦ χαμένου παραδείσου τῆς χαρᾶς; Ἐπομένως μπορούμε νὰ ποῦμε ἀπὸ τώρα πῶς, κατὰ τὴ γνώμη μας, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ἔχει ἀνέσεις, νὰ ἔχει κομφόρ, νὰ ἔχει

μικρὲς ἢ μεγάλες ἱκανοποιήσεις τοῦ «ἐγώ» του, χαρούμενος ὅμως, μὲ τὴ βαθειὰ ἔννοια τοῦ ὅρου δὲν εἶναι.

Ἀλλὰ σὸ σημεῖο αὐτὸ ἔρχεται σὰν φυσικὴ συνέχεια ἓνα ἄλλο ἐρώτημα: Γιατί ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, μὲ ὅλη τὴν εὐμάρεια καὶ τὰ κομφόρ τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, δὲν βρῆκε τὴν χαρά; Τί φταίει, τί εἶναι κεῖνο πού τὸν ὠδήγησε σ' αὐτὴ τὴν ἀποτυχία;

Μία προσεκτικώτερη ματιὰ καὶ βαθύτερη ἐνατένιση τοῦ θέματος θὰ ἔδειχνε πῶς στὴ μάταιη αὐτὴ ἀναζήτηση τῆς χαρᾶς ἀπὸ τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο, ὑπάρχει ἓνα «πρῶτον ψεῦδος», ἓνα πρῶτο λάθος. Τὸ λάθος νὰ θεωρήσῃ πῶς ἡ ὕπαρξή του περιορίζεται μόνο στὸ στομάχι του καὶ τὰ ἔνστικτά του. Καί, ἄρα, ὅσο περισσότερο ἱκανοποιοῦνται αὐτά, τόσο καὶ θὰ αἰσθάνεται πιὸ χαρούμενος.

Ἀλλὰ αὐτό, ὅπως ἀποδείχθηκε πρὶν τὴν πράξη, ἀποτελεῖ ἀπλῶς μία φαντασίωση χαρᾶς, ἀφοῦ ξεκινάει ἀπὸ μία λαθεμένη ἀφετηρία: Τὴ μο-

νομερῇ καὶ ψεύτικη ἀντίληψη ὅτι ὁ ἄνθρωπος, εἶναι μόνο ἡ ὕλική του ὑπόσταση. Ἀγνόησε τὸ πνεῦμα, τὴν πνευματική του ὕπαρξη. Καὶ σημάδεψε ἔτσι λάθος τὸ στόχο τῆς εὐτυχίας του. Γι' αὐτὸ ἔχασε καὶ στὸ μεγάλο παιχνίδι τῆς χαρᾶς. Γιατί ἡ χαρὰ ἔχει τὴ φυσική της θέση μέσα στὸ πνεῦμα, μέσα στὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητα.

«**Κ**αὶ οἱ περασμένες γενεές πού δὲν εἶχαν τὴ σημερινὴ ὠμὴ ὕλιστική νοοτροπία, εἶχαν αὐτὲς χαρὰ;». Νὰ ἓνα ἐρώτημα – ἀντίλογος, πού θὰ πρόβαλλε ἴσως ἓνας ἀναγνώστης. Ἡ ἀπάντηση στὸν ἀντίλογο αὐτὸ θέλει, βέβαια, μία εἰδικώτερη ἀνάπτυξη. Ἐδῶ, τοῦτο μόνο σημειώνομε. Πὼς στὴν πανύψηλη σκάλα τῆς χαρᾶς, οἱ περασμένες γενεές μπορεῖ νὰ βρίσκονταν στὰ πρῶτα σκαλοπάτια. Δὲν ἔφθασαν ὅμως ποτέ, οὔτε διανοήθηκαν ὅτι θὰ ἔφθανε ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος στὰ φοβερὰ ὑπόγεια τῶν σημερινῶν ψευτοπαραδείσων τῶν ναρκωτικῶν. Στὶς περασμένες γενεές, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀμέσως παλαιότερη γενεὰ πού ζῆ ἀκό-

μη, ὁ χασικλῆς ἦταν τὸ ἐλεεινὸ καὶ ἀξιολύπητο κατακάθι τῆς κοινωνίας. Σήμερα, ἐγέμισε ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀμερική ἀπὸ χασικλῆδες. Βέβαια, ἡ εὐκαιρίες ψυχαγωγίας τότε γιὰ τὸν ἐργαζόμενο κόσμο ἦταν πιὸ σπάνιες. Γιὰ νὰ ἀφήσουμε τὴν παλὴν ἐποχὴ ὅπου ἴσχυε γιὰ τὸν ἐργάτη τὸ ὄριο λιμοκτονίας, καὶ στὴ μετέπειτα ὅμως περίοδο μέχρι τοῦ τελευταίου πολέμου τὰ ἐργατικά ἡμερομίσθια ἦταν πολὺ χαμηλὰ γιὰ νὰ περισσεύει ἀπ' τὸ οἰκογενειακὸ βαλάντιο καὶ γιὰ συχνὴ ψυχαγωγία. Ἡ τεράστια ὅμως βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἀλματώδη τεχνικὴ πρόοδο τῶν τελευταίων δεκαετιῶν ἔφερε τὴ δυνατότητα ἀποκτήσεως τῶν νέων κομφὸρ τῆς τεχνικῆς προόδου, πού οὔτε νὰ τὰ φαντασθῇ μπορούσε ὁ ἄνθρωπος καὶ οἱ προηγούμενες γενεές. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἀπόκτηση τῶν κομφὸρ καὶ τῆς εὐμαρείας θεωρήθηκε πανάκεια. Καὶ αὐτὸ ἦταν, ὅπως εἶπαμε, τὸ βασικὸ λάθος.

Ἐπομένως μπορούμε νὰ ποῦμε, συνοψίζοντας, πὼς τὴ βάση γιὰ τὴ σωστὴ ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήμα-

τος της χαρᾶς ἀποτελεῖ ἡ θεμελιακὴ παραδοχὴ τῆς ἀλήθειας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνον τόσα κιλὰ κρέας ἢ μόνον αὐτὸ πὺν τρώει, ὅπως ἔλεγε κάποτε ὁ ξεχασμένος πιά Φόυερμπαχ, ἀλλὰ εἶναι καὶ πνευματικὴ ὑπερυλική, προσωπικότητα. Ἄν δὲν ξεκινήσουμε ἀπ' αὐτὴ τὴ βασικὴ παραδοχή, θὰ εἶναι σὰν νὰ περιπλανιῶμαστε ἄδικα σὲ ἀπέραντη ἔρημο. Τὴ «Χαναάν» τῆς χαρᾶς δὲν θὰ τὴ βροῦμε ποτέ. Ἄμα ὅμως δεχθοῦμε τὴν ὑπερυλικὴ ἀνθρώπινη προσωπικότητα, τότε ἔρχονται πιά σὰν ἀλυσίδα οἱ συνέπειες.

Καὶ πρώτη συνέπεια: Ἡ χαρὰ εἶναι ἓνα πνευματικὸ γεγονός, πὺν ἔχει τὴν ἔδρα τῆς σιὸ βάθος τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως. Καὶ αὐτὸ τὸ ἄδυτο δὲν ἔχει τὴν ὀλιγάρκεια πὺν ἴσως φανταζόμαστε, οὔτε μπορεῖ νὰ αἰσθανθῇ τὴ μόνιμη καὶ βαθειὰ ἱκανοποίηση μόνον ἀπὸ τὸ βολὰν ἢ τὴν καλοφαγία. Ὅχι, φυσικά, ὅτι αὐτὰ δὲν ἔχουν τὴ θέση καὶ χρησιμότητά τους. Ἀλλὰ δὲν ἀποτελοῦν «τὴ μόνη ἱκανὴ καὶ ἀναγκαία συνθή-

κη», γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν μία μόνιμη καὶ βαθύτερη εὐτυχία. Γι' αὐτὴ τὴν εὐτυχία οὐσιώδη ρόλο παίζει ἡ ἀνθρώπινη συνείδηση. Ὅταν ἡ συνείδηση εἶναι ἱκανοποιημένη, τότε ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἐσωτερικὴ εἰρήνη, τὴν «εὐροια» τῶν ἀρχαίων, πὺν εἶναι τὸ ὑπόβαθρο τῆς χαρᾶς.

Αὐτὰ ὅλα προϋποθέτουν, φυσικά, σωστὸ κοσμοθεωριακὸ προσανατολισμό, πὺν δίνει τὴν δυνατότητα σιὸν ἄνθρωπο νὰ πορεύεται μὲ ἐπίγνωση τὸ δρόμο τῆς ζωῆς του, ἔχοντας τὴν κατάλληλη πυξίδα καὶ τὰ ἀπαραίτητα κριτήρια σιὴ συνείδησή του μὲ τὰ ὁποία θὰ ἐλέγχει τὴν πορεία του, κάνοντας συγχρόνως αὐτοκριτικὴ. Γιατί, ὅπως πολὺ σωστὰ ἔχει λεχθῇ, ἄνθρωπος λέγεται τὸ ὄν πὺν κάνει αὐτοκριτικὴ. Καὶ αὐτὴ ἡ αὐτοκριτικὴ λείπει ἀπὸ τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο.

Ἡ ἐνσυνείδητη πορεία ὁδηγεῖ σιὴν ἀρτίωση τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Καὶ στοιχεῖο, ἀλλὰ καὶ καρπὸς τῆς ἀρτιώσεως αὐτῆς εἶναι ἡ χαρὰ. Σιὸ σημεῖο ὅμως αὐτὸ πρέπει νὰ προσέξουμε ἰδιαίτε-

πως καὶ νὰ θυμηθοῦμε ὅτι ὅλες οἱ ἀξίες τοῦ πολιτισμοῦ μαζί, συνθέτουν τὸν πολιτισμό. Μόνες δὲν μποροῦν νὰ ἐπιζήσουν. Βέβαια, ἡ ἀξία «ἅγιον» ἔχει τὴν ἡγετική θέση. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει σὲ ἀπομόνωση ἀπὸ τὶς ἄλλες. Κάτι ἀνάλογο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητα. Τὸ πνεῦμα καὶ οἱ πνευματικὲς ἀνάγκες ἔχουν τὴ βασικὴ σημασία, μὰ πάντα σὲ ἐναρμόνιση καὶ μὲ τὶς σωματικὲς καὶ ὑλικές. Οἱ ὑλικὲς ἀνθρώπινες ἀνάγκες δὲν θὰ ἀγνοηθοῦν, ἀλλὰ θὰ ἐνταχθοῦν ἱεραρχικὰ κάτω ἀπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ πνεύματος. Αὐτὸ μὲ ἄλλα λόγια σημαίνει πὼς δὲν θὰ ἀξιώσωμε ἀπὸ τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο, προκειμένου νὰ βρεῖ τὴ χαρά, νὰ ἐγκαταλείψει τὰ ἀγαθὰ τῆς εὐμαρείας καὶ τεχνικῆς προόδου γιὰ νὰ ἀσχοληθῇ, τάχα, μόνο μὲ τὸ πνεῦμα. Ἀλλὰ νὰ ἱεραρχήσει, νὰ τοὺς δώσει τὴν ἀληθινὴ ἀξία καὶ θέση στὴ ζωὴ, νὰ τὰ κυβερνήσει κάνοντάς τὰ ὄργανα τοῦ πνεύματος καὶ ὅχι ἀφεντικά του. Μόνον ἔτσι θὰ γίνουν, παράλληλα, ὄργανα καὶ στηρίγματα τῆς χαρᾶς.

Καὶ γιὰ νὰ γίνει αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη ὁ Χριστιανισμὸς σὰν ἡγετική πιά ἐκπροσώπηση νὰ κάνει στὸ θέμα αὐτὸ μία ἡγετική χειρονομία. Νὰ ἀναγνωρίσει δηλαδὴ πρῶτα, ὅτι καὶ τὸ θέμα τῆς χαρᾶς τὸ ἀντιμετώπισε μέχρι τώρα μὲ λαθεμένο τρόπο, ἄλλοτε ἀποσπώντας μεμονωμένα χωρία τῆς Γραφῆς (σὰν τὸ «μακάριοι οἱ πενθοῦντες») καὶ ἀποσιωπώντας ἄλλα πολλὰ πού μιলাνε γιὰ χαρὰ (ὅπως τὸ «πάντοτε χαίρετε» «ἵνα ἡ χαρὰ ἐν ὑμῖν μέινῃ» κ.λπ.), ἄλλοτε πάλι προβάλλοντας μὲν τὴ χαρά, ἀλλὰ μὲ τρόπο πού νὰ δείχνει ὅτι προορίζεται γιὰ τοὺς τελείους καί, ἄρα, εἶναι ἀνέφικτη, ἀφοῦ, φυσικά, κανεὶς ἄνθρωπος δὲν εἶναι τέλειος.

Τὸ Εὐαγγέλιο ἔπαψε ἔτσι νὰ εἶναι τὸ χαρούμενο ἀναστάσιμο μήνυμα καὶ κατήντησε «δυσανγγέλιο», ὅπως εἶπε ὁ Νίτσε. Ἀλλὰ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ χριστιανικὴ ἐκπροσώπηση σκότωσε τὴ χαρὰ μέσα στὸν ἄνθρωπο. Ἀποτέλεσμα: Ἐχασε παράλληλα καὶ τὴν ἐπαφὴ μαζί του. Γιατί ὁ ἄνθρωπος διψάει γιὰ χαρά. Καὶ ἀφοῦ ὁ Χριστιανισμὸς δὲν τοῦ τὴν ἔδωσε, κατέφυγε μοιραῖα στὰ

φτηνά υποκατάστατα που ἀναφέραμε παραπάνω.

Αφοῦ γίνεται αὐτὴ ἡ εἰλικρινὴς ἀναγνώριση, τότε μόνο θὰ μπορεῖ νὰ ξαναπάρει ὁ Χριστιανισμὸς στὰ χέρια του τὰ καλινάρια τῆς χαρᾶς ἀφοῦ πραγματικὰ εἶναι ὁ μόνος πὺν μπορεῖ νὰ ξαναδώσει τὴ χαρὰ στὸ σημερινὸ βασανισμένο καὶ παραπαίοντα ἄνθρωπο. Γιατί μόνο αὐτὸς μπορεῖ νὰ προσφέρει τὴ δύναμη τῆς Πίστεως πὺν εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ ὑπερνικήσει ὁ ἄνθρωπος τοὺς ἀνταγωνιστὲς τῆς χαρᾶς πὺν εἶναι οἱ δοκιμασίες τῆς ζωῆς μεγάλες καὶ μικρές, ἀτομικὲς καὶ γενικώτερες, τὸ φυσικὸ καὶ ἠθικὸ κακὸ πὺν ὑπάρχει στὸν κόσμον. Μόνο ἡ χριστιανικὴ Πίστη μπορεῖ νὰ δώσει τὴ δύναμη στὸν ἄνθρωπο νὰ ἀντιμετωπίζει νικηφόρα τὶς θύελλες τῆς ζωῆς ὥστε νὰ μπορεῖ ὁ πιστὸς νὰ ἐπαναλαμβάνει μὲ τὸν Παῦλον τὰ λόγια ἐκεῖνα τοῦ θριάμβου «ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς» καὶ ἔτσι νὰ ξαναβρίσκει τὴν εἰρήνη καὶ τὴν χαρὰ.

Ο Χριστιανισμὸς πρέπει νὰ προχωρήσει μὲ σύνεση καὶ ἀληθινὴ ταπείνωση. Ὁχι μὲ ἐξαλλοσύνες καὶ τὴ νοστοροπία τοῦ παντογνώστου, ἀλλὰ μὲ τὴν ταπείνωση τοῦ μαθητοῦ. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι σύνολο ἀπὸ μονοκονδυλιὲς πὺν διαγράφουν ἔτσι αὐθαίρετα τὰ κονδύλια τῆς ζωῆς. Οὔτε ὁδοσπρωτήρας πὺν τὰ ἰσοπεδώνει ὅλα. Ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει ἓνα ὑπόδειγμα, τὸν Ἰδρυτὴ καὶ Ἀρχηγό του. Καὶ αὐτὸς ὁ λησμονημένος Ἀρχηγὸς ἔχει ξεκαθαρίσει μὲ τὸν πιὸ κατηγορηματικὸ τρόπο ὅτι ἦλθε νὰ δώσει τὴν χαρὰ στὸν ἄνθρωπο: «ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς». Ἐπεὶ εἶναι καὶ ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν, πὺν τόσες φορές μὲ ἐκεῖνα τὰ «πάντοτε χαίρετε» τόνισε καὶ ὑπεγράμμισε τὴν χαρὰ.

Φυσικά, γιὰ νὰ ἀνθήσει καὶ νὰ ἔχει μονιμότητα ἡ χαρὰ αὐτὴ χρειάζονται καὶ ἄλλες εἰδικώτερες προϋποθέσεις πὺν συνδέονται ὅχι μόνο μὲ τὴν πίστη, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν κορυφαία ἐντολὴ τῆς ἀγάπης. Μόνο ἐκεῖνος πὺν ἔχει ἀγάπη μπορεῖ νὰ

ἔχει καὶ χαρά. Ἡ χαρὰ μοιάζει μὲ ἓνα ὠραῖο λουλούδι πὺ φυτρώνει καὶ μεγαλώνει μόνο στὴ «γῆ τὴν καλή» τῆς ἀγάπης, δηλαδὴ τῆς θυσίας. Γιατί ἡ ἀγάπη τότε μόνο εἶναι ἀληθινὴ ὅταν ἔχει τὸ στοιχεῖο τῆς θυσίας. Καὶ ἡ βαθύτερη χαρὰ εἶναι ἀπαύγασμα ἀπὸ μία συνείδηση πὺ ἐκπληρώνει μὲ πνεῦμα θυσίας τὸ χρέος τῆς.

Ἡ χαρὰ δὲν ταυτίζεται βέβαια πάντοτε κατ' ἀνάγκην μὲ τὸ γέλιο. Συντροφεύει ὅμως πάντα τὴν ἐσωτερικὴ εἰρήνη σὰν ἀμοιβὴ μίας ζωῆς χρέους καὶ ἀγάπης. Ἔτσι ἡ ἀληθινὴ καὶ μόνιμη χαρὰ συντροφεύει τὸν ἄνθρωπο τοῦ «ὑπὲρ – ἐγὼ». Γιατί ὁ ἄνθρωπος τοῦ ὑπὲρ – ἐγὼ εἶναι ἀκριβῶς ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς θυσίας γιὰ τοὺς ἄλλους.

Ἡ χαρὰ, τέλος, εἶναι καρπὸς ἀγῶνος. Γιατί καὶ ἡ ἀγάπη στὴν οὐσία τῆς εἶναι ἀγῶνας. Ἀγῶνας νὰ δώσωμε σὸν ἄλλο λίγη βοήθεια, φῶς, κατανόηση, παρηγοριά, ἐνθάρρυνση. Ὅχι μόνο ὁ ἄνθρωπος νὰ παίρνει,

ἀλλὰ καὶ νὰ δίνει χαρὰ. Γιατί καὶ ἡ χαρὰ, ὅπως κάθε ἀγαθὸ τῆς ζωῆς, δὲν δίνεται δωρεάν.

Καὶ τὸ συμπέρασμα βγαίνει σχεδὸν μόνο του. Ὁ ἄνθρωπος μόνο σὰν ψυχοσωματικὴ ἐνότητα, μὲ τὴ δύναμιν πὺ θὰ προσφέρει ἡ ἀνανεωμένη Πίστη, θὰ μπορέσει νὰ βρεῖ τὸ σωστὸ μονοπάτι τῆς χαρᾶς. Ἀλλοιῶς θὰ παραπαίει μάταια ἀπὸ τὴν περιφρόνηση πρὸς τὸ σῶμα. Μόνο ἡ σύνθεση καὶ ιερὰρχηση τῶν δυὸ αὐτῶν στοιχείων, μὲ τὸ σωστὸ κοσμοθεωριακὸ προσανατολισμό, θὰ ἀναστήσει τὴν ἀληθινὴ καὶ μόνιμη χαρὰ στὴν ψυχὴ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Τὴ χαρὰ πὺ τόσο, ἀλήθεια, ποθεῖ καὶ πρέπει, ἐπὶ τέλους, νὰ βρεῖ.

(Σημείωση: Τὸ ὡς ἄνω ἄρθρο ἀποτελεῖ εὐρύτερη μελέτη ἀπὸ τὴν ὁποία, χάριν συντομίας, ἀφαιρέθηκαν μικρὰ τμήματα καὶ ἔγιναν ἐλαφρὲς τροποποιήσεις χωρὶς καθόλου νὰ ἀλλοιωθῇ τὸ νόημα τῆς ὑπέροχης αὐτῆς μελέτης. Βλ. καὶ περ. «Συζητήσεις» τ. 1στ', σελ. 221 κ.έ. – Χ.Γ.Κ.)

«ΕΔΛΩ Η ΠΟΛΙΣ»

τοῦ Νίκου Ι. Κωστάρα

29 Μαΐου 1453. «Εάλω ἡ Πόλις». Φρικιαστικότερη κραυγή δὲν ἀκούστηκε ποτὲ σὲ πόλη ἀνθρώπου ὥσάν νὰ ἔφτανε ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου. Ἡ πώση τῆς Βασιλεύουσας ἐπεσφράγισε τὸ τέλος τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴν τελευταία ἡμέρα τῆς ἔνδοξης πολιτείας, πού ἱδρυσε χίλια διακόσια χρόνια ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ τοῦ «Λεωνίδα» τοῦ Βυζαντίου, τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορα, τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, τοῦ «Μαρμαρωμένου Βασιλιᾶ». Μιὰ μαύρη σελίδα τῆς παγκόσμιας ἱστορίας γραμμένη μὲ τὸ αἷμα τῶν Βυζαντινῶν. Ἡμέρα πένθους γιὰ τὸν Ἑλληνισμό. Ἀλλὰ καὶ ἡμέρα μνήμης.

Κι ὅμως τὸ πέπλο ἱστορικῆς λησμονιᾶς ἔχει σκεπάσει τὴν ἑλληνικὴ μνήμη μὲ ἀποτέλεσμα νὰ κινδυνεύουμε μὲ ἐθνικὸ ἀποχρωματι-

σμό, διαπιστώνοντας τὴν ἀρνητικὴ εἰκόνα πού παρουσιάζει, τόπος καὶ λαός, σὲ ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ αὐτὰ πού ὀνομάζουμε «Ἐθνικὰ θέματα». Ἔτσι ἐπιχειρεῖται ἐπὶ δεκαετίες τώρα ἡ διάβρωση τῆς ταυτότητας τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων μέσω τῆς ἱστορικῆς ἀγνοσίας καὶ παραπλάνησης τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. «Ἡ Ἱστορία ἐκδικεῖται αὐτοὺς πού τὴν ἀγνοοῦν» (Κ. Τσάτσος). Ὑπάρχουν ὅμως ἀντισώματα πού τιμοῦν τὴ μνήμη τοῦ «Μαρμαρωμένου Βασιλιᾶ» θυμοῦνται τὴν Ἄλωση καὶ τοὺς θρύλους της κι ἔτσι ἐνοχλοῦν καὶ ἀναταράσσουν τὰ λιμνάζοντα νερὰ τῆς ἱστορικῆς μνήμης κάθε χρόνο.

Ἡ 29η Μαΐου 1453 φέρει στὴν Ἐθνικὴ μνήμη τὰ θλιβερά γεγονότα τῆς πώσης τῆς Βασιλεύουσας, γιατί κανένα γεγονὸς τῆς χιλιόχρονης αὐτοκρατορίας δὲν εἶχε τὸ τραγικὸ

μεγαλεῖο τῆς πώσης καὶ κανένα μεγάλο γεγονός δὲν σφράγισε τόσο βαθιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας ὅσο ἡ Ἑλωση ποὺ χαρακτηρίστηκε «συμφορὰ μεγίστη τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένη γενομένων», ἀπὸ τὸν Λαόνικο Χαλκοκονδύλη ἐνῶ ὁ Στέφαν Τσβάιχ τὴν χαρακτήρισε ὡς «μοιραία στιγμή τῆς ἀνθρωπότητος». Ἕνα ἱστορικὸ γεγονός μεγάλης σημασίας, ὅχι μόνο γιὰ τοὺς Ἕλληνες ἀλλὰ γιὰ τὴν Παγκόσμια Ἱστορία. Τὸ Βυζάντιο ἦταν πρόμαχος ὅχι μόνο τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ μία καὶ πλέον χιλιετία. Τὸ Βυζάντιο ὑψωνόταν ἀληθινὸ προπύργιο τῆς Δύσης, ἀσάλευτος κυματοθραύστης πάνω σὸν ὁποῖο ξεσποῦσαν κάθε φορὰ τὰ ἄγρια σίφη τῶν βαρβάρων τῆς Ἀνατολῆς.

Ἀλλὰ τὸ πρῶτο πλήγμα κατὰ τῆς ἰσχυρῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καταφέρθηκε ἀρχικὰ ἀπὸ τὴ Δύση, τοὺς Σταυροφόρους τῆς Δ' Σταυροφορίας τὸ 1204 μ.Χ. Ὁ Ἀγγλὸς Βυζαντινολόγος Στήβεν Ράνσιμαν ἀναφέρει: «Ἡ δυνατότητα κατακτήσεως ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τῆς Κων-

σταντινουπόλεως ὀφείλεται στὸ ἔγκλημα τῶν Σταυροφόρων τοῦ 1204... σὺς 29 Μαΐου 1453 ἓνας πολιτισμὸς σαρώθηκε ἀμετάκλητα». Μετὰ τὸ 1204 ἔπνεε τὰ λοῖσθια. Ἐγινε μιὰ τρεκλίζουσα αὐτοκρατορία. Περιορισμένη ἐδαφικὰ, ἐξαντλημένη οἰκονομικὰ, διχασμένη θρησκευτικὰ σὲ ἐνωτικούς καὶ ἀνθενωτικούς, προδομένη καὶ βαθιὰ πληγωμένη ἀπὸ τοὺς Δυτικούς, ἐξουθενωμένη ἀπὸ τὶς ἐνδοδυναστικὰς διαμάχες περίμενε μοιρολατρικὰ «τὸν Τοῦρκο νὰ τὴν πάρει» (Κ. Παλαμᾶς).

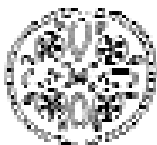
Σ' αὐτὴ τὴν κρίσιμη στιγμή βρέθηκε στὴν Βασιλεύουσα ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος μὲ λεωνίδειο φρόνιμα γιὰ νὰ σταθεῖ ἀντὶ τοῦ ἐνδοξῶν προκατόχου. Γι' αὐτὸ ὅταν ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ Β' τοῦ ἔκανε πρόταση νὰ παραδώσει τὴν Πόλην, ἔδωσε ἀπάντηση θερμοπυλάχου: «Τὸ τὴν πόλιν σοὶ δοῦναι οὐτ' ἐμοῦ, οὔτε τῶν αὐτὴν οἰκούντων. Κοινὴ γὰρ γνώμη πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν». Ἦταν μιὰ μακρινὴ ἀπήχη-

ση τοῦ «Μολῶν λαβὲ» καὶ πέρασε σὰν ἄλλος Λεωνίδας σὴν Ἱστορία. Ἐγινε θρύλος, σύμβολο καὶ τραγούδι. Ὁ Κωνσταντῖνος δὲν πολέμησε γιὰ νὰ νικήσει, πολέμησε γιὰ νὰ μὴν ἡπνηθεῖ ἡ τιμὴ τῆς Βασιλεύουσας. Ἡ πόλη κυριεύεται ἀλλὰ δὲν παραδίδεται. Στάθηκε ἄγρυπνος, ἀκάματος, ἀκαταπόννητος. Μάχεται σὰν τὸν Ἀθανάσιο Διάκο μὲ σπασμένο σπαθί. «Ἀπέθανε ἀπὼ στὸ σπαθὶ του» ὅπως λέει τὸ ποντιακὸ τραγούδι. Μπορεῖ νὰ σκοτώθηκε σὴν Πύλη τοῦ Ρωμανοῦ ἀλλὰ ἀναστήθηκε σὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ. Ὁ Γέρος τοῦ Μοριά ἔλεγε ὁ τελευταῖος ὑπερασπιστὴς δὲν συνθηκολόγησε ἀλλὰ ἔπese πολεμῶντας.

Καὶ τὸ Γένος μας δὲν δέχτηκε τὸ ζυγὸ τῆς δουλείας, δὲν συμβιβά-

στηκε μὲ τὸν κατακτητὴ καὶ σὲ κάθε εὐκαιρία ἔπαιρνε τὰ ὄπλα γιὰ νὰ ἀνακτήσει τὴν ἐλευθερίαν του. Ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ἔμεινε ὁ Ἕλληνας μὲ τὸ μῦθο τοῦ «Μαρμαρωμένου Βασιλιᾶ», σύμβολο ἀθάνατο, ἐνσαρκωτῆς τοῦ ὄνείρου καὶ τῶν προσδοκιῶν του, ποὺ κράτησε ἄσβεστη τὴ φλόγα τοῦ Ἑλληνισμοῦ γιατί μέσα ἀπὸ τὴς συμφορὲς βρίσκουμε τὴν αὐτοσυνειδησίαν μας κι αὐτὴ ἔχουμε σήμερα ἀνάγκη γιὰ νὰ μὴν ἀλλοτριωθοῦμε. «Ἡ πόλις ἐάλω! Ἀλλοίμονον, ὅμως, ἂν τὴν ἀφήσωμεν νὰ ἀλωθεῖ ἐντὸς μας» (Καθ. Ν. Τωμαδάκης). Ὁχι λησμονιὰ ἀλλὰ μνήμη γιὰ νὰ διατηρηθεῖ ἡ ἱστορικὴ μας συνέχεια μέσα σὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωση.

(βλ. ἐφ. «ΕΣΤΙΑ», 30.5.12)

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

τοῦ Γ. Βιζυνοῦ

(1849 – 1896)

«Τὸν εἶδες μὲ τὰ μάτια σου, για-
για τὸν Βασιλέα, ἢ μήπως καὶ σὲ
’φάνηκε, σὰν ὄνειρο νὰ ‘ποῦμε, σὰν
παραμύθι τάχα;

— Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου, ὥσάν
καὶ σένα νέα, πὰ νὰ γενῶ ἐκατὸ
χρονῶ, κι ἀκόμα τὸ θυμοῦμαι σὰν
νάταν χθὲς μονάχα.

Στὴν Πόλι, στὴν Χρυσόπορτα,
σπὸν Πύργον ἀπὸ κάτου, εἶν’ ἓνα
σπήλαιο πλατύ, ’στρωμένο σὰν πα-
λάτι, σὰν ἅγιο παρεκκλήσι. Κανένας
Τούρκος δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθεῖ
κοντά του, κανεὶς τῆς σιδηρόπορτας
ναυρῇ τὸ μονοπάτι, νὰ ’πὰ νὰ τὸ μπ-
νύση.

Μόνο κανένας Χριστιανός, κανέ-
νας πὺ τὸ ξέρει, περνᾷ ἀπ’ αὐτοῦ
κρυφὰ κρυφὰ καὶ τὸν σταυρὸ του
κάνει μὲ φόβο καὶ μ’ ἐλπίδα.

’Ετσι κι ἐγὼ βαστούμενη στὸ πα-
τρικὸ μου χέρι, ἐπῆγα καὶ προσκύ-
νησα. Κι ἐδῶ αὐτοῦ μου ἐφάνη, ὅχι
μου ἐφάνη! Εἶδα:

Μὲς στὸ σκοτάδι τὸ βαθὺ ἐν’
ἄσπρο σὰν λυχνάρι,

σὰν μία φλόγα μυστικὴ ἀπ’ τὸν
Θεὸ ἀναμμένη, γαλάζια λάμψη χύ-
νει καὶ φέγγει τὴν λευκόχλωμη τοῦ
Βασιλέως χάρι,

πού μὲ κλεισμένα βλέφαρα ἐξα-
πλωμένος μένει στὴν ἀργυρὴ του
κλίνη.

— Ἀπέθανε, γιαγιά;

— Ποτέ, παιδάκι μου! Κοιμᾶται!
Στὰ στήθη του ὁ Σταυραετός, στὰ πό-
δια του προβάλλει Δικέφαλο Ξαφτέ-
ρι...

— Καὶ τώρα πιά δὲν ἔμπορεῖ για-
γιάκα νὰ ξυπνήση;

— ὦ, βέβαια! Καιρούς καιρούς,
σηκώνει τὸ κεφάλι, καὶ βλέπ' ἂν ἤρ-
θεν ἡ στιγμή, πόχει ὁ Θεὸς ὀρίσει...

— Καὶ θάρθη, ναὶ γιαγιάκα μου;

— Θάρθη παιδί μου, θάρθη.

— Καὶ ὅταν ἔρθη, τί χαρὰ στήν
γῆ, στήν οἰκουμένη.

— Σ' ὅποιους θὰ ζοῦνε τότε!

— Διπλό, τριπλό θὰ πάρουμεν
αὐτὸ πού μας ἐπάρθη.

— Κι ἡ Πόλι κι ἡ Ἁγία-Σοφιά δι-
κή μας θέ νὰ γένη.

— Πότε, γιαγιά μου, πότε;

— Ὅταν τρανέψης, γιόκα μου,
κι ἀρματωθεῖς, καὶ κάμης,
τὸν ὄρκο στήν Ἐλευθεριά,
σὺ κι ὅλη ἡ νεολαία,
νὰ σώσετε τὴν χώρα.
Τότε θὲ νάρθη ὁ ἄγγελος
κι ἀγγελικαὶ δυνάμεις
νὰ μβοῦνε, νὰ ξυπνήσουνε,
νὰ ποῦν σὸν Βασιλέα
πὼς ἦλθε πιά ἡ ὥρα!...».

(Βλ. Μεγάλῃ Ἐγκυκλοπαίδεια Νεοελ-
ληνικῆς Λογοτεχνίας, τ.3ος, σ. 485-486).

ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΔΕΝ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΜΑΖΙ ΜΑΣ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ

*«Από την στιγμή που κάποιος γίνεται γονιός,
ζει συνεχώς με μία μυστική προσευχή μέσα του,
για τα παιδιά του» (Ανώνυμος)*

τῆς **Μερόπης Ν. Σπυροπούλου**,
Ὁμότη. Καθηγήτριας Παν/μίου Ἀθηνῶν

Μὲ ἀφορμὴ ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ ἓνα κείμενο τοῦ Κωνσταντίνου Τσάτσου, θέλω νὰ ἀπευθυνθῶ σ' ἐκείνους πού ἔχουν τὴν τύχη, σὴν ὥριμη ἡλικία τους, νὰ ἔχουν ἀκόμα κοντά τους καὶ τοὺς δύο ἡ, ἔστω, τὸν ἓναν ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους, καὶ νὰ χαίρονται τὴν ζωντανὴ παρουσία τους. Γράφει ὁ Τσάτσος σὺν βιβλίου του «Ἡ Ζωὴ σὲ Ἀπόσταση»:

«Ὁ πὺν ζωνρὸς μου πόθος, ἓνας πὺν κάθε λίγο ξανάρχεται ἴδιος, εἶναι νὰ ἀνασταίνονταν ἡ μάνα καὶ ὁ πατέρας μου, νὰ ζήσω ἓναν καιρὸ μαζί τους, νὰ τοὺς διηγηθῶ τὴ ζωὴ

μου. Κι ἐγὼ πὺν τώρα τελείως ἀδιαφορῶ γιὰ τὴ γνώμη τοῦ κόσμου, θὰ ἤθελα ἐκεῖνοι νὰ μὲ καμαρώσουν. Μεγαλύτερη ἀγαλλίαση δὲν θὰ μποροῦσα νὰ νιώσω. Ξέρω πὺς τὰ λίγα πὺν κατόρθωσε ὁ γυιὸς τους θὰ τοὺς φαίνονταν σπουδαία. Καὶ θὰ τοὺς ἔδιναν ἀπέραντη εὐχαρίστηση».

Πόσο καλὰ ἐκφράζουν, τὰ λίγα αὐτὰ λόγια, τὰ συναισθήματα πὺν πολλοὶ ἀπὸ ἐμᾶς ἔχουμε νιώσει ὅταν οἱ γονεῖς μας ἔφυγαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴ πὺν ἀρχίσαμε, σιγὰ – σιγὰ, νὰ ἀναλογιζόμαστε καὶ νὰ συνειδητοποιοῦμε τὸ πόσο φτωχὰ καὶ

λίγα ήταν, τελικώς, αυτά που τους χαρίσαμε όσο ζούσαν, από τα συναισθήματα που πλημμύριζαν πάντα την καρδιά μας γι' αυτούς, αλλά έμεϊς τα κρατούσαμε, με τσιγκουνιά, βουθα και διπλοκλειδωμένα.

Πόσα πολλά θα θέλαμε και θα είχαμε τώρα να τους πούμε, αν μπορούσαμε... Μὲ πόση χαρά και αγαλλίαση θα καθόμασταν τώρα δίπλα τους, σὲ μία ήρεμη ώρα, αφιερωμένη μόνο σ' αυτούς, και κρατώντας τὸ τρεμάμενο ἴσως χέρι τους θα τους κουβεντιάζαμε. Θα μοιραζόμασταν μαζί τους ὅσα κάποτε ζητοῦσε ἡ ἄηκη προσμονή σὸ βλέμμα τους, σιωπηλὰ και διακριτικὰ, ἀλλὰ πάντα με λατὰρα και ἀγάπη. Κι ἂν ἐκεῖνοι δὲν τολμοῦσαν πια νὰ ρωτήσουν, μήπως και ἀποκαλύψουν τὸ ὅτι γι' αυτούς ποτὲ δὲν παύουμε νὰ εἴμαστε παιδιά, ἔμεϊς, ἔχοντας τώρα δικὰ μας παιδιά, πόσο πιὸ κοντά τους θα νιώθαμε και πόσο πιὸ εὐκόλα θα τους ἀνοίγαμε τώρα τὴν καρδιά μας.

Όμως, ἔμεϊς τότε, πὸν ἐκεῖνοι περιμέναν, μέσα σὴν δίνη και τὴν βουή τῆς καθημερινότητας πὸν μας ξεκού-

φαινε, μέσα ἴσως σὴς δυσκολίες και τὴς δοκιμασίες πὸν μας ἐπιφύλαξε ἡ ζωή, ἢ ἀκόμα μέσα σὴν συνεχή δίψα γιὰ δραστηριότητες, ἐπιτυχίες και κατακτήσεις στόχων, εἴχαμε πάψει νὰ ξεχωρίζουμε τὸ οὐσιαστικὸ τραγούδι τῆς ζωῆς, πὸν περνᾷ και φεύγει. Εἴχαμε ἀφήσει νὰ τὸ πνίξουν οἱ ἦχοι ἀπὸ τύμπανα και σάλπιγγες ἐγωισμοῦ, ἐπαγγελματικῆς ἢ κοινωνικῆς καταξίωσης και πλεονεξίας, προσωπικῶν κατακτήσεων και ἱκανοποιήσεων.

Και εἴχαμε τὴν ἀνόντη πεποίθηση ὅτι, σίγουρα... «ἔχω καιρό». «Κάποτε», λέγαμε, «θα καταφέρω νὰ ἐξοικονομήσω λίγο περισσότερο χρόνο γιὰ τοὺς γονεῖς, πὸν εὐτυχῶς εἶναι καλά. Κάποτε θα μπορέσω νὰ τοὺς κάνω λίγο περισσότερη συντροφιά, θα βρῶ μία εὐκαιρία γιὰ μία ώραία βόλτα. Κάποτε θα τοὺς πῶς με ἡρεμία, ὅλα ὅσα αἰσθάνομαι γι' αυτούς και θα τοὺς δείξω πόσο συνειδητοποιῶ τὴν ἀγάπη πὸν τόσο πλουσιοπάροχα αὐτοῖ μου πρόσφεραν, χωρίς ποτὲ νὰ περιμένουν ἀντάλλαγμα».

Κι αυτό το «κάποτε», πού όλο αναβάλλεται και τελικώς ποτέ δεν έρχεται, ίσως, όταν φτάσει, να μάς είναι πια άχρηστο, γιατί οί γονεῖς έχουν πια στερηθεῖ τὴν χαρὰ τῆς ἐπικοινωνίας ἢ ἔφυγαν ξαφνικὰ γιὰ τὴν ἀπέναντι ὄχθη. Τότε εἶναι πού, αὐτὸ τὸ «κάποτε», στοιχειώνει θαρρεῖς, κι ἀρχίζει νὰ μάς κυνηγᾷ καὶ νὰ μάς παιδεύει. Τότε εἶναι πού μετανιώσουμε καὶ ἀναθεωροῦμε, ἐκ τῶν ὑστέρων δυστυχῶς, στάσεις καὶ πράξεις ζωῆς. Γι' αὐτό, ὅταν κάποτε ἕνας γηραιὸς σοφὸς δάσκαλος ρώτησε ἕναν μαθητὴ του:

-Τί θὰ ἐπιθυμοῦσες νὰ κάνεις ἂν ἤξερες ὅτι σου μένουν μόνο λίγα λεπτὰ ζωῆς;

Ἐκεῖνος αὐθόρμητὰ τοῦ ἀπάντησε:

- Θὰ πῆγαινα ν' ἀγκαλιάσω τοὺς γονεῖς μου καὶ νὰ τοὺς πῶ πόσο πολὺ τοὺς ἀγαπῶ.

Ὁ δάσκαλος τότε τοῦ εἶπε:

- Φύγε, μὴν καθυστερεῖς καθόλου. Πῆγαινε τώρα ἀμέσως κοντὰ τους, γιὰ νὰ πραγματοποιήσεις τὴν ἐπιθυμία σου.

Δὲν εἶναι λίγες οἱ φορὲς πού ἔχω ἀκούσει ἀξιοσέβαστους ἀνθρώπους, πού θεωροῦνται καὶ εἶναι πραγματικὰ ἐπιτυχημένοι στὴν ζωὴ τους, καὶ οἱ ὅποιοι καθόλου δὲν παραμέλησαν τοὺς γονεῖς τους ὅσο ζοῦσαν, νὰ ὁμολογοῦν, μὲ θλίψη, πῶς, ὦρες – ὦρες, βασανίζονται ἀπὸ τὴν σκέψη ὅτι, τότε πού ἔπρεπε, δὲν διέθεσαν ὅσα θὰ ἤθελαν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους γιὰ νὰ τοὺς δώσουν χαρὰ καὶ νὰ τοὺς ἐκδηλώσουν τὴν ἀγάπη τους.

Ἦ, ἄλλοτε, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι, μυστικὰ καὶ ἀνομολόγητα, σὲ ὦρες ἐσωτερικοῦ διαλόγου μὲ τὸν ἑαυτὸ τους, διαπιστώνουν ὅτι, ξαναγυρίζει ἐπίμονα στὸ μυαλὸ τοὺς ἐκείνη ἡ ἄστοχη κουβέντα ἢ καὶ ἡ παρατήρηση πού, κάποτε, αὐτοὶ εἶχαν ξεστομίσει, ἐκνευρισμένοι ἀπὸ μία ὑπόδειξη τοῦ ἡλικιωμένου γονιοῦ. Καὶ τὸν εἶχαν πικράνει. Ἀλλὰ πῶς νὰ ζητήσουν τώρα πια συγγνώμη;

Κι ἀκόμα, εἶναι καὶ κάποιες ἄλλες περιπτώσεις, πὺ δὺσκολες, πὺ σκληρές. Αὐτές, πού γίνονται ἀβάσταχτες, ὅταν ἡ πίκρα ἀπὸ τὴν

συμπεριφορά ἑνὸς γονιοῦ, ἔμεινε νὰ βασανίζει τὸ παιδὶ γιὰ ὅλη του τὴν ζωή. Δὲν θὰ μποροῦσε, ἴσως, ὅσο ὁ γονιὸς ἀκόμα ζοῦσε, νὰ εἶχε βρεθεῖ ἡ εὐλογημένη ἐκείνη στιγμή μίας σωστῆς κουβέντας καὶ μίας, χωρὶς ὀρους καὶ ὑποκρισίες, ἐξομολόγησης, πού θὰ ἀποκάλυπτε τὴν πληγὴ καὶ θὰ ἔκανε τὸν γονιὸ νὰ συνειδητοποιήσῃ τὸ φταίξιμό του καὶ ν' ἀλλάξῃ συμπεριφορά; Ποιὸς μπορεῖ νὰ τὸ πεῖ;

Εἶναι γι' αὐτὸ κρίμα νὰ ἀφήνουμε τὶς μέρες, τὶς ἐβδομάδες, τοὺς μῆνες καὶ τὰ χρόνια νὰ φεύγουν – καὶ φεύγουν τόσο γρήγορα – ἅδεια ἀπὸ μικρές, ἀλλὰ μέγιστες σέ σημασία, ἐκδηλώσεις ἀγάπης καὶ στοργῆς πρὸς αὐτοὺς πού μας ἔδωσαν τὴν ζωή καὶ ὅλα ὅσα εἶχαν οἱ ἴδιοι νὰ μᾶς προσφέρουν – μὲ τὰ ὅποια λάθη τους – ἀλλὰ πάντα μὲ μοναδικὸ γνώμονα τὴν ἔγνοια καὶ τὴν λαχτάρᾳ γιὰ τὴν δική μας καλὴ

ζωή; Πρὸς αὐτοὺς πού, ἀσυναίσθητα, θεωροῦμε σχεδὸν δεδομένο ὅτι θὰ τοὺς ἔχουμε μαζί μας γιὰ «πολλά» ἀκόμα χρόνια, παραβλέποντας, μὲ τραγικὴ ἀφέλεια, τὸ πόσο πρόσκαιροι εἴμαστε καὶ πόσο ἀμετάκλητα ἀπλῶς περαστικοὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωή.

Ἄσυναίσθητα καὶ μὲ κρυφὴ ἐλπίδα, δίνουμε στὶς λέξεις «πολλὰ χρόνια» μίᾱ ἀπροσδιόριστη διάσταση αἰωνιότητος καὶ παραβλέπουμε, δυστυχῶς ἢ εὐτυχῶς, τὸ ὅτι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ γνωρίζει τὴν πεπερασμένη διάρκειά πού, νομοτελειακά, ἐνυπάρχει σ' αὐτὲς τὶς λέξεις. Ὅπως, ἐπίσης, δὲν θέλουμε ποτέ, δυστυχῶς, νὰ συνειδητοποιήσουμε καὶ τὸ ὅτι, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλείσῃ τὴν πιθανότητα, νὰ εἶναι ἡ σημερινὴ – μικρὴ ἢ μεγάλῃ – χαρά, αὐτὴ πού ἔμελλε, ἴσως, νὰ πάρῃ μαζί του ὁ ἀγαπημένος μας γονιός, φεύγοντας γιὰ τὸ τελευταῖο του ταξίδι.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΟΔΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΙ

Κ. Ε. Τσιρόπουλος

Η συγκρότηση της οικογένειας δεν αποτελεί μονάχα μίαν ανάγκη δομής της κοινωνίας, ούτε μόνο μία σκοπιμότητα αγωγής των νέων ανθρώπων. Είναι και ανάγκη υπαρξιακή. Αυτή η αλήθεια ανάγει την οικογένεια στην περιωπή της ιερότητας ενός θεμελιακού θεσμοῦ.

Ἡ οἰκογένεια γεννιέται ἀπὸ τὴν μυστηριώδη λειτουργία τῆς ἀγάπης καὶ καταξιώνεται ἀπὸ τὴν μυστηριακὴ τέλεση τοῦ ζεύγους τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι ἀγέραστο ἄνθισμα τοῦ ἐξορκισμοῦ τῆς μοναξιάς πὺλ τελεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἐλεύθερα ἀποφασίζει κι ἐλεύθερα δεσμεύεται μὲ τὸν θεσμὸ τοῦ γάμου. Ὅταν διαλέγει τὸν ἄνθρωπο πὺλ ἐπιθυμεῖ νὰ συγκληρώσει τὸν βίῳ του, τὸ σῶμα του, τὸ χρόνο του, τὴν δραστηριότητά

του, τὴν χαρὰ καὶ τὴν ὁδύνη, τὸ βάρος τῆς ἀρρώστειας καὶ τὴν ταπείνωση τῶν γερατειῶν. Ὅταν ἀνθοβολεῖ τὰ παιδιὰ του καὶ ἡ καλλικαρπία τοῦ γάμου νοηματοδοτεῖ τὴν εὐλογία τῆς συμπλήρωσης τοῦ βίου.

Εἶναι, λοιπόν, φρονῶ, μέσα στὴν βαθειὰ φύση τοῦ ἀνθρώπου νὰ γνωρίζει τοὺς δικούς του καὶ νὰ ἐπιθυμεῖ νὰ τοὺς συγκροτεῖ τριγύρω του σὲ μόνιμη ὁμάδα κοινωνίας, σὲ σταθερὰ σχεδία βίου. Εἶναι στὴ φύση του, μὲ τὴν ἄσκηση τῆς ἀγάπης ἀπὸ ἄτομο νὰ γίνεται πρόσωπο, εἴτε εἶναι σύζυγος εἴτε τέκνο. Γιατί μὲ τὴν ἀγάπη ὁ ἄνθρωπος καὶ γνωρίζει, καὶ αὐτογνωρίζεται. Αὐτὴ συνιστᾷ τὸ ὕψιστό της σοφίας τῆς ὑπαρξης καὶ ἡ σοφία ἐτούτη ζεῖ μέσα στὴν οἰκογένεια.

Η κρίση πού ἐπισημαίνεται σήμερα σὲ πολλοὺς θεσμούς, καὶ στὸν θεσμὸ τῆς οἰκογένειας ἐπομένως, εἶναι σύνθετη καὶ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν κρίση τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἠθικῆς ὀντότητας μέσα σ' ἓνα κόσμο ὑπὸ ἀναθεώρηση. Δὲν πρόκειται, ἐπομένως, γιὰ τὸ φανέρωμα κρίσης ἑνὸς θεσμοῦ πού σημαίνει τὴν ἀνάγκη ν' ἀναζητηθεῖ ἓνας ἄλλος πού νὰ τὸν ἀντικαταστήσει ἀλλὰ γιὰ τὴν κρίση τοῦ ἀνθρώπου προσώπου, τὴν δοκιμασία, δηλαδή, τοῦ πνεύματος ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μας.

Γιατί ἡ οἰκογένεια μπορεῖ νὰ εἶναι σύναξη, καὶ γέννηση σωμάτων στὸν ἴδιο χώρο, κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια στέγη, ἀλλὰ εἶναι καὶ συναρμόνιση πνευμάτων, ἀλληλεγγύη ψυχῶν καὶ συμπνευματισμὸς καρδιῶν. Εἶναι σχεδία συναισθηματικὴ, βιοτικὴ καὶ ψυχικὴ. Ἄνθρωπος πού πέφτει ἔξω ἀπὸ τὴν σχεδία αὐτή, κινδυνεύει στὴν μοναξιά καὶ τὴν ἀγριότητα τῆς ζωῆς.

Αλλὰ γιὰ νὰ εἶναι γόνιμος πνευματικὰ καὶ δυναμικὸς ἠθικὰ ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογένειας καὶ

γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ὑπερνικήσει τὴν κρίση πού σοβεῖ στὰ θεμέλιά του, πρέπει νὰ λειτουργεῖ ἐλεύθερα. Νὰ καθορίζει τὴν ποιότητά του, τοὺς προσανατολισμοὺς του καὶ τοὺς ἰδιαιτέρους ἀντικειμενικοὺς του στόχους ἐλεύθερα. Γιατί ἡ οἰκογένεια δὲν εἶναι πιά στὸν αἰῶνα μας θερμοκήπιο ὅπου τὰ μέλη της ζοῦν, πολεοῦνται καὶ ἀναπτύσσονται προφυλαγμένα. Εἶναι ἀνοικτὸς θεσμὸς στὴν κρίση καὶ τὴν προβληματικότητα τῶν καιρῶν μας, ἐπομένως θεσμὸς πού ζεῖ τὴν δοκιμασία καὶ τὴν ἀναθεωρητικὴ μανία τῆς ἐποχῆς.

Ἄλλο ὅμως νὰ ζεῖ, νὰ δέχεται καὶ νὰ ἀνθίσταται στὴν κρίση τῆς ἐποχῆς, καὶ ἄλλο νὰ ἔρχεται ἡ ἐποχὴ καὶ ν' ἀπειλεῖ μὲ ὅλα τὰ μέσα τοῦ σατανισμοῦ εἰδικὰ τὸν θεσμὸ τῆς οἰκογένειας. Ἡ ἄρση τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ τρομοκρατίя του εἶναι ἀκριβῶς μέσα σατανισμοῦ πού χρησιμοποιοῦ ἑναντίον τῆς οἰκογένειας ἡ ἐποχὴ μας.

Τὰ ἐργαλεῖα τῶν ὀλοκληρωτισμῶν πού τοξινώνουν τὶς μέρες μας καὶ κατατρύχουν τὴν ζωὴ πολλῶν λαῶν τῆς οἰκουμένης εἶναι

ή στέρψη της ἐλευθερίας καὶ ἡ ἀπειλὴ κατὰ τῆς ζωῆς. Τὰ ἐργαλεῖα αὐτὰ ὅμως δὲν λειτουργοῦν μόνο ἐναντίον τοῦ ατόμου ὡς μέλους τῆς οἰκογένειας. Ἡ ἀπειλὴ καὶ ἡ τρομοκρατία πού ἀσκοῦν οἱ ὀλοκληρωτισμοὶ ἔχουν ὡς ὄπλο τοὺς τὴν οἰκογένεια, ὄπλο ἐκβιασμοῦ.

Ὁ φασισμὸς – ὅπως μὲ τόση δραματικὴ λιτότητα μᾶς ἔδειξε ὁ Μπρέχτ – καὶ ὁ κομμουνισμὸς – ὅπως μᾶς τὸν ἀφηγήθηκαν ὁ Καϊσλερ καὶ ὁ Σολζενίτσιν – συνηθίζουν νὰ ἐκβιάζουν τὸν ἄνθρωπο διὰ τῆς οἰκογένειάς τους. Ἐπειδὴ ἔχει οἰκογένεια, πρέπει νὰ ἐργάζεται. Καὶ γιὰ νὰ μὴν πειράξουν οἱ ὀλοκληρωτισμοὶ τὴν οἰκογένειά του, νὰ μὴν τὸν ἐκδικηθοῦν γιὰ τὴν πολιτικὴ του στάση, τὶς ιδέες ἢ τὴν δραστηριότητά του, σπὸ πρόσωπο τῆς γυναίκας του ἢ τῶν παιδιῶν του, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὑποκύψει στὴν τυραννία. Γιὰ νὰ μὴν κινδυνέψει νὰ χάσει τὴν ἐργασία του πού τρέφει τὴν οἰκογένειά του, πρέπει νὰ δεχτεῖ ἀδιαμαρτύρητα τὴν ἀπώλεια τῆς ἐλευθερίας του καὶ τὸν ἀσφυκτικὸ περιορισμὸ τῶν βασικῶν δικαιωμάτων του. Ἀκόμη, οἱ ὀλοκλη-

ρωτισμοὶ τὸν καθιστοῦν ὑπεύθυνο, προσωπικὰ ὑπεύθυνο, γιὰ τὶς πράξεις ἢ τὶς παραλείψεις μελῶν τῆς οἰκογένειάς του καὶ τὸν τιμωροῦν γι' αὐτές, εἴτε μποροῦν εἴτε δὲν μποροῦν νὰ τιμωρήσουν τὸν δράστη τὸν ἴδιο.

Οἱ ὀλοκληρωτισμοὶ διατείνονται ὅτι σκοπεύουν στὴν προστασία ἢ τὴν ἐνίσχυση τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογένειας, ἀλλὰ ἡ τρομοκρατικὴ καὶ ἀνελεύθερη φύση τους στρέφεται αὐτόματα ἐναντίον της. Ἡ οἰκογένεια γίνεται γι' αὐτοὺς χῶρος ἄσκησης ἐκβιασμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἠθικοῦ, συναισθηματικοῦ, σωματικοῦ ἐκβιασμοῦ. Καὶ ἡ ἀπαίτηση εἶναι: γιὰ νὰ μὴ χαθεῖ, γιὰ νὰ μὴν πειραχεῖ ἡ οἰκογένεια, νὰ θυσιάσει ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐλευθερία του. Ἀφοῦ οἱ ὀλοκληρωτισμοὶ τίθενται ὡς ἰδεολογικὲς ἐκφράσεις καὶ ὡς καθεστῶτα, ἐναντίον τῆς ἐλευθερίας, αὐτόματα ἢ καλλίτερα: ὀργανικά, εἶναι κι ἐναντίον τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογένειας.

Ἔτσι ἀποκαλύπτεται ὁ προαιώνιος, ὁ ζωτικὸς σύνδεσμος τῆς οἰκογένειας μὲ τὴν ἐλευθερία. Δὲν μπορεῖ ἀλλιώτικα νὰ λειτουργήσῃ ὁ

θεσμός αὐτὸς καὶ δὲν μπορεῖ φυσιολογικὰ νὰ καρποφορήσει.

Ἡ κρίση τῆς οἰκογένειας στὸν αἰῶνα μας εἶναι σύστοιχη μὲ τὴν κρίση τῆς ἐλευθερίας. Κρίση τῆς ἐλευθερίας τοῦ πνεύματος ἐξ αἰτίας τοῦ πνευματικοῦ μηδενισμοῦ ποὺ ἔχει βυθίσει τὸν ἄνθρωπο στὴ λύσσα τῆς κατανάλωσης τῶν ὑλικῶν (καταναλωτικὴ κοινωνία ἢ κοινωνία τῆς εὐμάρειας). Κρίση τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας μὲ τὴν ἄνοδο καὶ τὴν γιγάντωση ὀλοκληρωτικῶν καθεστώτων καὶ φασιστικῶν ἰδεολογικῶν (τῆς δεξιᾶς ἢ τῆς ἀριστερᾶς). Κρίση τῆς κοινωνικῆς ἐλευθερίας μὲ τὴν ἀρνητικότητα καὶ τὴν ἀναρχικότητα τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων. Καὶ κρίση τῆς ὑπαρξιακῆς ἐλευθερίας, μὲ τὴν ὑποχώρηση τῶν θρησκευτικῶν ἀξιῶν καὶ βιωμάτων τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος.

Οἱ κρίσεις αὐτὲς συμπλέκουν τὴν οἰκογένεια μέσα στὶς ἀναθεωρητικὲς θύελλες τῶν καιρῶν καὶ τὴν ἀδελάζουν ἀπὸ τὸ μυστηριακὸ καὶ συναισθηματικὸ της περιεχόμενο. Τῆς ἀφαιροῦν τὸν πνευματικὸ φορτισμὸ καὶ τὴν παρουσιάζουν ὡς θεσμὸ ποὺ

δημιούργησε ἡ ἱστορικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπομένως, ποὺ μπορεῖ, πάλι ἡ ἱστορικὴ διαδικασία νὰ τὸν καταργήσει.

Σοβεῖ σὰ θεμέλια τῆς ζωῆς μας ἓνας πλέον θανάσιμος καὶ πιὸ ριζοσπαστικὸς ὀλοκληρωτισμός: ὁ μηδενιστικός. Κι αὐτὸς ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ μία κατάσταση αὐτοκτονίας – τὸν ἠθικὰ ἀμήχανο καὶ πνευματικὰ ἀπελπισμένον ἄνθρωπο.

Μόνο μία πνευματικὴ ἀναγέννηση μέσα στὴν θετικότητα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ζωῆς μπορεῖ, σπηλώνοντας τὸν ἄνθρωπο, νὰ τὸν σώσει, καὶ μαζὶ νὰ σώσει τὸν θεσμὸ τῆς οἰκογένειας ποὺ εἶναι φυσιολογικὴ ἔκφραση τῆς ἀνθρώπινης παρουσίας στὸν κόσμο. Γιὰ τοῦτο, πρέπει πρῶτα νὰ πολεμηθεῖ ὁ μηδενιστικὸς ὀλοκληρωτισμὸς καὶ ἀπὸ τὴν νίκη τοῦ πνεύματος πάνω στὸ χάος ποὺ δημιούργησε κεῖνος, νὰ ξεκινήσει καὶ νὰ προκόψει ὁ ἀγώνας ἐναντίον τῶν ἰδεολογικῶν καὶ πολιτικῶν ὀλοκληρωτισμῶν, ὁ ἀγώνας δηλαδὴ γιὰ τὴν ἐλευθερίαν ποὺ συνιστᾷ τὴν προϋπόθεση δημιουργίας καὶ ὁμαλῆς λειτουργίας τῆς οἰκογένειας.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟ

τοῦ **Μιχαλάκη Ι. Μαραθεύτη**

Φιλολόγου – Παιδαγωγοῦ

πρ. Διευθυντοῦ Παιδ. Ἀκαδημίας

...**Σ**τὴν ἐπόμενη συνάντηση τῆς
ομάδας ὅλα τὰ μέλη διάβα-
σαν μὲ ἐνδιαφέρον τὴν ἀκόλουθη
εἰσήγηση πού τοὺς ἔδωσε ὁ Λάμπρος.

Παρὰ τὴ μεγάλη ἐπιστημονικὴ
καὶ τεχνολογικὴ πρόοδο πού χα-
κτηρίζει τὴν ἐποχὴ μας καὶ τὴ σημαν-
τικὴ κοινωνικὴ πρόοδο πού ἔχει ἐπι-
τελεστεῖ μετὰ τὴν ψήφιση τῆς Παγ-
κόσμιας Διακήρυξης γιὰ τὰ Ἀνθρώ-
πινα Δικαιώματα, ἡ σύγχρονη οἰκο-
νομικὴ κρίση μαρτυρεῖ πὼς ὅλη
αὐτὴ ἡ πρόοδος δὲν ἔχει ἐγγίξει τὴ
βασικὴ αἰτία πού προκαλεῖ τὶς κοι-
νωνικὲς ἀναστατώσεις καὶ πού δὲν
εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὸν ἡγεμονισμό καὶ
τὴν ἐκμετάλλευση τοῦ ἀνθρώπου

ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Εἶναι γι' αὐτὸ πού
χρειάζεται ἓνα νέο κοινωνικοοικο-
νομικὸ σύστημα πού νὰ ἀντικρίξει τὸ
θέμα τῶν ἀνθρωπίνων καὶ διακρα-
τικῶν σχέσεων ἀπὸ μία ἐντελῶς και-
νούρια ὀπτικὴ γωνία.

Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ θὰ ἐκθέσω μὲ
κάθε ἐπιφύλαξη μερικὲς σκέψεις,
πού θὰ ἀνατρέψουν πολλὲς ἀπὸ τὶς
ἀντιλήψεις πού ἐπικρατοῦν σήμερα,
ἐπειδὴ θὰ θέσουν ὑπὸ ἀμφισβήτηση
πανάρχαιες συνήθειες. Πιθανὸν κά-
ποιες ἀπὸ τὶς σκέψεις αὐτὲς νὰ φα-
νοῦν ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀνεφάρμο-
στες καὶ ἄλλες ὅτι θὰ προσκρούσουν
στὴν ἀντίσταση ἰσχυρῶν ἀτόμων καὶ
κρατῶν. Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπὸ τὴν

ύποδοχή πού οί σκέψεις αὐτὲς θὰ τύχουν, πιστεύω ὅτι θὰ μᾶς βοηθήσουν στὶς ἀναζητήσεις μας καὶ θὰ δώσουν ἀφόρμηση γιὰ περαιτέρω σκέψη καὶ προβληματισμό.

Ὑπενθυμίζω, κυρίως χάριν τῶν νεότερων μελῶν τῆς ομάδας, ὅτι τὸ ἄτομο κατευθύνεται πιο πολὺ ἀπὸ τὶς ἐνστικτώδεις ὑποκινήσεις τοῦ ὀργανισμοῦ παρὰ ἀπὸ τὰ γνωρίσματα τοῦ πνεύματος πού φέρει μέσα του. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἐκδηλώσεις, οἱ σκέψεις καὶ οἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου πού ἀποβλέπουν στὴν ἱκανοποίηση τῶν δικῶν του συμφερόντων καὶ παραβλέπουν τὰ συμφέροντα τῶν ἄλλων, λέγονται ἀτομοκεντρικές. Πρόσωπο εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού μὲ τὰ χαρίσματα τοῦ πνεύματος πού τὸν χαρακτηρίζουν καλλιέργησε ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀτομικότητα καὶ τὴν πολιότητα, ξεπέρασε τὸ ἀπόλυτο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ ἄρχισε νὰ νοιάζεται ἐξίσου καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους μὲ στόχο νὰ ἐπιτύχουν μαζὶ τὸ κοινὸ καλὸ. Ὅλες οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ προσώπου λέγονται προσωποκεντρικές.

Μὲ βάση τὴν ἐρμηνεία αὐτὴ γιὰ τὸ ἄτομο καὶ τὸ πρόσωπο μπορούμε νὰ μιλήσουμε γιὰ ἀτομοκεντρικὴ καὶ προσωποκεντρικὴ κοινωνία, γιὰ ἀτομοκεντρικὴ καὶ προσωποκεντρικὴ οἰκονομία, γιὰ ἀτομοκεντρικὴ καὶ προσωποκεντρικὴ πρόοδο, παιδεία, κ.λπ. Στὴν ἀτομοκεντρικὴ κοινωνία οἱ ἄνθρωποι ἐπικοινωνοῦν μεταξὺ τους μὲ στόχο νὰ ἐπιτύχει ὁ καθένας ἐκεῖνο πού τοῦ συμφέρει, ἀδιαφορώντας, ἂν ἐκμεταλλεύεται ἢ ὄχι τὸν ἄλλο, ἐνῶ στὴν προσωποκεντρικὴ κοινωνία οἱ ἄνθρωποι διαλέγονται μεταξὺ τοὺς ὥστε ἡ ἱκανοποίηση τῶν ἀτομικῶν τους συμφερόντων νὰ μὴ γίνεται σὲ βάρος τῶν ἄλλων ἢ τοῦ κοινοῦ καλοῦ. Ἡ κοινωνία μας μέχρι σήμερα παρέμεινε ἀτομοκεντρικὴ μὲ βασικὸ γνώρισμα τὸν ἡγεμονισμό καὶ τὴν ἐκμετάλλευση, παρὰ τὶς σθεναρὲς φωνὲς πού ἀκούστηκαν γιὰ ἐλευθερία καὶ δικαιοσύνη.

Βασικὴ αἰτία γιὰ τὴν παραμονὴ στὸν ἡγεμονισμό εἶναι ὅτι τὰ διάφορα κοινωνικοοικονομικὰ συστήματα πού ἐφαρμόστηκαν διαχώριζαν τὴν ἐνότητα ἄτομο – κοινωνία

καὶ ἔδιναν μεγαλύτερη σημασία ἄλλοτε στὸ ἄτομο, ὅπως ὁ καπιταλισμὸς καὶ ὁ φιλελευθερισμὸς, καὶ ἄλλοτε στὴν κοινωνία, ὅπως ὁ κομμουνισμὸς καὶ τὰ διάφορα ἀπολυταρχικὰ πολυτεύματα. Τὸ ἄτομο ὅμως καὶ ἡ κοινωνία, ὅπως εἶχαμε ἀναλύσει σὲ προηγούμενες συζητήσεις μας, εἶναι ἀξίες ἰσοτίμες πού δημιουργήθηκαν ταυτόχρονα μὲ τὴ γέννηση τοῦ πρώτου παιδιοῦ ἀπὸ τὸ πρῶτο ἀνδρόγυνο. Μὲ τὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ τὸ ἀνδρόγυνο μετατράπηκε σὲ οἰκογένεια, πού ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τῆς κοινωνίας.

Ἐφόσον ἄτομο καὶ κοινωνία δημιουργήθηκαν ταυτόχρονα, ταυτόχρονα πρέπει νὰ εἶναι καὶ οἱ ὅποιες οὐδήποτε προσπάθειες γιὰ τὴν ἀνάπτυξή τους. Τὸ ἄτομο δὲν μπορεῖ νὰ διαχωριστεῖ ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ σύνολο. Τοῦτο τὸ βλέπουμε νὰ γίνεται ἐντελῶς φυσικὰ στὴν οἰκογένεια. Μὲ τὴ γέννηση τοῦ πρώτου, τοῦ δευτέρου, τοῦ τρίτου κ.λπ. παιδιοῦ, προσαρμόζεται ἀνάλογα καὶ ἡ συμπεριφορὰ τῶν γονέων καὶ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογένειας. Γιὰ νὰ δια-

τηρήσει ἡ οἰκογένεια τὴ συνοχὴ της πρέπει νὰ νοιάζεται γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ νεογέννητου. Ἀλλὰ καὶ τὸ νεογέννητο γιὰ νὰ πάρει τὴ θέση του μέσα στὴν οἰκογένεια πρέπει νὰ προσαρμοστεῖ στὸν οἰκογενειακὸ τρόπο ζωῆς. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν κοινωνία ὡς σύνολο, γιὰ νὰ διατηρήσει τὴν προσωποκεντρικὴ τῆς λειτουργικότητα πρέπει νὰ νοιάζεται γιὰ τὸ κάθε ἄτομο χωριστά, ὅπως καὶ τὸ κάθε ἄτομο πρέπει νὰ προσαρμόζεται στὰ ἥθη καὶ στοὺς θεσμοὺς τῆς κοινωνίας. Αὐτὴ ἡ οἰκοδομτικὴ ἀλληλεξάρτηση ἀτόμου – κοινωνίας εἶναι ἡ πρωταρχὴ ἑνὸς ἀνώτερου πολιτισμοῦ καὶ παιδείας.

Ενα προσωποκεντρικὸ κοινωνικοοικονομικὸ σύστημα πρέπει νὰ εἶναι ταυτόχρονα κοινωνιοκεντρικὸ καὶ ἀνθρωποκεντρικὸ, πρέπει, δηλαδή, νὰ ἱκανοποιεῖ ἀρμονικὰ καὶ ἰσόρροπα τὶς ἀνάγκες τῆς κοινωνίας καὶ τῶν ἐπὶ μέρους πολιτῶν. Ἡ κοινωνία πρέπει νὰ ἀποβλέπει στὴν ἐξασφάλιση τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τοῦ κάθε ἀτόμου, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄτομα πρέπει νὰ ἐφαρμόζουν τοὺς θεσμοὺς τῆς

κοινωνίας καὶ νὰ συνεργάζονται μεταξύ τους γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ τῆς κοινωνίας. Τὸ κοινωνικοοικονομικὸ αὐτὸ σύστημα θὰ τὸ ὀνόμαζα «Κοινωνικὸν Ἀνθρωπισμό», ἐπειδὴ ἔχει ὡς ἐπίκεντρό του τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν κοινωνία, τὸν ἄνθρωπο ὅμως ὄχι ὡς ἄτομο, ὅπως ὁ ἱστορικὸς ἀνθρωπισμός, ἀλλὰ ὡς πρόσωπο, καὶ τὴν κοινωνία ὄχι ὡς ἀτομοκεντρικὴ, ὅπως στὰ διάφορα κοινωνικὰ συστήματα, ἀλλὰ ὡς προσωποκεντρικὴ.

Μία κοινωνία εἶναι προσωποκεντρικὴ ὅταν χαρακτηρίζεται, ἐκτὸς ἄλλων, καὶ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα βασικὰ χαρακτηριστικά:

α. Τὴ δικαιοσύνη. Μὲ τὴν Οἰκουμενικὴ διακήρυξη τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἴσοι μεταξύ τους. Συγχρόνως ὅμως εἶναι καὶ διαφορετικοί, ἐπειδὴ ὁ κάθε ἄνθρωπος εἶναι προικισμένος μὲ διαφορετικὲς ἱκανότητες καὶ χαρίσματα. Ἡ δικαιοσύνη στὴν προσωποκεντρικὴ κοινωνία εἶναι διανεμητικὴ δικαιοσύνη, ἀποδίδει, δηλαδή, στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὴν προσφορά του ἀλλὰ καὶ ἀνάλογα μὲ τὶς ἰδιαίτερες ἀνάγκες του.

β. Τὴ συμμετοχὴ στὰ κοινά. Ἡ προσωποκεντρικὴ κοινωνία ἐξασφαλίζει ἴσες εὐκαιρίες γιὰ ὅλους τοὺς πολίτες νὰ συμμετέχουν στὰ κοινά. Τοῦτο τὸ ἐπιδιώκει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν σεβασμὸ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ τὴν ἐφαρμογὴ ἑνὸς γνήσιου δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, στὸ ὁποῖο ὁ πολίτης ἐκφράζει ἐλεύθερα τὴ γνώμη του, ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὶς διαπλοκὰς καὶ τὸν ἔλεγχο πού ἀσκεῖ ἡ κομματοκρατία.

γ. Τὴν ἀλληλεξάρτηση τῶν πολιτῶν. Στὴν προσωποκεντρικὴ κοινωνία οἱ πολίτες καλλιεργοῦνται συστηματικὰ ὥστε νὰ σέβονται ὁ ἕνας τὴ διαφορετικότητα τοῦ ἄλλου καὶ νὰ συνεργάζονται μεταξύ τους γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ. Ὁ κάθε πολίτης προτρέπεται νὰ προσφέρει ὅ,τι καλύτερό του ἐπιτρέπουν οἱ ἀτομικὲς του ἱκανότητες. Δουλεῖ γιὰ τὴν προσωπικὴ του ἱκανοποίηση, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ τῆς κοινωνίας.

δ. Τὸ διανεμητικὸ οἰκονομικὸ σύστημα. Στόχος τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος στὴν προσωποκεντρικὴ

κοινωνία θα είναι ή ενθάρρυνση της ατομικής πρωτοβουλίας και συγχρόνως ο έλεγχος του πλούτου. Ό πλούτος ανήκει στη Μητέρα Γη και όχι σε επί μέρους άτομα, εταιρείες ή κράτη. Γι' αυτό, έστω κι αν ή διαχείρισή του θα γίνεται από λίγα άτομα, τὸ κέρδος πρέπει νὰ ἐξυπηρετεῖ τὸ κοινὸ καλὸ της ἀνθρωπότητας σύμφωνα με τὴ διανεμητικὴ δικαιοσύνη.

ε. Τὸ οἰκουμενικὸ πνεῦμα. Ἡ προσωποκεντρικὴ κοινωνία, ἐνῶ διατηρεῖ τὴν αὐτονομία καὶ ἀνεξαρτησία της, ἀναγνωρίζει ὡς ἰσότιμες καὶ ὅλες τὶς ἄλλες κοινωνίες καὶ συνεργάζεται μαζί τους γιὰ τὸ πανανθρώπινο καλὸ. Στὴν προσωποκεντρικὴ κοινωνία ὅλα τὰ κράτη καὶ ὅλα τὰ ἔθνη, ἐνῶ διατηροῦν τὴν αὐτονομία τους, συνεργάζονται μεταξύ τους γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ της ἀνθρωπότητας. Ὁ κάθε πολίτης εἶναι πολίτης τοῦ δικοῦ του κράτους, ἀλλὰ καὶ πολίτης τοῦ κόσμου. Τὸ οἰκουμενικὸ πνεῦμα δὲν ἔχει σύνορα.

Ἀναμένω τὶς δικές σας ἀπόψεις, ἀντιρρήσεις, διορθώσεις καὶ προσθήκες.

Ὁ κοινωνικὸς ἀνθρωπισμὸς, πῆρε πρῶτος τὸν λόγο ὁ Γλαῦκος, ὅταν ὅλοι τελείωσαν τὴν ἀνάγνωση τῆς εἰσήγησης, ἀποτελεῖ τὴ λύση πού ή φιλοσοφία τοῦ προσωπισμοῦ δίνει στο κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ πρόβλημα τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ βασικὴ διαφορὰ τοῦ ἀπὸ τὰ γνωστὰ κοινωνικοοικονομικὰ συστήματα εἶναι ὅτι ὁ κοινωνικὸς ἀνθρωπισμὸς προσπαθεῖ νὰ ἐναρμονίσει τὰ συμφέροντα τῶν ἐπὶ μέρους ἀτόμων πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς κοινωνίας καθὼς καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ἐπὶ μέρους κρατῶν πρὸς τὸ συμφέρον ὁλόκληρῆς τῆς ἀνθρωπότητας, χρησιμοποιώντας ὡς ὄργανο ἓνα διανεμητικὸ οἰκονομικὸ σύστημα. Τοῦτο διαφέρει ριζικὰ ἀπὸ τὰ παλαιότερα κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ συστήματα, πού ἔδιναν ἔμφαση ἄλλοτε στοῦ ἀτομο καὶ ἄλλοτε στὴν κοινωνία. Γιὰ νὰ ἐπιτευχθοῦν ὅμως αὐτοὶ οἱ στόχοι τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρωπισμοῦ χρειάζεται ὁλοκληρωτικὴ ἀλλαγὴ τοῦ τρόπου ζωῆς καὶ τοῦ τρόπου σκέψης ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι κάτι πού ξεπερνᾷ κατὰ πολὺ τὴν Παγκό-

σμια Διακήρυξη για τὰ Ἀνθρώπινα Δικαιώματα.

- Ἡ Παγκόσμια Διακήρυξη για τὰ Ἀνθρώπινα Δικαιώματα, εἶπε ὁ Φώτης, δὲν μπόρεσε νὰ ἐκτοπίσει τὸν ἡγεμονισμό. Οἱ ἄνθρωποι πίστεψαν πὼς μὲ τὴν ἀτομικὴ ἐλευθερία πού κέρδισαν θὰ ἀπελευθερώνονταν ἀπὸ τὸν ἡγεμονισμό καὶ πὼς τὴν ἐποχὴ τῆς ἐκμετάλλευσης θὰ τὴν διαδεχθεῖ μία νέα ἐποχὴ κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Ἀντὶ τούτου ὅμως ὁ ἡγεμονισμὸς πῆρε νέες καινοφανεῖς μορφές, ὅπως εἶναι ἡ ἐλεύθερη ἀγορά, τὰ χρηματιστήρια καὶ οἱ τράπεζες. Κι αὐτὸ ἐγένε μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι προωθοῦνται, δῆθεν, τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα.

- Τί ἐννοεῖς; ρώτησε αὐθόρμητα ἡ Λήδα.

- Ἐννοῶ πὼς τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, ἀπάντησε ὁ Φώτης, δὲν ἔχουν ἐφαρμοστεῖ ὀρθὰ μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δικαιολογοῦνται σπὸ ὄνομά τους ποικίλες αὐθαιρεσίες μὲ τὶς ὁποῖες περιφρονεῖται καὶ παραβιά-

ζεται τὸ κοινὸ καλὸ του συνόλου. Φέρνω ὡς παράδειγμα τὴ συγκέντρωση τοῦ πλούτου. Ἀποτελεῖ ἡ ὑπέρμετρη συγκέντρωση πλούτου ἀνθρώπινο δικαίωμα; Εἶναι ἀνθρώπινο δικαίωμα ἡ δημιουργία τῶν ἐλεύθερων ἀγορῶν καὶ ἡ χρῆση τοῦ ὑπέρμετρου πλούτου σύμφωνα μὲ τὸ συμφέρον ἐκείνων πού τὸν κατέχουν καὶ ὄχι τῶν ἀναγκῶν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου;

- Εἶναι φανερό πὼς τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, συμπλήρωσε ὁ Θωμάς, παρὰ τὴ βελτίωση πού ἐπέφεραν στὴ ζωὴ ἐκατομμυρίων ἀνθρώπων, δὲν μπόρεσαν νὰ μεταβάλουν τὸ κοινωνικοοικονομικὸ σύστημα, πού συνεχίζει νὰ κυριαρχεῖται ἀπὸ τὸν ἡγεμονισμό. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ζεῖ μόνος του, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ νοιάζεται καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα τότε μόνο ἀξιοποιοῦνται, ὅταν μὲ τὴ χρῆση τῆς ἀτομικῆς μας ἐλευθερίας συμβάλλουμε καὶ στὴ βελτίωση τῆς κοινωνίας...

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΙΔΕΑΣ

του Β. Χαραλαμποπούλου,
Φιλολόγου – Ιστορικού

Μερικοί σήμερα υποστηρίζουν ότι η Μεγάλη Ίδέα του Έλληνισμού γεννήθηκε το 1844, όταν την ανέφερε για πρώτη φορά ο Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος στη Συντακτική Έθνοσυνέλευση του 1843 – 1844, (η οποία έδωσε το πρώτο Σύταγμα στο ελεύθερο ελληνικό κράτος), ο Ίωάννης Κωλέττης. Ο Κωλέττης στις 14 Ιανουαρίου του 1844, ενώ γινόταν συζήτηση για τα δικαιώματα των έτεροχθόνων Ελλήνων, είπε μεταξύ των άλλων τη φράση: «Εν τῷ πνεύματι τοῦ ὅρκου τούτου καὶ τῆς μεγάλης ταύτης ιδέας εἶδον τοὺς πληρεξουσίους ἀντιπροσώπους τοῦ ἔθνους νὰ συνέρχωνται, διὰ νὰ ἀποφασίσουν πλέον περὶ τῆς τύχης τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐλληνικῆς

φυλῆς» (Κ. Θ. Δημαρᾶς, «Ἑλληνικὸς Διαφωτισμός», Ἀθήνα 1985, σ. 406). Ὁ Κωλέττης ἔβλεπε τὴν Ἑλλάδα νὰ κατέχει κεντρικὴ θέση μεταξύ Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς καὶ πίστευε ὅτι μπορεῖ νὰ παίξει σημαντικὸ ρόλο γιὰ τὸν ἐκπολιτισμὸ τῆς Ἀνατολῆς. Μὲ αὐτὴ τὴν ἔννοια εἶπε τότε τὴ φράση «περὶ τῆς μεγάλης ταύτης ιδέας», μὲ τὴν ὁποία ἐννοοῦσε καὶ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν ἀλυτρώτων Ἑλλήνων, ἂν καὶ δὲν τὸ ἔλεγε καθαρὰ.

Ἡ Μεγάλη Ίδέα, ὅμως, ὥς Ίδέα τοῦ Ἑλληνισμού ἔχει πανάρχαιες ρίζες καὶ διήρκησε ὥς τὸ 1922, ὅποτε ἐξεδιώχθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ ἔπειτα, τὸ 1955 καὶ 1964 ἐδιώχθησαν καὶ οἱ περισσότεροι Ἕλληνες τῆς Κωνσταντινουπόλε-

ως. Ἀπὸ τότε ἡ Μεγάλη Ἰδέα ἔπαυσε νὰ ἔχει περιεχόμενο καὶ νὰ ἐπιδιώκεται ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ πολιτικὴ.

Ἡ Μεγάλη Ἰδέα εἶχε σκοπὸ τὴν ἀνασύσταση τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, τὴν ἴδρυση ἐνὸς νέου οἰκουμενικοῦ ἐλληνικοῦ κράτους. Οἱ ρίζες τῆς ἀναντρέχουν στὴν κλασικὴ ἐποχὴ, ὅταν ὁ ρήτωρ Ἰσοκράτης παρακινοῦσε τοὺς Μακεδόνες νὰ κατακτήσουν τὴν Ἀνατολή, γιὰ νὰ τιμωρήσουν τοὺς Πέρσες, γιὰ τὰ δεινά, πὺλ προξένησαν στὴν Ἑλλάδα μὲ τὶς ἐκστρατεῖες τοὺς στὶς ἀρχὲς τοῦ 5^{ου} π.χ. αἰῶνα, μὲ τοὺς γνωστοὺς Περσικοὺς πολέμους. Τὴν Ἰδέα τοῦ Ἰσοκράτη πραγματοποιοῖσε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, οἱ ὁποῖοι κατέκτησε τὴν Ἀνατολὴ κατὰ τὸν 4ο αἰῶνα καὶ διέδωσε ἐκεῖ τὸν ἐλληνικὸ πολιτισμὸ καὶ τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα. Ἐπεὶ ὁ Μ. Κωνσταντῖνος μετέφερε τὴν πρωτεύουσα τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ θεμελίωσε τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία, ἡ ὁποία βαθμὸν μετετράπη σὲ ἐλληνικὴ. Μὲ τὴν κατάκτηση ὅμως τῆς Κωνσταντινούπολης ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους κατὰ τὴν 4η Σταυροφορία (1204) κα-

τελύθη τὸ Βυζάντιο καὶ διαιρέθηκε σὲ τρία βυζαντινὰ κρατίδια (αὐτοκρατορία τῆς Νικαίας καὶ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ Δεσποτάτο τῆς Ἡπείρου) στὰ ὁποῖα παρεμβάλλονταν πολλὲς περιοχὲς κατεχόμενες ἀπὸ διάφορους Φράγκους Ἡγεμόνες. Τὴν ἀνακατάληψη τῆς Κωνσταντινουπόλεως πέτυχε ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, ἡγεμόνας τοῦ Βασιλείου τῆς Νικαίας, τὸ 1261, ὁ ὁποῖος ἀνασυνέστησε τὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, ὅχι πλέον ἐνωμένη, ἀλλὰ διχασμένη καὶ μικρὴ στὸ μέγεθος. Ἀπὸ αὐτὸν ἀρχίζει ἡ τελευταία δυναστεία τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ἡ δυναστεία τῶν Παλαιολόγων (1261 – 1453).

Κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Φραγκοκρατίας (13 – 14ος αἰὼν) οἱ Ἕλληνες ὑπέφεραν πολλὰ ἀπὸ τοὺς Φράγκους, γι' αὐτὸ τοὺς μισοῦσαν, ἀλλὰ τοὺς μισοῦσαν καὶ γιὰ θρησκευτικούς λόγους, διότι οἱ Φράγκοι ἢ Λατίνοι, ὅπως τοὺς ἔλεγαν, ἦσαν Καθολικοί, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες ἦσαν Ὁρθόδοξοι καὶ ἀπεχθάνονταν τοὺς Καθολικούς καὶ τὸν Πάπα. Γι' αὐτὸ τότε οἱ Ἕλληνες γιὰ πρώτη φορὰ συνειδητοποίησαν τὴν ἐθνικὴ τους ταυτότητα

καὶ τὴ διαφορὰ τοὺς ἀπὸ τοὺς ξένους λαοὺς καὶ ἐπεδίωξαν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνάστασιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Τότε ἄρχισε ἡ ἀντίστασις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Φράγκων καὶ γεννήθηκε ὁ πόθος γιὰ τὴν ἐλευθερίαν, ποὺ ἦταν τὸ προανάκρουσμα τῆς Μεγάλης Ἰδέας τῶν κατοπινῶν αἰώνων.

Ἀλλὰ ἡ Μεγάλη Ἰδέα, δηλαδὴ ὁ πόθος γιὰ τὴν ἐλευθερίαν, δημιουργήθηκε κυρίως μετὰ τὴν Ἀλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους, τὸ 1453, καὶ τὴν κατάλυση ὅλου τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὡς τὸ 1460. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς τουρκοκρατίας ἄρχιζε νὰ ἀναπτύσσεται ἔντονος ὁ πόθος γιὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνασύστασιν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ἐγίναν ἑπτὰ περίπου ἐπαναστατικὰ κινήματα, τὰ ὁποῖα ἀπέτυχαν. Καὶ μόνον ἡ ἔνωση ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴ Φιλικὴ Ἐταιρεία, ποὺ προετοίμασε τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἐπέφερε τὴ δημιουργίαν τοῦ πρώτου νεοελληνικοῦ κράτους, μὲ τὸ Πρωτόκολλο τοῦ Λονδίνου τὸ 1830 καὶ τὸ 1831. Ἀλλὰ τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ κρατίδιο εἶχε στενὰ σύνορα, δὲν

περιελάμβανε ὅλες τὶς ἑλληνικὰς περιοχάς, παρὰ μόνον τὴν Πελοπόννησον, τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα, τὴν Εὐβοίαν καὶ τὶς Κυκλάδες. Οἱ περισσότερες ἑλληνικὰς περιοχὰς ἦσαν ὑπόδουλες τοὺς Τούρκους. Γι' αὐτὸ οἱ Ἕλληνες συνέχισαν τοὺς ἀγῶνες τοὺς, στρατιωτικοὺς καὶ διπλωματικούς, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τῶν ὑπολοίπων ἑλληνικῶν περιοχῶν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀλυτρώτων Ἑλλήνων, δηλαδὴ τῶν ὑποδούλων τοὺς Τούρκους. Καὶ κατόρθωσαν νὰ πάρουν τὰ Ἐπάνησα τὸ 1864, ποὺ δόθηκαν ὡς δῶρον ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς γιὰ τὴν ἐπιλογὴν τοῦ νέου Βασιλεῖς Γεωργίου τοῦ Α'. Ἡ Κρήτη ἐπαναστάτησε πολλὰς φορὰς κατὰ τὰ μέσα καὶ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα, ἀλλὰ μόλις στὸν ἀτυχή πόλεμον τοῦ 1897 κατόρθωσε νὰ πάρει διοικητικὴ αὐτονομίαν καὶ νὰ ἐνωθεῖ μὲ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους τοῦ 1912 – 13.

Τὴ Μεγάλη Ἰδέαν ἐνστερνίσθησαν ὅλοι σχεδὸν οἱ ἱστορικοὶ καὶ λογοτέχνες τοῦ 19ου αἰῶνα, οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν ἐνθουσιώδη κείμενα γι' αὐτή. Καὶ ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς Κωστὴς Παλαμᾶς ἦταν ἐνθερμος

όπαδὸς τῆς Μεγάλης Ἰδέας, τὴν ὁποία ἐνέπνευσε καὶ στὸ μεγάλο μας πολιτικὸ Ἐλευθέριο Βενιζέλο. Ὁ Βενιζέλος ὄχι μόνο διπλασίασε τὴν Ἑλλάδα μὲ τοὺς Βαλκανικοὺς Πολέμους, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ἐπιδίωξε τὴν κατάκτηση τῆς Θράκης καὶ τοῦ Βιλαετίου τῆς Σμύρνης στὴ Μ. Ἀσία. Ὅλιγον ἔλειψε νὰ ἐπιτύχει τὸν σκοπὸ του. Ἀλλὰ οἱ διχασμοὶ τῶν Ἑλλήνων τότε ἐπέφεραν τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ τοῦ 1922 καὶ τὸ θάνατο τῆς Μεγάλης Ἰδέας, καθὼς καὶ τὴν ἐκδίωξη ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὶς πατρογονικὲς τοὺς ἐστίες στὴ Μ. Ἀσία, μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν, πὺ ἐπιβλήθηκε μὲ τὴ Συνθήκη τῆς Λωζάνης τὸ 1923.

Τέλος, πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι τὸ ὄραμα τῆς Μεγάλης Ἰδέας ἔδινε ἐλπίδες στοὺς ὑπόδουλους Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς τῆς τουρκοκρατίας, μὲ τοὺς διαφόρους θρύλους, τὰ λαϊκὰ ἄσματα καὶ τοὺς χρησμούς, πὺ πλάσθηκαν. Ἀναφέρουμε τὸν ἐπίλογο τοῦ θρήνου τῆς Κωνσταντινούπολης, πὺ τελειώνει μὲ τοὺς στίχους: «Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ

μὴν πολυδακρύσεις – πάλι μὲ χρόνια μὲ καιροὺς, πάλι δικὰ μας θάνατοι». Πολλοὶ εἶναι οἱ θρύλοι πὺ δημιουργήθηκαν μετὰ τὴν Ἀλωση, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ κυριώτερος εἶναι ὁ θρύλος τοῦ μαρμαρωμένου βασιλιᾶ, δηλαδὴ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, ὁ ὁποῖος ὑπογραμμίζει ὅτι δὲν πέθανε, ἀλλὰ μαρμαρώθηκε καὶ κρύβεται σὲ μία σπηλιά. Μία μέρα θὰ τὸν ξυπνήσει ἄγγελος μὲ ρομφαία, Τότε θὰ ἀνασταθῇ καὶ θὰ ἀκμάσει πάλι ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία...

Παραλείπουμε ἄλλους θρύλους καὶ χρησμούς καὶ τὰ λαϊκὰ ἄσματα, πὺ μαρτυροῦν τὸν πόθο τῶν ὑπόδουλων Ἑλλήνων γιὰ ἐλευθερίαν καὶ γιὰ ἀνασύστασιν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.

Πιὸ παραστατικὰ καὶ ρεαλιστικὰ ἐξέφρασε τὸ ὄραμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἑλληνισμοῦ ὁ ἐθνομάρτυρας, ὁ Ρήγας ὁ Βελεστινλής, στὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνα. Ὁ Ρήγας ἐνέπνεε τὸ λαὸ μὲ τὸ θούριό του καὶ ἄλλα ποιήματα καὶ συγγράμματα. Δὲν ἔμεινε ὅμως σ' αὐτά. Ἐγγραψε σημαντικὸ ἔργο γιὰ τὸν τρόπο τῆς διοικήσεως τοῦ νέου οἰκουμενικοῦ ἐλληνικοῦ

κράτους, πού θα περιελάμβανε όχι μόνο τους Έλληνες και τους Βαλκανικούς λαούς, αλλά ακόμη και τους Τούρκους και τους Άραβες. Άλλα ό Ρήγας προδόθηκε, συνελήφθη από τους Αύστριακούς, παραδόθηκε στους Τούρκους, οί όποιοι τόν φόνευσαν στο Βελιγράδι στις 24 Ίουνίου 1798. Ήτσι τά σχέδια και οί προσπάθειές του απέτυχαν. Ό Ρήγας εξέφραζε με δικό του τρόπο τó όραμα τής Μεγάλης Ίδέας.

Ήπειτα, τó 1814 συστήθηκε ή Φιλική Ήταιρεία, ή όποία συνένωνε τισ δυνάμεις τοῦ έλληνισμού και άρχισε τήν Ήπανάσταση στις 22 – 23 Φεβρουαρίου 1821 στο Ίάσιο τής Μολδαβίας, με πρόθεση νά προχωρήσουν και στήν άπελευθέρωση τών Βαλκανίων. Σκοπός τής Φιλικής Ήταιρείας ήταν ή ίδρυση ένός μεγάλου, οίκουμενικού έλληνικού κράτους, πού θα συνεχίζει τή Βυζαντινή αυτοκρατορία. Ή Φιλική Ήταιρεία απέτυχε στή Μολδοβλαχία, αλλά ή Ήπανάσταση κηρύχθηκε σέ λίγο στή νότια Ελλάδα, στήν Καλαμάτα πρώτα με τόν Παπαφλέσσα, τόν Πετρόμπεη Μαυρομικάλη και άλλους Μανιάτες,

πού άπελευθέρωσαν τήν Καλαμάτα στις 23 Μαρτίου 1821. Ήκαμαν δοξολογία και έπέδωσαν Διακήρυξη στους Προξένους τών Μεγάλων Δυνάμεων, ζητώντας τήν ύποστήριξη και τή βοήθεια τών κρατών τους. Αυτό έκαναν στο ίδιο διάστημα και οί Προύχοντες και Άρχιερείς τής Άχαΐας, οί όποιοι πολιόρκησαν τους Τούρκους στο φρούριο τής Πάτρας, έκαμαν δοξολογία στο ναό τοῦ άγίου Γεωργίου, κοντά στα ψηλά Άλώνια, στις 23 Μαρτίου και στις 26 Μαρτίου έπέδωσαν παρόμοια διακοίνωση στους Προξένους τών Μ. Δυνάμεων στήν Πάτρα. Ήπειτα ή Ήπανάσταση επεκτάθηκε και σ' άλλα μέρη τής ήπειρωτικής Ελλάδας και στα νησιά τοῦ Αιγαίου. Ή Ήπανάσταση τοῦ 1821 επέτυχε, διότι ή Φιλική Ήταιρεία κατόρθωσε νά ένώσει όλους τους Έλληνες και ν' άρχισει μία γενική επανάσταση σέ πολλά μέρη τής Ελλάδας.

Όμως ή Φιλική Ήταιρεία κίνησε τισ ύποψίες τής Ήερās Συμμαχίας τών Μ. Δυνάμεων τής έποχης, ότι συνεργάζεται με τους Καρμπονάρους τής Ήταλίας, γι' αυτό ό φαναριώτης πολι-

τικός Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος τὴν παραμέρισε, κατάργησε τὸ ὄραμά της καὶ περιορίσθηκε στὴν ἐπιδίωξη γιὰ τὴν ἴδρυση ἑνὸς ἐλευθέρου ἐλληνικοῦ κράτους. Μὲ τὴν πολιτικὴ του διπλωματία ὁ φαναριώτης πολιτικός κατόρθωσε νὰ προσεταιρισθεῖ τὴν Ἀγγλία, ἡ ὁποία μαζὶ μὲ τὴ Γαλλία καὶ τὴ Ρωσία, ἔστειλαν σὸλο στὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, γιὰ νὰ ἀναγκάσουν τὸν Ἰμβραῆμ νὰ σταματήσει τὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις. Δὲν μπόρεσε ὅμως νὰ τὸν πείσει, γι' αὐτὸ ἐγίνε ἡ Ναυμαχία τοῦ Ναβαρίνου (20 Ὀκτωβρίου 1827), ἡ ὁποία ἀνάγκασε τὴν Τουρκία, μὲ τὴν πίεση καὶ τῆς Ρωσίας, νὰ ἀναγνωρίσει τὴν ἐλευθερία τοῦ πρώτου ἐλληνικοῦ κράτους. (Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου 1830 καὶ 1831). Ἀλλὰ τὸ νέο ἐλεύθερο ἐλληνικὸ κράτος ἦταν, ὅπως ἀναφέραμε, πολὺ περιορισμένο σὲ ἔκταση. Γι' αὐτὸ ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα, ἡ ὁποία ἐνέπνεε τοὺς Ἕλληνες στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 – 1828, ἐξακολούθησε νὰ ἐμπνέει τοὺς Ἕλληνες καὶ νὰ τοὺς παρωθεῖ σὲ ἀγῶνες στρατιωτικούς καὶ διπλωματικούς, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση καὶ τῶν ὑπολοίπων ἀλύτρω-

των Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ὑπόδουλοι στοὺς Τούρκους. Ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα δὲν ἦταν παρὰ ἡ διαρκὲς ἐθνικὴ ἀντίσταση τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν ξένων κατακτητῶν καὶ κυρίως τῶν Τούρκων, καθὼς καὶ ὁ πόθος γιὰ τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ὁλοκλήρωση τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους. Δὲν ἦταν καμία ἱμπεριαλιστικὴ φιλοδοξία. Καὶ χάρη στὴ Μεγάλῃ Ἰδέα διατηρήθηκε ὁ Ἑλληνισμὸς κατὰ τὴν Τουρκοκρατία, μὲ τὴν διαρκὴ ἐλπίδα γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς ἐλευθερίας μας. Χάρη στὴν ἐλπίδα αὐτὴ καὶ τοὺς ἀγῶνες, ποὺ ἐνέπνευσε, ἰδρύθηκε καὶ μεγάλωσε τὸ νέο ἐλληνικὸ κράτος, ποὺ ἔφθασε στὰ σημερινὰ ὅριά του.

Μερικοὶ ἐπικρίνουν τὴ Μεγάλῃ Ἰδέα καὶ λένε ὅτι ἦταν μία οὐτοπία, ἡ ὁποία μας ὀδήγησε στὸν ἀτυχῆ πόλεμο τοῦ 1897 καὶ στὴν ἀποτυχία τῆς ἐκστρατείας τῆς Μ. Ἀσίας (1919 – 13). Ἡ δὲ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ ὀφειλόταν στὴ μεγάλη διχόνοια, ποὺ ἐπικράτησε τότε καὶ στὴν ὑποστήριξη τῶν Τούρκων ἀπὸ τοὺς πρώην συμμάχους μας (Γάλλους, Ἰταλοὺς καὶ Ρώσους).

Χάρη στὴ Μεγάλῃ Ἰδέα, ποὺ ἐνέ-

πνεε τούς "Έλληνες σ' ὅλο τὸν 19ο αἰώνα καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ 20ου αἰώνα, κατορθώσαμε νὰ μεγαλώσουμε τὸ κράτος μας καὶ νὰ ἐλευθερώσουμε τὴν Κρήτη, τὴ Ν. Ἡπειρο, τὴ Ν. Μακεδονία καὶ τὴ Δυτικὴ Θράκη, καθὼς καὶ τὰ νησιὰ τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ Αἰγαίου. Τὴ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ ἐνστερνιζόταν ὡς τὸ 1922 ὅλος ὁ ἑλληνικὸς λαός. Πολλοὶ ἱστορικοὶ καὶ λογοτέχνες τὴν ὑποστήριζαν, ὅπως ὁ ἐθνικὸς μας ἱστορικὸς Κων. Παπαρρηγόπουλος καὶ ὁ ἐθνικὸς μας ποιητής. Ἀλλὰ καὶ μεγάλοι πολιτικοί, ὅπως ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος καὶ ἄλλοι. Ὡς τὸ 1922 ἡ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ ἦταν τὸ μεγάλο ἐθνικὸ μας ἰδανικό. Μὲ τὴν ἀποτυχία τῆς Ἑκστρατείας στὴν Μ. Ἀσία καὶ τὸ ξερίζωμα τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὶς πατρογονικὲς του ἐστίες, ἔπαυσε πιά νὰ ἐμπνέει ὅλους ἡ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ. Τὸ ἔθνος μας ἔκτοτε ἔμεινε χωρὶς ἐθνικὸ ἰδανικό. Γι' αὐτὸ διάφοροι

λόγιοι καὶ πολιτικοὶ προσπάθησαν νὰ βροῦνε ἓνα νέο ἐθνικὸ ἰδανικό. Οἱ λογοτέχνες τῆς γενιᾶς τοῦ 1930 πρόβαλλαν τὴ λαϊκὴ παράδοση καὶ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα. Ἄλλοι πρόβαλλαν σοσιαλιστικὲς ἢ ἄλλες ἰδέες καὶ οἱ πολιτικὲς θεωρίες καὶ ἰδεολογίες.

Ἀλλὰ τὰ ἔθνη δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν χωρὶς ἐθνικὸ ἰδανικό. Ἐμεῖς ὅμως μποροῦμε ν' ἀντλήσουμε ἰδανικὰ ἀπὸ τὴν μεγάλη πνευματικὴ παράδοση τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὴν ἀρχαία, τὴ βυζαντινὴ καὶ τὴ νεώτερη, τὴν ὁποία πρέπει νὰ συνδυάσουμε μὲ τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ. Πρέπει νὰ συνδυάσουμε τὰ ἰδανικά μας μὲ τὴν πρόοδο τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ στὴν ἐπιστήμη, στὴν τεχνολογία καὶ στὴν οἰκονομία. Πνευματικὴ βάση ὅμως τοῦ σύγχρονου ἑλληνικοῦ ἰδεώδους θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ πλούσια καὶ ἀναντικατάστατη πνευματικὴ μας παράδοση καὶ κληρονομιά.

Η ΑΡΝΗΣΗ ΤΩΝ ΑΞΙΩΝ ΚΑΙ Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΣΥΓΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Ένα σημαντικό πρόβλημα της σύγχρονου φιλοσοφίας, το οποίο έχει σχέση με την πρόοδο ή την όπισθοδρόμηση του πολιτισμοῦ, είναι τὸ πρόβλημα τῶν ἀξιῶν, γιὰ τὸ ὁποῖο γίνεται πολὺς λόγος ἀπὸ φιλοσόφους, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς διανοούμενους. Πρὶν ἀπὸ 200 περίπου χρόνια δημιουργήθηκε εἰδικὸς κλάδος τῆς φιλοσοφίας, πὺν ὀνομάζεται ἀξιολογία. Τὸ θέμα αὐτὸ ἄρχισε νὰ μελετᾶται ὅλο καὶ συχνότερα, διότι οἱ ἀξίες ἐπηρεάζουν τὸν πολιτισμό, ἀποτελοῦν τὴν οὐσία τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς ἤδη ἀπὸ τὸ 19ο αἰῶνα ἄρχισε νὰ ἀντιμετωπίζει πολλὰ προβλήματα καὶ νὰ διολισθαίνει σὲ μία βαθμιαία κρίση καὶ πνευματικὴ παρακμή, ἡ ὁποία ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος στὴν κρίση τῶν παραδοσιακῶν ἀξιῶν.

Σήμερα ἡ κρίση τοῦ πολιτισμοῦ ἔχει φθάσει στὸ ἀπροχώρητο, κατὰ κοινὴ ὁμολογία. Αὐτὴ πάλι ὀφείλεται στὴν ἀνατροπὴ τῶν ἀξιῶν. Οἱ πνευματικὲς ἀξίες παραμελοῦνται, ἀμφισβητοῦνται ἢ διαστρέφεται τὸ νόημά τους ἢ καὶ ἀπορρίπτονται τελείως στὴ θεωρία καὶ στὴν πράξη. Ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὶς πνευματικὲς ἀξίες καὶ ἡ ὑπερβολικὴ προσήλωση στὰ ὑλικά ἀγαθὰ καὶ στὶς ὑλικὲς ἀξίες, αὐτὴ κυρίως, κατὰ τὴ γνώμη μου, μᾶς ἔφερε τὴν κρίση τοῦ πολιτισμοῦ καὶ προκάλεσε πολλὰ καὶ δυσεπίλυτα προβλήματα στὸ σύγχρονο κόσμο.

Στὴν ἐποχὴ μας ὁ ὑλικὸς πολιτισμὸς προχωρεῖ γρήγορα μὲ γεωμετρικὴ πρόοδο, ἔνεκα τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας, ἐνῶ ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς σχε-

δὸν μένει στάσιμος ἢ προχωρεῖ μεθ' ἑαυτὴν ἀργὰ καὶ χωρὶς πνευματικὸ προσανατολισμὸ καὶ πνευματικὰ θεμέλια. Ἡ πρόοδος τοῦ ὑλικοῦ πολιτισμοῦ ἔδωσε στὸ σύγχρονο ἄνθρωπο πολλὰ ὑλικά ἀγαθὰ, πολλὰς ἀνέσεις, ἀλλὰ τοῦ δημιούργησε μέσα τοῦ ἑνὸς πνευματικὸ κενό, τὸ ὁποῖο δὲν μποροῦν νὰ ἀναπληρῶσουν τὰ ὑλικά ἀγαθὰ. Ὁ μεγάλος φυσικὸς καὶ μαθηματικὸς Αἰνστάιν, ἔχει πεῖ ὅτι σήμερα ζοῦμε σὲ μία ἐποχὴ «τῆς ἀφθονίας τῶν μέσων καὶ τῶν ἀσαφῶν σκοπῶν». Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἰδανικά, πίστη σὲ ἀξίες, ἀνώτερο σκοπὸ στὴ ζωὴ του. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν πληθώρα τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα τοῦ προσφέρει ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς. Ἐκεῖ ἐξασθενίσει μέσα τοῦ ἡ πίστη στὶς πνευματικὲς ἀξίες καὶ τὸν πνευματικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς. Ἡ ζωὴ του τείνει νὰ γίνῃ μηχανικὴ, ἄψυχη, ρηχὴ, χωρὶς πνευματικὸ περιεχόμενο καὶ νόημα. Ὁ ἄνθρωπος κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴν ἀνθρωπιά του.

Γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναθερμάνουμε μέσα μας τὴν πίστη στὶς

ἀξίες, νὰ ἐμβαθύνουμε στὸ νόημά τους καὶ νὰ προσαρμόσουμε τὴ ζωὴ μας στὶς ἐπιταγές τους. Τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ καὶ τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου μᾶς ἐπιβάλλουν νὰ ἐξετάσουμε βαθύτερα τὸ νόημα καὶ τὴ σημασία τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν, γιὰ νὰ λύσουμε τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ καὶ γιὰ νὰ ἐξισορροπήσουμε τὴ ζωὴ μας.

Τὸ πρόβλημα, ὅμως, εἶναι ὅτι οἱ ἀξίες σήμερα ἔχουν σχεδὸν ἐξοβελισθῇ ἀπὸ τὴ ζωὴ μας, διότι ἔχει ἀμφισβητηθῇ τὸ νόημά τους καὶ αὐτὴ ἡ ὑπαρξὴ τους. Μερικοὶ λένε ὅτι οἱ παραδοσιακὲς ἀξίες ἔχουν παλιώσει καὶ δὲν προσαρμόζονται πλέον στὸ σύγχρονο πολιτισμὸ. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὶς καταργήσουμε καὶ νὰ τὶς ἀντικαταστήσουμε μετ' ἄλλες, νέες, σύγχρονες. Ἐκεῖ λοιπὸν ἀρχίσει ἀπὸ τὸ 19ο αἰῶνα περίπου μία μεγάλη ἀμφισβήτηση καὶ αὐτὴ ἡ ἀρνησις ἀρχισε μετ' τὴν ἐξασθένηση τῆς θρησκευτικῆς πίστεως. Τὸ 19ο αἰῶνα ὁ γερμανὸς φιλόσοφος Νίτσε διακήρυξε ὅτι «ὁ Θεὸς πέθανε». Αὐτὸ ἦταν μία ἐπίσημη διακήρυξη ἀθεΐας, ἡ

όποια ἄρχισε ἀπὸ τότε νὰ προοδεύει. Ὁ Νίτσε ἀπλῶς τὴν προφήτευσε. Πολλοὶ ἄλλοι σύγχρονοὶ του φιλόσοφοι καὶ κοινωνιολόγοι συνετέλεσαν στὴν πρόοδο τῆς ἀθεΐας καὶ στὴν ἐπικράτηση τοῦ ὕλισμοῦ. Ἀλλά, ὅπως παρατήρησαν πολλοί, ὁ θάνατος τοῦ Θεοῦ στὶς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων, σήμανε καὶ τὸ θάνατο τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἀπώλεια τῆς οὐσίας του, τῆς ἀνθρωπιᾶς του. Μαζὶ μὲ τὴν ἀμφισβήτηση τῆς θρησκείας προχώρησε καὶ ἡ ἀμφισβήτηση ὅλων σχεδὸν τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν, ἡ ἀνατροπὴ καὶ ἡ ἄρνησή τους. Διότι ἡ θρησκεία εἶναι τὸ θεμέλιο τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν, ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πηγὴ τῶν ἀξιῶν, ὅπως ὑποστηρίζουν πολλοὶ νεώτεροι φιλόσοφοι. Ὁ Θεὸς εἶναι ἀξία ἀξιῶν, εἶχε πεῖ ὁ φιλόσοφος του 15ου αἰῶνα Νικόλαος Κουζανός. Αὐτὸ ἀκριβῶς λένε καὶ σήμερα πολλοί, πού ἀσχολοῦνται μὲ τὴν Ἀξιολογία. Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ ὕψιστη ἀξία, ἡ πηγὴ ὅλων τῶν ἀξιῶν καὶ τὸ πνευματικὸ τους θεμέλιο. Ὁ Θεὸς κατὰ τὸ γερμανὸ φιλόσοφο Rudolf Otto, ἐκφράζει τὴν ἀξία τοῦ ἁγίου, τοῦ ἱεροῦ. Ἡ ἀξία

αὕτῃ δὲν ἀποτελεῖ μόνο βάση τῆς θρησκείας, ἀλλὰ διαποτίζει καὶ ὅλες τὶς ἄλλες ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ζωῆς.

Οἱ ἄρνητὲς τῆς θρησκείας ἀποϊεροποιοῦν τὴ ζωὴ, τὴ στεροῦν ἀπὸ τὸ πνευματικὸ τῆς νόημα. Τὸ χειρότερο εἶναι ὅτι ἐνῶ ἀρνοῦνται τὶς πνευματικὲς ἀξίες καὶ τὶς θεωροῦν ξεπερασμένες, ἐνῶ τὶς γκρεμίζουν, δὲν βάζουν τίποτα θετικὸ στὴ θέσιν τους, δὲν οἰκοδομοῦν, δὲν κτίζουν, ἀπλῶς γκρεμίζουν καὶ συσσωρεύουν ἐρείπια. Δὲν εἶναι δυνατό νὰ βροῦν ἄλλες ἀξίες, διότι ὁ πολιτισμὸς ἔχει θεμελιωθεῖ στὶς παραδοσιακὲς ἀξίες, οἱ ὁποῖες στηρίζονται σὲ πεῖρα χιλιετιῶν, ὅχι ἀπλῶν αἰώνων. Εἶναι τὸ καταστάλλαγμα τῆς ἀνθρωπίνης πεῖρας, ἀλλὰ πηγάζουν κυρίως ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸ του κόσμου. Οἱ ἀξίες δὲν εἶναι πράγματα ἐφήμερα, ἀναλώσιμα, εἶναι σταθεροὶ καὶ αἰώνιοι δείκτες τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι αἰώνιες. Ἄν τὶς σχετικοποιήσουμε ἢ τὶς ἀπορρίψουμε, ἐξαρθρώσουμε τὰ πνευματικὰ θεμέλια τοῦ πολιτισμοῦ, δημιουργοῦμε προβλήματα καὶ κρίση

στὸν πολιτισμό. Πρέπει λοιπὸν νὰ τῶν ἀξιῶν, διότι ἔχουν πολὺ μεγάλη
γνωρίσουμε καὶ νὰ βιώσουμε τὸ βα- σημασία γιὰ τὴ ζωὴ μας.
θύτερο περιεχόμενο καὶ τὸ νόημα

B. X.

ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Κύριε, εἶπε ὁ Δικαστής,
σοὺ δίνω πίσω τὴ Δικαιοσύνη σου,
πού μου τὴν εἶχες ἐμπιστευθεῖ
γιὰ νὰ κρίνω τοὺς ἀνθρώπους.

Κύριε, εἶπε ὁ Δάσκαλος,
σοὺ δίνω πίσω τὴ Διδαχὴ σου,
πού μου τὴν εἶχες ἐμπιστευθεῖ
γιὰ νὰ φτιάχνω ἐλεύθερους ἀνθρώπους.

Κύριε, εἶπε ὁ Ἱερέας,
σοὺ δίνω πίσω τὸ Λόγο σου,
πού μου τὸν εἶχες ἐμπιστευθεῖ
γιὰ νὰ ζητῶ τὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων.

Κύριε, εἶπε ὁ Στρατιώτης,
σοὺ δίνω πίσω τὸ Ξίφος σου,
πού μου τὸ εἶχες ἐμπιστευθεῖ,
γιὰ νὰ πολεμῶ τοὺς ἐχθρούς σου.

Κύριε, εἶπαν κι' οἱ τέσσερεις,
συγχώρεσέ μας
γιατί, ὅλοι μαζί,
τοῦτον τὸν καιρό,
σ' ἔχουμε προδώσει.

Μιχ. Δ. Στασινόπουλος

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ

τοῦ Εὐστ. Ριμπᾶ

τ. Δ/ντοῦ Παιδαγωγικῆς Ακαδημίας

Ἡ Διαχείριση λειτουργίας τῆς Σχολικῆς Τάξης εἶναι ἀπὸ τὰ σημαντικότερα ζητήματα τῆς ἐκπαίδευσης. Πρὸς τοῦτο, θὰ προσπαθήσω νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴ τῶν ἀναγνωστῶν στὶς βασικὲς ἔννοιες ὅπως: Διαχείριση, Λειτουργία, καὶ Σχολικὴ τάξη.

Ὁ ὅρος διαχείριση εἶναι περισσότερο οἰκονομικός. Μᾶς χρησιμεύει, ὅμως καὶ γιὰ τὸ θέμα μας. Ἐδῶ, οἱ λέξεις κλειδιά εἶναι: Διοίκηση ὑπηρεσιῶν, ἱκανοποίηση τοῦ (πελάτη) μαθητῆ καὶ τῆς Κοινωνίας. Ποιότητα ὑπηρεσιῶν, στρατηγικὲς γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῆς ὅλης ἐκπαίδευσης, χρῆση τῆς τεχνολογίας, τῆς πληροφορίας, μαθησιακὰ ἀποτελέσματα.

Εἶναι σωστὸ ἡ κεντρικὴ Κυβέρνηση καὶ οἱ περιφερειακὲς διοικήσεις... ἀπὸ τὸ Μάιο μῆνα νὰ τελειώνουν τὶς ἀποσπάσεις, μεταθέσεις καὶ τοποθετήσεις, ὥστε νὰ γνωρίζουν ὅλοι, ἀλλὰ καὶ ὁ κάθε ἐκπαιδευτικός, πού καὶ σὲ ποιά τάξη καὶ μὲ τί «ὕλικό» θὰ ἔχει νὰ ἐργασθεῖ.

Ὡς πρὸς τὴ λειτουργία καὶ διαχείριση τῆς σχολικῆς τάξης, μποροῦμε εἰδικώτερα νὰ παρατηρήσουμε τὰ κάτωθι:

α. Προετοιμασία: Ὁ ἐκπαιδευτικός θὰ μελετήσῃ τὸ Ε.Α.Π. πού ἀφορᾷ στὴν τάξη του. Θὰ συγκεντρώσῃ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία, θὰ τὴν μελετήσῃ, θὰ καταγράψῃ τοὺς σκοποὺς καὶ τοὺς στόχους, θὰ καταγράψῃ τὶς μεθόδους, τὰ μέσα καὶ τὰ

ὄργανα πού θά χρησιμοποιήσῃ γιὰ νὰ παρουσιάσῃ τὴν ὕλη τοῦ μορφωτικοῦ ἀγαθοῦ κατὰ τὸν καλῦτερο δυνατὸ τρόπο.

β. Ὁργάνωση καὶ παρουσίαση τοῦ θέματος: Μέριμνα, ἐκ τῶν προτέρων. Νὰ ἔχει στὴ διάθεσή του καὶ τὸ παραμικρὸ ἀπαραίτητο ὕλικὸ πού χρειάζεται γιὰ τὴν ἀπρόσκοπη διεξαγωγή τῆς διδασκαλίας. Ἡ χρῆση τοῦ Η/Υ πρέπει νὰ εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνεν, γιὰ τὴν ἀνεπὶ παρουσίαση τοῦ μαθήματος, ὡς καὶ ὅ,τι ἄλλο ὑπάρχει.

γ. Παιδαγωγικὸς δυναμισμός: Ὁ ἐκπαιδευτικὸς δὲν πρέπει νὰ κάθεται στὴν ἔδρα, ἀλλὰ σὲ κατάλληλη θέση γιὰ νὰ ἐποπτεύει τὸ σύνολο τῶν μαθητῶν. Νὰ εἶναι εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος χωρὶς νὰ προκαλεῖ. Ἡ ὁμιλία του νὰ εἶναι τέτοια πού νὰ ἀκούγεται ἀπὸ ὅλους. Ἡ γλῶσσα νὰ εἶναι ρέουσα, γλαφυρή, χωρὶς ἐννοιολογικὰ κενὰ καὶ γενικά νὰ ἐλκύει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν. Οἱ ἐρωτήσεις νὰ ἀπευθύνονται μὲν σὲ ὅλους τοὺς μαθητές, ἀλλὰ νὰ ἐρωτᾶται ἓνας γιὰ νὰ ἀποφεύγεται πιθανὴ ὀχλαγωγία. Ὁ ἐκπαιδευτικὸς

θά θέτει ἐρωτήσεις μὲ κάποια δυσκολία γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἀπαντοῦν καὶ οἱ ἀδύνατοι, ἀλλὰ καὶ δύσκολες ἐρωτήσεις γιὰ νὰ ἱκανοποιοῦνται καὶ οἱ πιὸ δυνατοὶ μαθητές.

Πρέπει νὰ καλλιεργεῖται ἡ ἀφηγηματικὴ μορφή, χωρὶς νὰ παραλείπεται ἡ καλλιέργεια τῆς κριτικῆς ἱκανότητος τῶν μαθητῶν καθὼς καὶ ἡ συλλογιστικὴ καὶ συμπερασματικὴ ἱκανότητά τους. Ἰδιαίτερη προσπάθεια πρέπει νὰ καταβάλλεται γιὰ τὴν ἀσκηση τῶν μαθητῶν στὸ νὰ μποροῦν νὰ συνάγουν περιλήψεις καὶ ἀντίστροφα νὰ ἐπεκτείνουν ἢ νὰ ἐμπλουτίζουν προτάσεις.

Ἡ ἀξιολόγηση τῶν μαθητῶν κατὰ διαστήματα δίνει τὴν εὐκαιρία στὸν ἐκπαιδευτικὸ νὰ γνωρίζει, πού βρίσκεται ἡ τάξη του καὶ ἀναλόγως νὰ προσαρμόζει τὸ μάθημά του. Σκόπιμο εἶναι, νὰ ἐφιστοῦμε τὴν προσοχή μας στὴ διαπίστωση τῆς προηγούμενης πείρας τῶν μαθητῶν. Πρὸς τοῦτο, ὁ ἐκπαιδευτικὸς στὴν ἀρχὴ τοῦ σχολικοῦ ἔτους ὀφείλει νὰ ἔχει καταρτίσει διαγνωστικὰ τέστ γιὰ νὰ διαπιστώνει τὶς γνώσεις, τὶς δεξιότητες καὶ τὶς ἱκανότητες πού ἔχουν,

ώστε να προβαίνουν και στις ανάλογες δραστηριότητες, τόσο άτομικά όσο και ομαδικά.

δ. Ἡ συμμετοχή τῶν μαθητῶν:

Αὐτή συνίσταται κυρίως στὶς δραστηριότητες πὺν πρέπει νὰ τοὺς διακρίνουν, ὅπως ἐνδιαφέρον, προσοχή, ἀπορίες, ἐρωτήσεις, προτάσεις, ἀντιρρήσεις, δημιουργίες, κατασκευές, ἄσκηση κ.ἄ.

Εἶναι γεγονός ὅτι στὴν ἐλληνικὴ ἐκπαίδευση τὸ βάρος δίνεται στὴ θεωρία καὶ πολὺ λίγο στὴν πρακτικὴ ἐφαρμογή. Ἐπειδὴ σήμερα πολλοὶ μαθητὲς εἶναι δυσάγωγοι, ὅταν δὲν εἶναι ἐνδιαφέρον τὸ μάθημα, ὁ ἐκπαιδευτικὸς ὀφείλει νὰ εἶναι πάντα σὲ ἐτοιμότητα πρὸς τοῦτο.

Μεγάλο ρόλο παίζει ἡ σύνθεση τῶν ὁμάδων, πὺν πρέπει νὰ ἀπαρτίζονται ἀπὸ ὅλες τὶς κατηγορίες τῶν μαθητῶν καὶ νὰ καθοδηγοῦνται, ὥστε ὅλοι νὰ προσφέρουν, ἀνάλογα μὲ τὶς ἱκανότητες καὶ τὶς κλίσεις τοὺς, οὕτως ὥστε, ὅλοι νὰ εἶναι εὐχαρι-

στημένοι καὶ νὰ ἀναπτύσσουν τὶς ἱκανότητες καὶ τὶς δεξιότητές τοὺς.

ε. Ἀξιολόγηση: Αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι διπλή, τόσο ἐκ τῶν μαθητῶν, ὅσο καὶ ἐκ τῆς ἀποτελεσματικῆς ἐργασίας τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ. Προϋπόθεση γιὰ τὴν καλὴ ἀξιολόγηση τοῦ ὅλου ἔργου εἶναι τὸ νὰ ἔχει ἀποκτήσει ὁ ἐκπαιδευτικὸς τὶς ἀπαραίτητες γνώσεις καὶ δεξιότητες καθὼς καὶ τὶς σχετικὲς ἐμπειρίες. Γενικότερα, πρέπει νὰ γνωρίζει, πολὺ καλά, πὼς ὁ γενικὸς σκοπὸς τῆς Ἐκπαίδευσης συμβάλλει στὴν ἐπίτευξη τῶν ἐπὶ μέρους σκοπῶν καὶ στόχων καὶ ἀντιστρόφως, πὼς οἱ ἐπὶ μέρους σκοποὶ καὶ στόχοι βοηθοῦν στὴν ὅλη ἀγωγή καὶ μόρφωση τοῦ μαθητῆ. Μὲ ἄλλα λόγια, πρέπει ὁ ἐκπαιδευτικὸς νὰ βοηθᾷ τὸ μαθητὴ νὰ κατανοεῖ τὴ σημασία τῆς ὅλης ἀγωγῆς, καὶ πὼς ἡ θεραπεία τῶν μερικότερων κλάδων γνώσεων συμβάλλει στὴν ὁλοκλήρωση τῆς ἀγωγῆς τοῦ μαθητῆ.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΛΕΒΕΝΤΙΑΣ

Πέσ' τὸ ξανά, Μάνα μου σύ, πέσ' τὸ ξανά.
πεσ' τὸ τραγούδι τοῦ καημοῦ
τ' ἀργὸ τραγούδι Μάνα λεβεντιά, χαροκαμένη Μάνα.
Τραγούδι πού, ἄχ, λὲς καὶ τὸ λέει
λύπης μεγαλοβδόμαδου καμπάνα.

Μάνα μ' ἀγάπη μου, Ἑλλάδα μου.

Πέσ' τὸ ξανά
καὶ πάλι... καὶ ξανὰ λάλα τὸ σὺ καὶ λάλα τό...
Μανιάτικο τ' ἀργό, τὸ θλιβερό...
Τὸ Ρουμελιώτικο, τοῦ βρόντου, πέσ' τὸ πάλι.
Καὶ τὸ νησιώτικο
(ξανθὸ κρασὶ σαμιώτικο καὶ μαῦρο κρητικό).
Τὸ κλέφτικο ξανὰ
(στήθη δασά, κιόκαυτα στήθη καὶ φλογέρα)
Κι ἄς πάει πέρα... ἄς πάει ἐκεῖ μὲ τὰ φτερὰ τ' ἀγέρα.

Καὶ πὲς τῆς Κύπρος.
Μάνα μου,
καὶ πὲς τῆς Βόρειας Ἑπείρου
τραγούδι ποὺ στενάζει...

Κι ἄς σπάσουν τὰ βιολιά, Μάνα μου, Μάνα λεβεντιά
τί ἀπὸ καημὸ εἶν' ἡ καρδιά μου πλανταγμένη.
Καημὸς τ' ἀλύτρωτου... καημὸς... τραγούδι γίνεται
καὶ μὲ σηκώνει καὶ μὲ πάει, κεῖ μαζί του
στὸ βόγγο, στὸν λυγμό... κεῖ ποὺ τὸ λέει ἓνας λαὸς
καὶ πνίγεται ἡ φωνή του.

Πέσ' τὸ ξανὰ καὶ πάλι... καὶ ξανά.
Πὲς τὸ τραγούδι τοῦ καημοῦ
χαροκαμένη μάνα.
Πέσ' τὸ κι ἄς σπάσουν τὰ βιολιά
Μάνα μ' , ἀγάπη μου, Ἑλλάδα μου.
Πέσ' τὸ κι ἄς σπάσουν τὰ βιολιά!...

Στέφανος Μπολέτσης

Ἄν ἀλλάζαμε νοοτροπία...

«ΕΙΜΑΙ ΜΟΝΟΣ»

Μελαγχολικὴ ἔκφραση, θλιβερό παράπονο! Κραυγή, πολλὲς φορές, ἀποκαρδιώσεως καὶ ἀπελπισίας. «Εἶμαι μόνος. Μὲ σκοτώνει ἡ μοναξιά!».

Τὸ λέει ὁ ἄνθρωπος πού ζεῖ στὰ κοσμοπλημμυρισμένα κέντρα καὶ τὶς θορυβώδεις συναναστροφές. Τὸ λέγει ὁ διανοούμενος πού χειροκροτεῖται στὶς διαλέξεις του, θαυμάζεται γιὰ τὰ ἔργα του καὶ εἶναι περιζήτητος ἴσως στὰ κοσμικὰ σαλόνια. Τὸ λέει ὁ οἰκογενιάρχης, πού ζεῖ συνεχῶς κάτω ἀπὸ τὴν αὐτὴν στέγη μὲ τὰ παιδιά του καὶ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας του. Τὸ λέγει ὁ ὑπάλληλος, ὁ ἐπαγγελματίας, ὁ πολιτικός, αὐτοὶ πού ἔρχονται σὲ καθημερινὴ ἐπικοινωνία μὲ πλῆθος ἀνθρώπων. Παραπονεῖται ὁ ὥριμος ἄνθρωπος, πού ἔχει ἐν τού-

τοις δημιουργήσει πλῆθος γνωριμιῶν, τὸ αἰσθάνεται ὁ πλούσιος νέος, πού πνίγεται κυριολεκτικῶς μέσα στοὺς πολυάριθμους φίλους τῶν διασκεδάσεων καὶ ἀσωτιῶν καὶ γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ ἀρχαῖος φιλόσοφος Κράτης θὰ μπορούσε νὰ ἐπαναλάβει: «νεανίσκε, ἔλεῶ σου τὴν ἐρημίαν», σὲ λυπᾶμαι γιὰ τὴ μοναξιά σου!

Ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς ὑφίσταται τὸ μαρτύριον τοῦ Ταντάλου. Βρίσκεται συνεχῶς ἀνάμεσα στὸ πλῆθος, ζεῖ στὸν θόρυβο τῶν πόλεων, συναναστρέφεται μὲ πολλοὺς γνωστούς του. Συνωστίζεται κυριολεκτικῶς μὲ πλήθη ἀνθρώπων στοὺς δρόμους, τὶς πλατεῖες, τὰ καταστήματα, τὶς πολυκατοικίες καὶ τὰ κέντρα. Καὶ ὅμως, μένει μόνος. Πορεύεται ἄγνωστος ἐν μέσῳ ἀγνώστων. Εἶναι ἡ μόνωση

τῆς πολυκοσμίας, σὴν ὁποία οἱ ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων μένουν ξένες μεταξύ τους. Δυὸ ἄνθρωποι τῆς πόλεως, ἐὰν βρεθοῦν σὴν ὕπαιθρο, σὲ μέρη ἔρημα καὶ ἀκατοίκητα, θὰ χαίρειθουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, θὰ συνομιλήσουν, θὰ συνδεθοῦν κάπως μεταξύ τους. Στὴν πολυκομία ὁμως τῆς πόλεως ἀγνοοῦνται ἀμοιβαίως καὶ ἀποξενώνονται. Καὶ ἔτσι ὁ καθένας πλήπει μέσα στὴν καταθλιπτικὴ μοναξιά του. Καὶ θὰ μπορούσε μὲ συναίσθηση τῆς εὐθύνης του νὰ ἐπαναλάβει μὲ πικρία τὰ θλιβερά λόγια τοῦ ἀδίκως καταδικωμένου Ψαλμωδοῦ: «ὡμοιώθην πελεκάνι ἐρημικῶ, ἐγενήθην ὥσει νυκτικόραξ ἐν οἰκοπέδῳ, ἠγρύπνησα καὶ ἐγενόμην ὡς στρουθίον μονάζον ἐπὶ δώματος» (Ψάλμ. ρα' 7, 8). Καὶ τὸ τοῦ Ἰώβ: «τὸν ψωμόν μου ἔφαγον μόνος» (λα' 17).

Ο πασίγνωστος πλούσιος συγγραφεὺς Σάμερσετ Μώμ, ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του – ἀπέθανε περὶ τὸ τέλος τοῦ 1965 – ἐξομολογούμενος σὲ κάποιον γνωστό του παραπονιόταν γιὰ τὴν καταθλιπτικὴ μόνωσή του καὶ γιὰ τὸ μίσος –

φανταστικὸ ἢ πραγματικὸ – ποὺ ἔβλεπε στὰ πρόσωπα τῶν γύρω του. «Ὅλοι ὅσοι μὲ γνώρισαν καλὰ, ἔλγε, κατέληξαν νὰ μὲ μισήσουν!» Καὶ τοῦτο διότι ὁ ἴδιος ἦταν κατ' ἐξοκὴν ἰδιοτελὴς καὶ φίλαυτος, μὲ λατρευτὸ εἶδωλο τὸν ἑαυτὸ του. Ὁ βιογράφος του σημειώνει: «Ἐγραφε, γιὰ νὰ κερδίζει χρήματα. Ἀκόμη καὶ ὅταν ἦταν ἓνας ἐκατομμυριοῦχος τῆς Ριβιέρας, συνήθιζε νὰ παραπονιέται ὅτι ἦταν ἓνας πολὺ πτωχὸς ἐκατομμυριοῦχος!» Καὶ ἦταν πράγματι πτωχὸς καὶ ἔρημος στὴν ἀγάπη καὶ καλωσύνη ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἀπελπιστικὰ ἄφιλος καὶ μόνος μέσα στὴ δόξα τῶν συγγραμμάτων του καὶ στοὺς θησαυροὺς τῶν ἀγαθῶν του! Μόνος! Καὶ ὅπως ὁ Σάμερσετ Μώμ, πλῆθος ἄλλων ἀνθρώπων ἀπὸ ὅλες τὶς κοινωνικὲς τάξεις καὶ καταστάσεις αἰσθάνονται τὸν ἑαυτὸ τοὺς μόνο καὶ ἔρημο μέσα στὸ πλῆθος τῶν γνωριμιῶν τους, μέσα στὴν πολυθόρυβη σύγχρονη ζωή!

Ἀλήθεια, γιατί αὐτὴ ἡ μόνωση; Ποῦ ὀφείλεται τὸ δράμα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου, νὰ ζεῖ θλιβερὸς ἐρημίτης μέσα στὴν πολυάνθρωπη

κοινωνία, να ἔχει φίλους καὶ νὰ τοὺς αἰσθάνεται τόσο μακριά, νὰ νοσταλγεῖ μία εὐχάριστη συντροφιά καὶ νὰ μὴ τὴν βρίσκει, νὰ ποθεῖ ἓνα ἔμπιστο, γιὰ νὰ τοῦ ἀνοίξει τὴν καρδιά του, καὶ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ τὸν ἀποκτήσει;

Ἡ αἰτία τοῦ δράματος εἶναι πνευματική. Ἡ μόνωση εἶναι συνέπεια πνευματικῆς ἀτροφίας καὶ γυμνώσεως. Γυμνώθηκε δυστυχῶς ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιὰ ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο. Ὑποβαθμίστηκε μέχρις ἀφανισμοῦ ἡ προθυμία νὰ προσφέρουμε ἐμεῖς ὑπηρεσία πρὸς τὸν πλησίον μας καὶ αὐξήθηκε ἡ φιλαυτία μας καὶ ἡ ἀξίωση νὰ προσφέρουν οἱ ἄλλοι ὑπηρεσίες σὲ ἐμᾶς. Ὁ ὑπερτροφικὸς ἐγωισμὸς ἀπεμύζνησε τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα, ἐξήρανε τὴν καρδιά μας καὶ ἀνήγειρε σινικὰ τείχη μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων.

Παραπονούμεθα ὅτι δὲν μᾶς ἐννοοῦν, ὅτι δὲν μᾶς προσέχουν οἱ ἄλλοι, ἐνῶ ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἐμεῖς πρῶτοι δὲν ἐνδιαφερόμεθα νὰ ἐννοήσουμε καὶ νὰ προσέξουμε τοὺς ἄλλους. Ἀπορροφημένοι στὸν ἑαυτό

μας, ποὺ τὸν μεταβάλαμε σὲ εἶδωλο, δὲν σκύψαμε στὸν ξένο πόνο, δὲν συγκινηθήκαμε ἀπὸ τὴν τραγωδία τοῦ συνανθρώπου μας, δὲν σπεύσαμε νὰ ἀπαλύνουμε τὴν ξένη θλίψη, νὰ δώσουμε ἓνα χέρι βοηθείας στὸν κλονιζόμενο, νὰ προσφέρουμε λίγη ἀγάπην στοὺς διψώντας κάποιαν θαλπωρὴ καὶ στοργή. Καὶ ὅταν οἱ ἄλλοι μας ἀνοίγουν τὴν καρδιά τους, μᾶς ἐκμυστηρεύονται τοὺς πόνους τους καὶ ζητοῦν τὴν συμπαράστασή μας, ἐμεῖς τοὺς κυττάζαμε μὲ μόλις ὑποκρυπτόμενη ἀδιαφορία, ἂν μὴ καὶ δυσφορία, ἢ ἀφήναμε τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά μας νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὶς ἐπαγγελματικές μας ὑποθέσεις καὶ τὰ ἀτομικά μας προβλήματα. Καὶ μὲ τὴν σκληροκαρδιά μας αὐτὴ δημιουργήσαμε ἓνα παγωμένο κλίμα γύρω μας, στήσαμε ἀγκαθεροὺς θάμνους καὶ συρματοπλέγματα, μέσα στὸ ὀδυνηρὸ καὶ ἀδιαπέραστο φράγμα τῶν ὁποίων κλείσαμε τὸν ἑαυτό μας.

Ἐκ παραλλήλου δὲ πρὸς τὴν ἀδιαφορία μας ἂς προσθέσουμε καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι στενοχωροῦμε τοὺς ἄλλους μὲ τὴν ὑψηλοφροσύνη καὶ

ἀκαταδεξία μας, τοὺς ἐνοχλοῦμε μὲ τὶς ἀδικαιολόγητες ἀπαιτήσεις μας, καὶ γενικῶς τοὺς ἀπωθοῦμε μὲ μία συμπεριφορὰ κάθε ἄλλο παρὰ εὐγενῆ καὶ ἐλκυστική. Καὶ ἔπειτα παραπενοῦμεθα ἐναντίον τους, ὅτι μᾶς ἐγκαταλείπουν μόνους στὸν τρικυμισμένο ὠκεανὸ τῆς ζωῆς μας. Τὸ σφάλμα βαρύνει, ἂν ὅχι ἐξολοκλήρου, πάντως κατὰ τὸ μέγιστο, ἐμᾶς καὶ ἄρα ἀπὸ ἐμᾶς πρέπει νὰ ἀρχίσει καὶ ἡ διόρθωση.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀλλάξουμε ἐμεῖς νοοτροπία, διαθέσεις καὶ συμπεριφορὰ ἀπέναντι τῶν ἄλλων. Νὰ ἀφήσουμε τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ τὴν καλωσύνη νὰ θερμάσουν τὴν καρδιά μας καὶ νὰ γίνουμε ἔτσι κοινωνικοὶ ἄνθρωποι, ὑπὸ τὴν πλέον καλὴ σημασία τῆς λέξεως. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὀνομάζει τὴν ἀγάπη «σύνδεσμο τῆς τελειότητος», ποὺ ἐνώνει τοὺς ἀνθρώπους σὲ μία θαυμαστὴ ἁρμονία, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν ἓνα πνευματικὸ σῶμα, μία ἰδεώδη κοινωνία ἐνότητας. «Ἐκ καρτῆς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε

ἐκτενῶς» διδάσκει καὶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος (Α΄ Πέτρου α΄ 22). Μὲ καρτῆς καρδιά, χωρὶς ὑστεροβουλία καὶ ἰδιοτέλεια. Πολλὰ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης γράφει γιὰ τὴν ἀξιοζήλευτη καὶ χαρμόσυνη ἐπικοινωνία, ποὺ χαλκεύουν μεταξὺ τους οἱ Χριστιανοὶ διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. Καὶ προσθέτει: «Ἐὰν ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων» (Α΄ Ἰωάν. α΄ 7). Ἐὰν ζοῦμε καὶ συμπεριφερόμεθα κατὰ τρόπο φωτεινόν, σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τότε δημιουργοῦμε στενὴ σχέση καὶ ἐπικοινωνία μεταξύ μας.

Σὲ μία τέτοια κατάσταση ἀγάπης καὶ καλωσύνης καὶ κοινωνικότητος ποτὲ δὲν θὰ αἰσθανθῇ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτὸ του μόνον. Θὰ ζεῖ σὲ μία εὐχάριστη καὶ στενὴ γνωριμία καὶ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἄλλους μέσα στὴ στοργικὴ παρουσία τοῦ Θεοῦ.

(Από τό ἔργο «Μόνοι μας διώχνουμε τὴ χάρα», τοῦ Ι. Κοληψάρα, σελ. 18-21, ἐκδ. «Ζωή»)

Η ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΕΝΤΗ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Λεωνίδας Ούσπένσκι †

Καθ/τής Εικ/φίας Όρθ. Ρωσ. Όντ. Γαλλίας

Η εικόνα είναι μία άγιογραφία και όχι μία «ζωγραφία θρησκευτική». Έχει τον δικό της χαρακτήρα, τους ιδιαίτερους κανόνες της, και δεν προσδιορίζεται από τη τέχνη ενός αιώνα ή μιας έθνικης ιδιοφυΐας, αλλά από το αν μένει πιστή στον προορισμό της, που είναι παγκόσμιος. Η εικόνα είναι μία έκφραση της θείας οικονομίας που συνοψίζεται στη διδασκαλία της Όρθοδόξου Έκκλησίας, που λέγει: «Ο Θεός έγινε άνθρωπος για να γίνει ο άνθρωπος Θεός». Η Έκκλησία έδωσε τόση σημασία στην Εικόνα, ώστε κήρυξε πως η νίκη κατά των εικονομάχων στάθηκε θρίαμβος της Όρθοδοξίας, θρίαμβος που εορτάζεται κατά την

πρώτη εβδομάδα της μεγάλης Τεσσαρακοστής.

Για την Όρθόδοξο Έκκλησία η εικόνα είναι κάποια γλώσσα που εκφράζει τα δόγματά της και τις έντολές της, τόσο καλά, όσο και ο λόγος. Είναι μία θεολογία που εκφράζεται με σχήματα και με χρώματα που τα βλέπει το μάτι. Είναι σαν ένας καθρέφτης που αντανακλά την πνευματική ζωή της Έκκλησίας και που μέσ' απ' αυτόν μπορεί να κρίνει κανένας για τους δογματικούς αγώνες της κάθε εποχής. Το κάθε άνθισμα της λειτουργικής τέχνης έχει πάντα ανταπόκριση με κάποια έξαρση της πνευματικής ζωής, όπως έγινε στο Βυζάντιο, στις άλλες χώρες της Όρθοδο-

ξίας καὶ στὶς Δυτικὲς χώρες κατὰ τὴν ρωμανικὴ ἐποχὴ. Σὲ τέτοιες ἐποχὲς ἡ λειτουργικὴ ζωὴ στάθηκε πλήρης καὶ ἁρμονικὴ, στὸ σύνολο καὶ στὰ κα-
θέκαστά της.

Χωρὶς νὰ μιλήσουμε γιὰ ὅσους εἶναι ὁλότελα ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκ-
κλησίαν, βλέπουμε πὼς οἱ ἄνθρωποι
τῆς ἐποχῆς μας, ἀκόμα καὶ οἱ πιστοί,
ἔχουν πέσει σὲ κάποια βαριὰ ἁμαρ-
τία: τὸ πνεῦμα τοὺς κατάντησε ὑλι-
στικὸ καὶ ἐγκόσμιο, καὶ παραμορ-
φώθηκε μέσα τοὺς ἡ ἰδέα τῆς Ἐκ-
κλησίας καὶ τῆς Λειτουργίας.

Μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πὼς γενικὰ
ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ζωὴ δὲν βλέπει
πιὰ κανέναν παρὰ μονάχα τὴν ἠθικὴ
πλευρά της. Τὸ δογματικὸ βάθος της
κατάντησε ἀποκλειστικὴ ἀπασχόλη-
ση μονάχα κάποιων «σοφῶν θεολό-
γων» καὶ λογαριάζεται σὰν κάποια
ἀφηρημένη ἐπιστήμη, πού δὲν ἔχει
πιὰ καμιά σχέση μὲ τὴν καθημερινὴ
ζωὴ μας. Ὅσο γιὰ τὴν Λειτουργία,
πού εἶναι ὁ ἀλάνθαστος ὁδηγός μας
στὸν πνευματικὸ δρόμο καὶ ἡ ὁμο-
λογία τῆς πίστεώς μας, δὲν εἶναι πιά,
τὶς περισσότερες φορές, παρὰ μονά-

χα μία τυπικὴ τελετὴ ἢ ἓνα ἔθιμο, μία
συνήθεια, εὐλαβικὴ καὶ συγκινητι-
κὴ.

Τὸν καιρὸ τῶν εἰκονομάχων,
κατὰ τὸν 11^ο καὶ 12^ο αἰῶνα, μέσα
στὸν ἀγώνα γιὰ τὴν ἴδια τὴν ὑπαρξή
της, ἡ Ἐκκλησία ὑπερασπίστηκε τὸ
δόγμα τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ
Θεοῦ, «ὁ Θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος».
Σήμερα κινδυνεύει ὁ σκοπὸς τῆς
Ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ «ἵνα ὁ ἄν-
θρωπος γένηται Θεός». Ἡ σημερινὴ
εἰκονομαχία, πού δὲν τὴν ὑποπεύον-
ται οὔτε αὐτοὶ πού τὴν κάνουν, δὲν
εἶναι τόσο ἡ ἄρνηση τῆς Εἰκόνας,
ἀλλὰ περισσότερο ἡ παραμόρφωσή
της, μάλιστα ἡ παραφθορά της, πού
προέρχεται ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι
δὲν καταλαβαίνουν πιά τὴ δογμα-
τικὴ καὶ διδακτικὴ σημασία της. Ὡς
ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὴν εἰκόνα τὴν θω-
ροῦνε σὰν κάποιο πρᾶγμα δευτε-
ρεῦον μονάχα ὁ λόγος, τὸ κήρυγμα,
κρίνεται πὼς εἶναι ἀρκετό. Ξεχνᾶνε
πὼς ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι μονάχα ὁ
Λόγος τοῦ Πατρός, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ
ἡ Εἰκὼν τοῦ Πατρός, καὶ πὼς, ἀπὸ
τὰ πιὸ ἀρχαῖα χρόνια ἡ ἀποστολὴ

τῆς Ἐκκλησίας μέσα σὸν κόσμο γινότανε μὲ τὴν εἰκόνα, ὅπως γινότανε καὶ μὲ τὸν λόγο.

Ἡ Εἰκόνα γιὰ μᾶς δὲν εἶναι ἓνα ἀντικείμενο πού μᾶς δίδει κάποια αἰσθητικὴ ἀπόλαυση ἢ μᾶς κινεῖ τὴν ἐπιστημονικὴ περιέργεια, ἀλλὰ ἔχει μία θεολογικὴ ἔννοια. Ὅπως ἡ κοσμικὴ τέχνη παριστάνει τὴν πραγματικότητα τοῦ κόσμου τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν αἰσθη-

μάτων, κατὰ τὸν τρόπον πού τὴν βλέπει κάθε τεχνίτης, ἡ Εἰκόνα παριστάνει τὴν πραγματικότητα τῆς Βασιλείας πού δὲν εἶναι ἀπὸ τοῦτον τὸν κόσμον, ὅπως μᾶς διδάσκει ἡ Ἐκκλησίας.

Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ Εἰκόνα παριστάνει μὲ σύμβολα αὐτὸν τὸν ἴδιον κόσμο τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν συγκινήσεων, ἐλευθερωμένο ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ἀνακαινισμένον ἐν Θεῷ.

Ἡ πανταχοῦ παρουσία τοῦ Θεοῦ

ΠΑΙΔΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Ἀδελφὸς μικρότερός μου
μ' ἐρωτᾷ πρὸ ἡμερῶν:
- Πῶς ὁ Θεὸς ἐντὸς τοῦ κόσμου
εἶναι πανταχοῦ παρών;

Γινῶσι δὲν ἔχω μεγάλη
σὰν σοφὸς νὰ τὸ σκεφθῶ,
μόνον ὅσο ὁ νοῦς μου βάλλει,
σὰν παιδὶ θ' ἀποκριθῶ:

- Καθὼς ζάχαρι λυωμένη
σὲ ποτήρι μὲ νερό,
κάθε στάλα του γλυκαίνει,
ἂν κ' ἐγὼ δὲν τὴ θωρῶ.

Ἔτσι ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ κόσμου,
πάντα καὶ νυχθημερὸν
ὁ Πανάγαθος Θεός μου,
εἶναι πανταχοῦ παρών.

Γ. Βιζυηνός

Ο ΑΓΙΟΣ ΣΑΜΨΩΝ

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ ΞΕΝΟΧΟΔΟΣ

Εἶναι χρέος τῆς Ἐκκλησίας, ιδιαίτερα στήν ἐποχή μας, νά προβάλλει ἀπό τὸ ἀγιολόγιό της ὅλες ἐκεῖνες τὶς μορφές, πού καταξιώθηκαν νά λάβουν τὸ φωτοστέφανο τῆς ἀγιότητας ἀπὸ τὴν διακονία πού ἄσκησαν μέσα στὴν κοινωνία καὶ πού δαπάνησαν τὴ ζωή τους στὴν ὑπηρεσία τοῦ συνανθρώπου.

Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εἶναι καὶ ὁ ἅγιος Σαμψών ὁ Ξενοδόχος, τὸν ὁποῖο τιμᾷ ἡ Ἐκκλησία μας στὶς 27 Ἰουνίου. Ἔζησε τὸν 6ο αἰῶνα ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ. Γεννήθηκε στὴ Ρώμη. Καταγόταν ἀπὸ γονεῖς πολὺ εὐσεβεῖς καὶ φιланθρώπους. Ἦσαν μορφωμένοι καὶ πλούσιοι καὶ συνανασρέφονταν μὲ ἀνθρώπους ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων. Φρόντισαν, νά μορφώσουν καὶ τὸ παιδί τους, τὸ ὁποῖο σπούδασε φιλοσοφία καὶ ποίηση. Ἡ ἔμφυτη ἐξ ἄλλου καλωσύνη,

πού εἶχε ὁ Σαμψών καὶ ἡ τάση νά βοηθᾷ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀρρώστους, τὸν ὥθησαν νά γίνεи γιατρός.

Ὁ Σαμψών στὴ Ρώμη, σὲ νεαρὴ ἡλικία, ἀνέπτυξε μεγάλη φιλανθρωπικὴ δράση. Ὁ ἴδιος ἔτρεχε μέσα στὰ φτωχόσπιτα τῶν ἐνδεῶν καὶ τῶν ἀρρώστων. Τοὺς περισυνέλλεγε ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ τοὺς φρόντιζε, τοὺς παρεῖχε τροφή, ροῦχα, ἱατρικὴ καὶ φαρμακευτικὴ περίθαλψη. Ὅσοι ἦσαν ἄστεγοι, τοὺς μάζευε σὺν σπίτι του. Εἶχε μάλιστα διαμορφώσει ἕναν ὄροφο τοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ σὲ ξενώνα καὶ ἄσυλο τῶν ἐνδεῶν καὶ πασχόντων. Ἀφοῦ τοὺς γιάτρευε, μὲ δικά του χρήματα τοὺς βοηθοῦσε νά βροῦν τὸ δρόμο τους. Ἡ ἐκτίμηση πού ἀπολάμβανε στὴ Ρώμη ἦταν πολὺ μεγάλη.

Ὅταν πέθαναν οἱ γονεῖς του μοίρασε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς περιουσίας του στοὺς πτωχοὺς. Τοῦ γεν-

νήθηκε τότε ή επιθυμία, ή μάλλον τόν φώτισε ό Θεός, νά μεταβεί στήν Κωνσταντινούπολη. Έδω, συνέχισε τόν ίδιο τρόπο ζωής, τó δόσιμο τοῦ ἑαυτοῦ του στήν ὑπηρεσία τῶν συνανθρώπων του.

Ζούσε ἀπλά καί λιτοδίαιτα. Διέμενε σ' ἓνα μικρό σπίτι καί καθημερινά χρησιμοποιοῦσε τήν ἱατρική του πείρα γιά τούς πάσχοντες. Σύντομα ἔγινε γνωστός στόν Πατριάρχη Κ/Πόλεως Μηνᾶ, ό όποῖος τόν κάλεσε γιά συνεργατή του. Τόν ἐκτίμησε πολὺ καί τόν χειροτόνησε ἱερέα, παρὰ τούς δισταγμούς του. Ἀπό τότε ή φιλανθρωπική δραστηριότητα τοῦ Σαμψών ἔγινε περισσότερο γνωστή. Ἐφθασε μέχρι τόν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανό, ό όποῖος, ὅπως ἀναφέρεται, εἶχε τότε ἀρρωστήσει βαρεῖα καί ό ἅγιος Σαμψών τόν ἔκανε καλὰ χάρις στή θαυματουργική ἱκανότητα, μέ τήν όποία τόν εἶχε προΐκσει ό Θεός.

Ὁ Ἰουστινιανός περιέβαλε μέ ἀμέριστη ἐμπιστοσύνη τόν Σαμψών, τοῦ πρόσφερε οἰκονομική ἐνίσχυση καί ἔκτισε στήν Κωνσταντινούπολη μεγάλο ξενώνα – νοσοκομεῖο. Στόν ξενώνα ἐδέχοντο τούς βαρέως πάσχοντας, τούς ἀνιάτως νοσοῦντας, τούς ἀστέγους καί τούς πτωχοὺς. Ὁ

ξενώνας τοῦ Σαμψών ἀνεδείχθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του (καθὼς καί τούς μετὰ ἀπ' αὐτὸν αἰῶνες) ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικά φιλανθρωπικά ἰδρύματα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Βρῆκαν σ' αὐτὸν ἄσυλο καί γιатρεία χιλιάδες ἄνθρωποι, ἀναρίθμητο πλῆθος ἐνδεῶν καί πασχόντων. Στόν ξενώνα του ἀφοσιώθηκε ἐξ ὀλοκλήρου ό ἅγιος Σαμψών. Σ' αὐτὸν δαπάνησε ὀλόκληρη τὴ ζωή του.

Σ' αὐτὸν παρέδωσε στόν Κύριο ἐν εἰρήνῃ τὸ πνεῦμα τοῦ (530 μ.Χ.). Ὁ Κύριος, γιά τὴν ἀγάπη τοῦ Ὁποίου πρόσφερε τὴ ζωή του στόν πόνο τοῦ συνανθρώπου ἔστειλε ἰδιαίτερα τὴν εὐνοιά του στόν Ἅγιο Σαμψών. Τόν προΐκισε καί μέ τὸ θαυματουργικὸ χάρισμα τῶν ἰάσεων. Ἀνάργυρος ό ἅγιος Σαμψών, «δωρεὰν ἐλάμβανε» παρὰ τοῦ Κυρίου τὴν χάριν τῶν ἰάσεων καί δωρεὰν τὴν παρεῖχε σ' ὅλους τούς ἔχοντας ἀνάγκη.

Ἀλήθεια, πόσο διψάει ἀπὸ τέτοιες μορφές καί ή δική μας ἐποχή! Πόσο ἐμπνέει τὸ παράδειγμα τοῦ ἁγίου Σαμψών! Ἡ Ἐκκλησία μας ἂς προβάλλει ἐντονότερά τους ἁγίους τῆς αὐτοῦς, ὡς πρότυπα μίμησης στὰ μέλη τῆς.

(Αἰκ. Σιναία)

Ο ΞΕΝΩΝΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΑΜΨΩΝ

(Απόσπασμα από τὸ βιβλίο «Βυζαντινὴ Φιλανθρωπία καὶ Κοινωνικὴ Πρόνοια» τοῦ π. Δημ. Ι. Κωνσταντέλου, ἐκδ. Συλλόγου «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ»)

Ανάμεσα στὰ ἰδρύματα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὁ ξενώνας τοῦ Σαμψών κατεῖχε περίβλεπτη θέση. Ἦταν οἶκος γιὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ξένους, καθὼς καὶ νοσοκομεῖο. Ἰδρυτὴς του ὑπῆρξε «κάποιος εὐσεβὴς ἄνδρας πού λεγόταν Σαμψών». Ὁ Προκόπιος (Βυζ. ἱστορικός) ὑπαινίσσεται πὼς ὁ Σαμψών ἔζησε πρὶν τὸν ἕκτο αἰῶνα καὶ ὅτι τὸ ἱδρυμα ὑπῆρχε πρὶν ἀπ' αὐτόν. «Ἦταν ἀφιερωμένο σ' αὐτοὺς πού ἦταν συνάμα ἄποροι καὶ βαριά ἀσθενεῖς, δηλαδὴ πού ὑπέφεραν λόγω ἀπωλείας τῆς περιουσίας τους καὶ τῆς υἰείας τους». Ὅταν ὁ ξενώνας τοῦ Σαμψών καταστράφηκε ἀπ' τὴ φωτιά τοῦ 532, ὁ Ἰουστινιανὸς τὸν ἀνοικοδόμησε καὶ τὸν ἐπεξέτεινε χορηγώντας του συγχρόνως καὶ μεγάλο ἐτήσιο εἰσόδημα...

Ο Κωνσταντῖνος Ζ' ὁ Πορφυρογέννητος, γράφει ὅτι ὁ διευθυντὴς αὐτοῦ τοῦ ἰδρύματος κρατοῦσε τὸ ἕκτο λάβαρο στὴ λιτανεία τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων. Αὐτὸ μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ ξενώνας τοῦ Σαμψών κατεῖχε περίβλεπτη θέση. Τὸν συναντᾶμε νὰ λειτουργεῖ καὶ κατὰ τὸν δωδέκατο καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνα, ὅταν ὁ Ρῶσος Ἀντώνιος τοῦ Νόβγκοροντ ἔγραψε: «Στὸν ξενώνα τοῦ Σαμψών βρίσκεται ἡ ράβδος του, τὸ ἐπιτραχήλιό του καὶ τὰ ἄμφιά του. Ἐπίσης ὑπάρχει καὶ ὁ φοῦρνος πάνω στὸν ὁποῖο μαρτύρησε ὁ ἅγιος Ὁρέστης». Τὸ 1204, ὅταν ἡ Κωνσταντινούπολη ἔπεσε στὰ χέρια τῶν σταυροφόρων τῆς Δύσεως, ὁ ξενώνας τοῦ Σαμψών καταλήφθηκε ἀπ' τοὺς Templars. Ἡ φήμη τοῦ ξενώνα ἦταν πολὺ μεγάλη καὶ διατηρήθηκε μέχρι τὸν δέκατο τρίτο αἰῶνα, τότε πού ὁ Μανουὴλ Φιλῆς (1275 – 1345) ἐξέφρασε τὴν εὐχή, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Μιχαὴλ Η΄ Παλαιολόγου, νὰ γίνεῖ ἓνας δεύτερος Σαμψών ὡς πρὸς τὴ γενναιοδωρία του πρὸς τοὺς πτωχοὺς.

Τὸ ἱδρυμα αὐτὸ φαίνεται πὼς εἶχε καλὴ ὀργάνωση καὶ περιλάμβανε ἓνα συγκρότημα κτιρίων. Μεταξὺ ἄλλων εἶχε καὶ μία ὀφθαλμολογικὴ κλινική.

Διήγημα

Ἡ ἀπόφαση

τοῦ **Γ. Δ. Κούβελα,**

πρ. Γυμνασιάρχου - Συγγραφέα

Εἶχε φύγει ἓνα πρωί, χαράματα, μαζί μ' ἄλλους χωριανούς.

Μία παλιὰ βαλίτσα, δεμένη με σπάγκους, κι ἓνας μπόγος, ὅλες κι' ὅλες οἱ ἀποσκευές του, φορτώθηκαν σὸ ἀλλογο. Καὶ τράβηξε γιὰ τὸ Χαρακοπιό. Ἀπὸ κεῖ θὰ ἔπαιρνε τ' ἀμάξι, πὺν θὰ τὸν ἔφερνε στὴν Ἀθήνα. Κι ὕστερα τὸ καράβι γιὰ τὴ μακρινή, τὴν ἀγνωστη χώρα, πὺν θὰ γινόταν ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἡ δεύτερη πατρίδα του, πὺν πλούσια κι ἴσως πὺν ὁμορφη ἀπὸ τὴν πρώτη.

Ἦταν τότε πὺν εἶχε ἀνοίξει γιὰ καλὰ ἡ πόρτα τοῦ Ἑξωτερικοῦ. Καναδάς, Αὐστραλία, Γερμανία δέχονταν τοὺς νέους πολίτες, ὁμάδες – ὁμάδες, μπουλούκια πές. Τὰ Μοθωκόρωνα εἶχαν τὴν πρωτιά σὲ τοῦτες τὶς θλιβερὲς ἀποστολές. Ἀγόρια

καὶ κορίτσια, προπαντὸς τὰ δεύτερα, μπάρκαραν κάθε λίγο καὶ λιγάκι ἀπὸ τὸ λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ. Πήγαιναν νὰ ζήσουν σὰν ἄνθρωποι. Ἔτσι ἔλεγαν στὰ χωριά οἱ γερόντοι.

Νιὸς διαλεχτός, παλικάρι στὴν καλύτερή του ὥρα, ἐκεῖ γύρω στὰ 23 τοῦ χρόνια, ἦταν ὁ Δημητρός, τότε πὺν ἔφυγε γιὰ τὰ ξένα. Ψηλός, γεροδεμένος, ἴδιος ἀθλητής. Πρόσωπο ψημένο σὸν ἥλιο, χέρια σκληρὰ ἀπὸ τὴ δουλειά, μάτια μαῦρα καὶ μεγάλα. Κι ἓνα μαλλὶ σγουρό, κατάμαυρο.

Στὸ Τορόντο πὺν βρέθηκε, δούλεψε χωρὶς ἀνάσα. Κυνήγησε τὴν τύχη του, πὺν λένε. Σιγὰ – σιγὰ ἔπιασε τὴν καλή. Εἶδε στὰ χέρια του λεφτά, δολλάρια. Κράτησε τιμόνι. Παν-

τρεύτηκε, ἔκανε παιδιά, ἀπόκτησε σπίτι, νοικοκυρεύτηκε.

Μὰ ἡ πατρίδα, πατρίδα. Δὲν ἀπολησμονιέται εὐκόλα. Καὶ νὰ θέλεις, δὲν τὸ μπορείς. Ἔρχεται ὦρα – καὶ συχνὰ μάλιστα – πὺ οἱ θύμψες ζωντανεύουν, σὲ κυκλώνουν, δὲν σ' ἀφήνουν νὰ ἡσυχάσεις...

Κάπου εἴκοσι χρόνια ξενιτεμένος ὁ Δημητρός. Πότε, ἀλήθεια, πέρασαν! Καλὰ – καλὰ οὔτε καὶ τὸ 'χὲ καταλάβει. Ἡ νοσταλγία γιὰ τὸ γυρισμὸ φούντωνε κάθε μέρα καὶ πιὸ πολὺ. Συχνὰ – πυκνὰ ἔφερνε στὸ νοῦ του τὸ χωριό. Τοὺς γέρους γονιούς, τ' ἀδελφία του. Κι ἔπειτα, τὸ χτήμα τους μὲ τὸ μικρὸ ἀγροτόσπιτο, τὴ σταφίδα, τ' ἀμπέλι, τὶς ἐλιές καὶ τ' ἄλλα δεντρικά. Πόσο εἶχε δουλέψει, νὰ τ' ἀναστήσει!...

Ἦταν ἄνοιξη κι ἐρχόταν καλοκαίρι, ὅταν γύρισε ὁ Δημητρός. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ εἶχαν συντροφιά στὸ πατρικὸ του σπίτι. Συγγενεῖς καὶ γειτόνοι ἦρθαν νὰ τὸν καλωσορίσουνε, νὰ ρωτήσουνε πῶς τὰ περνάει, πῶς εἶναι πέρα ἡ ζωὴ, τί νέα φέρνει ἀπὸ τοὺς δικούς τους. Συγκινημένοι ἡ μάνα καὶ ὁ

πατέρας τοῦ Δημητροῦ, βουρκωμένα τὰ μάτια τους ἀπὸ χαρά. Ὁ νεοφερμένος διηγιόταν γιὰ τὴν ξένη χώρα. Ἡ ζωὴ, ἔλεγε, δὲν συγκρίνεται μὲ τὴ ζωὴ στὴν Ἑλλάδα. Ἐκεῖ ἔχεις τακτικὴ δουλειά, πιάνεις στὰ χέρια σου λεφτὰ πὺ ἔχουν ἀξία, τὸ ψυγεῖο σου εἶναι γεμάτο, μπορείς ν' ἀγοράσεις ὅ,τι λαχταρήσει ἡ καρδιά σου. Ὅχι, ὅχι. Οὔτε συζήτηση. Δὲν σκέπτεται νὰ μείνει. Ἦρθε νὰ δεῖ τοὺς γέρους καὶ θὰ φύγει σ' ἓνα μῆνα. Δὲ συμφέρει ἐδῶ, δὲν ἔχεις μέλλον...

Πολὺ πρωί, μὲ τὸ φῶτιμα, ξύπνησε πετάχτηκε ἀπὸ τὸ κρεβάτι, ἔριξε νερὸ στὰ μοῦτρα του, ντύθηκε καὶ βρέθηκε στὸ δρόμο. Πῆρε τὸ μικρὸ μονοπάτι καὶ τράβηξε γιὰ τὸ χτήμα. Ἀνυπομονοῦσε νὰ τὸ δεῖ. Ἄραγε, θα' τανε ὅπως τὸ 'χὲ ἀφήσει;

Κοντὰ στ' ἀλώνι τοῦ Κόρακα στάθηκε νὰ πάρει μιὰν ἀνάσα. Ἡ φύση ξυπνοῦσε ἀπὸ τὸ νυχτερινό της λήθαργο καὶ τέντωνε νωχελικὰ τὰ μέλη της. Βαριά, μπάσα φωνὴ ἀντιλάλησε ξαφνικά. Ἦταν τὸ γαῖδούρι τοῦ Κουτσονικολάκη, πὺ διαλαλοῦσε κι αὐτὸ τὴ δική του παρουσία. Ἀπὸ

κοντὰ μπεμπέρισε κι ἡ γίδα τῆς Παναγιωτάκαινας καὶ πιάσανε νὰ κακαρίζουνε κι οἱ κότες τοῦ Σταύρου τοῦ Βιολιτζῆ. Γέλασε. «Πρωινὴ συναυλία», εἶπε μέσα του. Ἔσυρε ἔπειτα τὴ ματιά του κι ἀγνάντεψε πέτρα, τὸν κάμπο, τὰ βουνά, τὴ θάλασσα μὲ τὰ νησιά της, τὰ χωριά τοῦ Ἀκρίτα. Ἐλαμπε ἡ γῆς ἀπὸ ὁμορφιά καὶ χάρη. Ὅλα εὐλογημένα, ὅλα χαρὰ Θεοῦ. Ἡ ἀνοιξη ἦταν στὴν καλύτερή της ὥρα. Ἐνα ἀεράκι καθαρὸ, ὅλο δροσιὰ ἐρχόταν ἀπὸ τὸ πέλαγο καὶ καθὼς ἀντάμωνε μὲ τὸ θυμάρη καὶ τὴ θρούμπη μοσκοβολοῦσε ὁ τόπος. Τὸ σιῆθος του φούσκωσε, ἀνάπνεε δυνατά.

Τάχυνε τώρα τὸ βῆμα του. Στὰ Σαββακείκα, πρόβαλε τὸ βουναλάκι, ἡ Ψηληράκη. Σκίνα, πουρνάρια καὶ σφάλαχτρα σκέπαζαν τὶς πλαγιές του. Πόσες φορὲς δὲ βοσκοῦσε κεῖ τὶς γίδες. Καὶ πόσες ἄλλες δὲ σκαρφάλωσε πάνω τρέχοντας, νὰ τὶς γυρίσει πίσω, γιατί ἐκεῖνες οἱ ἀθεόφοβες ὅλο καὶ ξεμάκρηναν καὶ τραβοῦσαν γιὰ τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ βουνοῦ.

Ὅταν ἔφτασε στὰ Καλομοιρέϊκα,

λοξοδρόμησε νὰ δεῖ τὴ γούρνα μὲ τὸ νεράκι της. Μικρὸς ἔφερνε τὶς γίδες καὶ τὸ γαῖδούρι καὶ τὰ πότιζε. Ἄλλοτε πάλι, τὸ κατακαλόκαιρο, κουβαλοῦσε ἀπὸ δῶ νερό, γιὰ νὰ δροσίσει κάποιο δεντράκι, ποῦ εἶχε φυτέψει ὁ πατέρας. «Πῶ – πῶ!», ἔκανε μόλις πλησίασε, «τὴ σκέπασαν τὰ σκίνα. Χάθηκε τὸ κλαδευτήρι νὰ τὴν καθαρίσουν ἀπὸ τὰ κλαριά;». Ἐνα βατράχι πήδηξε στὸ νερὸ καὶ τὸν ξάφνιασε.

Μόλις πέρασε τοῦ Σκούλικο τὸ χτήμα, φάνηκε ἡ σταφίδα τους. Τὴν εἶδε κάπως ἀλλαγμένη, σὰ νὰ'χέ μαραζώσει. Ἀλλά, νάσου καὶ ὁ γερο – Ἀγγέλης, ὁ γείτονας.

- Γειά σου, μπάρμπα – Ἀγγέλη, τοῦ φώναξε. Τί κάνεις; Εἶσαι καλά;

- Ποιὸς εἶσαι, μωρὲ παιδί; Εἶπε, καθὼς ἐρχόταν κοντὰ καὶ τὸν κοίταζε στὰ μάτια. Σὰ γνωστός μου φαίνεσαι.

- Δὲ μ' ἐγνώρισες, μπάρμπα – Ἀγγέλη; Ὁ Δημητρὸς τοῦ Παντελῆ.

- Βρὲ τὸ Δημητρό, τὸν Καναδέζο! Καλῶς ἦρθες. Καὶ νὰ μὲ συμπαθῆς, δὲν καλοβλέπω. Γεράματα, τί περιμένεις...

- Δέ μου λές, μπάρμπα – Ἀγγέλη· τὴ σταφίδα μας σὰν ἀρρωσιάρικὴ τὴ βλέπω· μαραζωμένη φαίνεται. Μήπως δὲ δουλεύτηκε φέτος;

- Ὁχι, Δημητρώ. Καὶ ὀργώθηκε καὶ ξελακώθηκε. Ἀνάθεμα στὸν περρονόσπορο. Τὶς ρήμαξε ὁ καταραμένος.

Τοῦτη ἡ συνάντηση μὲ τὸ γέρο – Ἀγγέλη τὸν ἔβαλε σὲ συλλογὴ. Εἶχε ἀλλάξει, λοιπόν, τόσο πολὺ, ποῦ νὰ μὴν τὸν γνωρίζει κι ὁ γείτονας; Μήπως ἡ ξενιτιά τὸν γέρασε πρὶν τῆς ὥρας του; Βέβαια τὰ μαλλιά του εἶχαν κιόλας ἀραιώσῃ καὶ ὁ πρῶτος γκρίζος τρίχες πρόβαλλαν δειλὰ – δειλά. Ὅμως, καὶ τί μ' αὐτό; Σάμπως δὲν ὑπάρχουν καὶ νέοι μὲ γκρίζους κροτάφους; Σωστά. Μὰ πάλι, πῶς ἔγινε νὰ μὴν τὸν γνωρίσει; Δὲν ἔλειψε καὶ κανέναν αἰῶνα, βρὲ ἀδερφέ. Σὰ νὰ ἔταν χθὲς ποὺ ἔφυγε.

Τὸ γάβγισμα τοῦ σκυλιοῦ τὸν ἔβγαλε ἀπὸ τὴ συλλογὴ. Εἶχε φτάσει κοντὰ στὸ ἀγροτόσπιτο.

- «Ψίτ, ψίτ», τοῦ ἔκανε, μὰ κεῖνο τοῦ γάβγιζε ἀσταμάτητα.

«Περίεργο!», σκέφτηκε· κι ἔνιω-

σε μέσα του πίκρα. «Τόσο γρήγορα μὲ ξέχασε!». Θυμήθηκε, ποῦ τὸ τάζε γάλα ἀπὸ γῆ γίδα, γιατί, μικρό, ἦτανε κοκαλιάρικο, καχεκτικό. Ἐκεῖνο τότε ἔτρεχε καὶ τριβόταν πάνω του.

Πλησίασε πιὸ πολὺ καὶ τότε κατὰλαβε. Δὲν ἦταν τὸ σκυλί, ποὺ ἄφησε! Εἴκοσι χρόνια, πῶς μποροῦσε νὰ εἶναι τὸ ἴδιο; Δὲν σάθηκε τυχερός, ὅπως ὁ Ὀδυσσεάς, ποὺ πρόφτασε τὸν Ἄργο του.

Κίνησε γιὰ τ' ἀμπέλι, περνώντας ἀπὸ τὶς ἐλιές. Στὴν πρώτη κοντοστάθηκε. Γύρισε καὶ κοίταξε ἓνα ἄνοιγμα στὴ γῆ, μία μεγάλη γούβα, μισογεμάτη τώρα ἀπὸ κοπριά γιὰ τὰ δέντρα.

- «Αὐτὴ ἡ γούβα μας ἔσωσε στὴν Κατοχή», μονολόγησε, σὰ ν' ἀπαντοῦσε σὲ κάποιον ποὺ τὴν κατηγόρησε.

Καὶ συνέχισε:

- «Ἐδῶ μέσα κωθήκαμε καὶ γλιτώσαμε, ὁ πατέρας, ὁ μεγάλος ἀδερφός μου κι ἐγώ, ὅταν οἱ ὀβίδες τῶν Γερμανῶν σφύριζαν στὸν ἀέρα κι ἔσκαγαν, καθὼς πέφτανε λίγο πιὸ πέρα».

Μπῆκε στὴ σαφίδα. Περπάτησε ἀνάμεσα στὰ κλήματα. Naί, βέβαια, εἶχε δίκιο ὁ γερό – Ἀγγέλης. Ἔκανε ζημιὰ ὁ περονόσπορος. Κίτρινα τὰ φύλλα, ἀρρωσιάρικα τὰ τσαμπιά μὲ τὰ σαφύλια· μὰ δὲν ἦταν μόνο αὐτό. Τὸ χτῆμα φαινόταν ἀπεριποίητο, παραμελημένο. Σπασμένες φουρκάδες, γερμένα ὡς κάτω τὰ κλήματα. Ἐπιασε ἓνα κι τὸ σήκωσε. Ἐμπηξε καλὰ τὴ φουρκάδα του, τὸ στερέωσε. Πιὸ πέρα, στὴν ἄκρη, ἡ μικρὴ καρυδιὰ ἀξελάκωτη κι ἀπότιστη. Θέριεψαν γύρω της τὰ ἀγριόβατα, κόντευαν νὰ τὴν πνίξουν. Ἐκεῖ, στὴ μέση τ' ἀμπελιοῦ, δυὸ – τρεῖς κυδωνιὲς εἶχαν ξεραθεῖ.

Παντοῦ ἐγκατάλειψη καὶ θλίψη...

«Γέρασε ὁ πατέρας», εἶπε μέσα του. «Δὲν μπορεῖ νὰ φροντίσει τ' ἀμπέλι, σὰν καὶ πρῶτα. Αὐτὰ ἔχει ἡ ζωὴ. Ἀκμὴ καὶ παρακμὴ».

Ονοὺς του ἔφυγε. Ἐπιασε νὰ κουβεντιάσει μόνος του:

- «Τοῦτο τὸ χτῆμα μᾶς ἔζησε στὴν Κατοχὴ. Εἶχαμε τὸ λάδι μας, τὴ σαφίδα, τὸ κρασί, τὰ φρούτα. Ὑποφέραμε, δὲ λέω, μὰ δὲν πεινάσαμε,

δὲν πεθάναμε. Ἔ, λοιπόν, δὲν πρέπει κι αὐτὸ νὰ πεθάνει».

Πέρασε ἀπὸ τὸ μυαλό του ἡ σκέψη ν' ἀφήσει τὸν Καναδὰ καὶ νὰ γυρίσει στὸ χωριὸ γιὰ πάντα· μὰ πάλι, ἡ στρωμένη δουλειά, τὰ δολλάρια, τὸ γεμάτο ψυγεῖο, τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν του;

Περπατοῦσε πέρα – δῶθε ἀφηρημένος. Πάλευε νὰ διώξει τούτη τὴ σκέψη. Τοῦ φάνηκε πὼς ἄκουσε μέσα του μιά φωνή: «Δὲν πρέπει νὰ πεθάνει τὸ χτῆμα».

Νόμισε πὼς τ' ἀμπέλι τοῦ ἔκοβε τὸν ἀέρα, τὸν ἔπνιγε. Κοντανάσαινε. Βγῆκε ἔξω ν' ἀναπνεύσει ἐλεύθερα. Κάθισε σὲ μιά πεζούλα.

Ἐνιωθε φανερὰ ἀναστατωμένος, ἀνήσυχος. Μέσα του, λὲς καὶ γινόταν χαλασμός. Δυὸ φωνὲς – δυὸ κόσμοι κονταροχτυπιόνταν.

Εφερε γύρω τὴ ματιά του κι ἀγκάλιασε ὅλο τὸ χτῆμα. Εἶδε τὸ σκυλί, καθισμένο στὰ πισινὰ του πόδια, ἥσυχο, νὰ τὸν κοιτάζει ἐπίμονα, σχεδὸν παρακλητικά. Λίγο πιὸ πέρα, τὸ ἄλογο τοῦ πατέρα, δεμένο σὲ μιά ἐλιά, ὅλο χλιμιντροῦσε, μὲ τὰ μάτια στυλωμένα πάνω του.

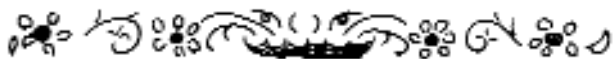
Ἄραγε, διψοῦσε κι ἤθελε πότισμα του, ἐκεῖ, δὲν ἔλεγε νὰ σταματήσει.
 ἢ μήπως τὸν καλωσόριζε; Σὲ μία στιγμή ἔμεινε μετέωρος.
 Σηκώθηκε καὶ μπῆκε πάλι στ' Ὑστερα, ἀπότομα, σήκωσε τὸ χέρι
 ἀμπέλι. Μπερδεύτηκε ὅμως σὲ μία του κι ἔκανε τὸ σταυρό του.
 κληματοβεργα, σκόνταψε, ἔπασε. Τοῦ φάνηκε τότε πὼς ἠρέμισε.
 Συνέχισε νὰ γυρίζει πάνω – κάτω. Καταλάγιασε στὰ στήθη του ἡ ἀντάρα.
 Κάποτε σταμάτησε. Μὲ τὸ χέρι του Βγῆκε ἀπὸ τ' ἀμπέλι καὶ τράβηξε
 σκούπισε τὸν ἰδρώτα. Τὸ κεφάλι του γιὰ τὸ χωριό. Τὰ πόδια του ἔτρεχαν,
 ἔκαιγε, σα νὰ χε πυρετό. Μπά, σὲ λὲς κι εἶχανε φτερά.
 καλὸ του, τί ἔπαθε! Καὶ ἡ φωνὴ μέσα Εἶχε πάρει τὴν ἀπόφαση νὰ μείνει.

Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Πέρασμ' ἀέρα ἢ διαδρομὴ...
 «Ἄνεμος παρερχόμενος καὶ μὴ ἐπιστρέφων».
 - Κι οὔτε πού πρόφταξα νὰ δῶ τὴ χώρα αὐτὴ
 ὅπου διέσχισα,
 πού μόνο μιά φορά τὴν ἐπισκέπτεται κανεὶς...
 Κι ὅ,τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα, τ' ἄφησα ἓνα - ἓνα,
 κάπου σὲ κάποιον σταθμό.
 Τώρα ἐδῶ ... εἶμαι
 ὅπως ἦμουν ὅταν εἶχα ξεκινήσει,
 πρὶν ἑβδομήντα χρόνια...
 Σὲ τούτῃ τὴν πλατφόρμα,
 τοῦ τελευταίου μου σταθμοῦ,
 στέκω καὶ περιμένω χαμογελώντας
 τὸ τέλος τῆς διαδρομῆς.

Στεφ. Μπολέτσης

Πρὶν 20 χρόνια στις «Κ.Τ.»

... Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΙΣΜΟΥ

τοῦ Διονύση Κ. Μαγκλιθέρα,
Καθηγητὴ Κοινωνιολογίας - Συγγραφέα

Ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή δὲν εἶναι μία ἔμφυτη ἀρετὴ, ἓνα χωρὶς προάσκησις προσόν, ἓνα ἀγαθὸ πού τὸ ἀποκτᾶμε αὐτόματα ἢ ἔστω μὲ τὴ συλλογιστικὴ σὲ κάποια περίοδο τῆς ζωῆς μας. Ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή εἶναι ἀποτέλεσμα διεργασιῶν πού πραγματοποιοῦνται ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Προέρχεται ἀπὸ πολύτροπο μόχθο, μεθοδικὴ διδασκαλία, συστηματικὴ ἄσκησις καὶ κυρίως ἐντυπωσιακὸ παραδειγματισμὸς.

Εἶναι γνωστὰ τὰ στάδια τῆς κοινωνικοποίησης πού προσφέρει διαδοχικὰ ἡ ὀργανωμένη κοινωνία στὰ νέα ἄτομα. Ἡ οἰκογένεια, ὁ παιδικὸς σταθμός, τὸ σχολεῖο, ἡ παρέα, ἡ ἐκκλησία, ὁ στρατός, ἡ ἐργασία, οἱ ὀργα-

νωμένες ψυχαγωγικὲς – πολιτικὲς ομάδες κ.ἄ. ἀποτελοῦν τὸν περιβάλλοντα κοινωνικὸ χῶρο πού συμβάλει καθοριστικὰ στὴν σταδιακὴ κοινωνικοποίηση. Κύριο ὅμως ρόλο διαδραματίζουν ἡ οἰκογένεια καὶ τὸ σχολεῖο: ἀποτελοῦν κοινωνικὲς ομάδες – θεσμοὺς πού κυριαρχικὰ συντελοῦν στὴν κοινωνικοποίηση.

Μὲ τὰ ἐφόδια τοῦ παραδειγματισμοῦ πού παίρνει ἀπὸ τὴν οἰκογένεια καὶ τὸ σχολεῖο ξεκινᾷ ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ φτιάξει τὴ ζωὴ του.

Ὁ ἐκφυλιστικὸς λαϊκισμὸς, ἡ πρὸς τὰ κάτω ἰσοπέδωσις τῶν ἀξιῶν, τῶν παραδόσεων ἀκίμη καὶ τῆς καθημερινῆς ἀνθρώπινης συμπεριφορᾶς πού ἔχει ἐπικρατήσει τὴν τελευταία

κυρίως δεκαπενταετία στην ελληνική κοινωνία, έχει επηρεάσει φυσικά και τις αντίστοιχες αρχές της διδασκαλίας και του παραδείγματος στην οικογένεια και το σχολείο.

Στη σύγχρονη μεσοαστική και λαϊκή οικογένεια (στών κορμό δηλαδή της ελληνικής κοινωνίας) αρχίζουν να μεταβάλλονται οί παραδεκτές αξίες. Από τα μέσα του 19ου αιώνα επεκράτησαν διαδοχικά: η αρχή της ήθικης, της εργασίας, του ήρωισμού, της αρρενωπότητας, της μάθησης. Το τελικό αυτό, η μάθηση, εξελίχτηκε πεζότατα στην απόκτηση ενός «διπλώματος» για να μπορεί το άτομο «να σταθεί στη ζωή του», ενώ τώρα οδηγούμαστε στην κοινωνική καταξίωση και καθορίζει την κοινωνική τάξη. Έτσι, λ.χ., σήμερα το παιδί μαθαίνει ότι ιδανικό αποτελεί, π.χ., η απόκτηση αυτοκινήτου. Κι αυτό δεν θα μπορούσε ίσως να θεωρηθεί αθέμιτο αν παράλληλα δεν δείχναμε με τη στάση ζωής μας ότι το «δικό μας αυτοκίνητο» μπορεί να ρυπαίνει την ατμόσφαιρα, να παραβιάζει νόμους και κανόνες, να αυθαιρε-

τεί, να καταπατά τα πάντα, αδιαφορώντας για τον διπλανό. Άρκει εμείς να εξυπηρετηθούμε και να περάσουμε καλά. (Το αυτοκίνητο φυσικά δεν είναι το άπαν ή το μόνο αλλά είναι το πιο χαρακτηριστικό από τα κοινωνικά αγαθά που από «έργαλειο» για εξυπηρέτηση, έχει μετατραπεί σε δυνάστη των άλλων. Γι' αυτό και το αναφέρω εμφαντικά, με προεκτάσεις στον πολιτισμό της συμπεριφοράς).

Το σχολείο έχει από την πλευρά του μεταβληθεί από χώρο ανταγωνισμού στη μάθηση, σε χώρο ανταγωνισμού στην επίδειξη ντυσίματος και στολίσματος, χώρο πολιτικών συγκρούσεων (και φυσικά ιδεολογικών κι «έργω» καταλήψεων), παροχής κάθε λογής «ανθέων του κακού» (ακόμη και ναρκωτικών!). Άγωγή δεν παρέχεται σε πολλά σχολεία γιατί – άς μου συγχωρεθεί, αλλά είναι η αλήθεια – τη στερούνται οι ίδιοι οί δάσκαλοι. Ύπονοώ εκείνους από τους δασκάλους που μπαίνουν στην τάξη με τον καφέ στο χέρι (τα διαλείμματα γιατί είναι;), με το ρυ-

παρὸ (δῆθεν ἀτημέλητο) ντύσιμο, τὸν ἀχιτένιστο θάμνο τῶν μαλλιῶν τους καὶ πού χρησιμοποιοῦν ἀχαρ- κτήριστους τρόπους συμπεριφορᾶς.

Ἄν ρίξουμε μία ματιά γύρω μας θὰ δοῦμε ὅτι ἡ ἰδιοποίηση τῶν χώρων (δάση, παραλίες, δρόμοι), ἡ καταπάτηση τῶν ὁδηγίων καὶ τῶν κανόνων πού ἀφοροῦν τὴν κοινὴ ζωὴ (παραβάσεις πού συνήθως ἐπιβραβεύονται «νομοθετικά» ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ κράτος), ἡ αὐθαιρεσία πού συνοδεύεται ἀπὸ τὸ «νταϊλίκι» τῶν πράξεων καὶ τὴν ἀθλιότητα τῶν ἐκφράσεων στὰ λόγια καὶ στὰ ἔργα, ἡ περιφρόνηση τῆς περιουσίας, τῆς ἡσυχίας καὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων, ἡ ἐπίδειξη ἀντικοινωνικῶν στάσεων εἶναι αὐτὰ πού διδάσκονται μὲ τὸ παράδειγμα τῆς καθημερινῆς διαβίωσης τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ νέα ἄτομα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὀλέθρια «στάση ζωῆς» πού μαθαίνουμε σιτοὺς ἀπογόνους μας στὸ ὄνομα ἐνὸς λαϊκισμοῦ πού τὸν περιβάλλουμε μὲ τὸν ψευτομανδύα ἄλλοτε τῆς ἀπλότητος κι ἄλλοτε τῆς δημοκρατικότητας, ἄλλοτε τῆς καταπολέμησης τῆς τυπολατρείας

κι ἄλλοτε τῆς ἀνανέωσης, ἐνῶ στὴν οὐσία πρόκειται γιὰ πνευματικό, πολιτιστικό ἀκόμη καὶ θεσμικὸ κατήφορο, πρὸς τὰ πίσω καὶ πρὸς τὰ κάτω.

Παράλληλα ὁ αὐθάδης αὐτὸς λαϊκισμὸς καλύπτεται ἀπὸ ἐκμαυλιστικούς προπαγανδιστικούς μηχανισμούς πού προσπαθοῦν νὰ δημιουργοῦν πνεῦμα ἀνασφάλειας στοὺς «ὁπαδοὺς τοῦ πρόχειρου καὶ τοῦ κακοῦ», μὲ τὴν ἐπὶ κληση τοῦ δῆθεν κινδύνου ὅτι, τυχόν, ἀλλαγὴ στὸ δικό τους τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ συμπεριφέρεσθαι μπορεῖ νὰ ὁδηγήσει σὲ ἀπώλεια τῶν «κατακτήσεων τοῦ λαοῦ»! Τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς ἀνασφάλειας ἐνδυναμώνεται μὲ μι- σαλλοδοξία, χλευασμὸ, ἀκόμη κι ἀπειλὲς ἐναντίον ἐκείνων πού ζητοῦν τὴν πρόοδο μέσω τῆς εὐταξίας καὶ τὸν ἐκσυγχρονισμὸ μέσω τῆς λογικῆς. Οἱ μηχανισμοὶ τοῦ λαϊκισμοῦ ἐκφοβίζουν κι ἀλλοτριώνουν τὸν ψυχικὸ κόσμο τοῦ ἀτόμου καὶ τὸν μαζοποιοῦν ὥστε νὰ καθοδηγεῖται εὐκολότερα. Ὅσο χαμηλότερη εἶναι ἡ ποιότητα τῶν ἀνθρώπων, τόσο πιὸ εὐκόλα πειθαρχοῦν...

ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

ΕΠΙΒΑΛΛΟΜΕΝΟΣ ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ

Εφ'όσον είναι ή 200ή επέτειος της συστάσεως της Φιλικής Έταιρείας (1814 - 2014). Εὐχῆς ἔργο θὰ ἦταν τῇ μεγάλῃ αὐτῇ ἐπέτειο ἂν ἐορτάζαμε, ὅπως πρέπει, μὲ τὴ συμμετοχὴ ὁλόκληρου τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους,.

Τί ὀφείλει τὸ ἔθνος μας στὴ Φιλικὴ Έταιρεία; Εἶναι, νομίζουμε, γνωστὸ. Τῆς ὀφείλει ἀπλούστατα τὴν Έλληνικὴ Έπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ τὸ γεγονός ὅτι σήμερα δὲν εἴμαστε δοῦλοι τῶν Τούρκων. Ἄς ἀφήσουμε καλύτερα τὸν ἱστορικὸ μας Κῶν. Παπαρρηγόπουλον νὰ μᾶς ὑπενθυμίσει τὴ σημασίαν τῆς ἐπετείου.

Γράφει: «Εἰς τὴν Ὀδησσὸν τρεῖς ἄνθρωποι, ὁ Σκουφᾶς, ὁ Τσακάλωφ καὶ ὁ Ξάνθος, ἄνθρωποι ἐντιμοί, ἀπεφάσισαν νὰ κινήσωσιν εἰς ἐπανάστασιν τὸ ἔθνος καὶ ἐπὶ τούτῳ νὰ συστήσωσιν Έταιρείαν μυστικὴν, σκοποῦσαν νὰ καθυποβάλῃ ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς ἀπάσας τοῦ ἔθνους τὰς τάξεις... Ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ Έταιρεία ἐξεπλήρωσε τὴν ἐντολὴν

ἣν ἀνέλαβε καὶ ἐπέτυχεν τοῦ σκοποῦ τούτου, διότι ὑπηρετήσεν εὐφυνῶς τὴν παρασκευάσαν ἐπανάστασιν καὶ τὴν ὑποθρέψαν ἐλπίδα τῆς ἐξωτερικῆς ἐπικουρίας».

Οἱ ἰδρυτὲς τῆς Φιλικῆς Έταιρείας ξεκίνησαν ἀπὸ μία σκέψη, (ἐκ πρώτης ὄψεως ἀφελῆ), ποὺ ὅμως στηριζόταν, ἀφενὸς, στὴν πίστιν ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς πρέπει νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του, καὶ ἀφετέρου, στὴ διάγνωσιν ὅτι οἱ καιροὶ μετὰ τοὺς Ναπολεοντείους πολέμους, ἦσαν πρόσφοροι γιὰ νὰ βοηθῶσιν μία τέτοια ἐξέγερσιν καὶ ἔδιναν μία εὐκαιρία, ποὺ δὲν ἔπρεπε νὰ χαθεῖ. Ἔτσι οἱ ἄσχημοι ἐκεῖνοι ἔμποροι ἄναψαν τότε στὴν Ὀδησσὸν μία μικρὴ φλόγα, θὰ λέγαμε, ἡ ὁποία ὅμως ἔγινε ἔπειτα πυρκαγιὰ τεράστια, ποὺ συγκλόνισε τὴν Ὀθωμανικὴν αυτοκρατορίαν, μπροστὰ στὴν ὁποία ἔτρεμε τότε ὁλόκληρος ὁ κόσμος.

Στὴν κρίσιμην περίοδον, ποὺ διερχόμεθα σήμερα, ἀπὸ πλευρᾶς ἐθνικῆς, οἰκονομικῆς καὶ πνευματικῆς, θὰ ἦταν πολὺ χρήσιμο ἀφήνοντας κατὰ μέρος τοὺς ἐθνοκτόνους κομμα-

τισμούς και τις ἐν γένει διχόνοιες, νὰ ἀνιστάμεθα γιὰ νὰ γιορτάσουμε τὴν ἱδρυση τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Θὰ ἦταν τοῦτο στοιχειῶδες χρέος, ὅχι μόνο πρὸς τοὺς προγόνους, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἔναντι τοῦ ἔθνους μας σήμε-
ρα, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς ἔχει περισσό-
τερη ἀνάγκη συναισθήσεως καὶ ἐπι-
γνώσεως καὶ ψυχικῆς ἐνότητας.

ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ

ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Η πρώτη πολιτική παράταξη τῆς χώρας μας φαίνεται ὅτι εἶναι διατεθειμένη νὰ προτείνει οὐσιαστι-
κὲς ἀλλαγὰς γιὰ τὴν ἀναθεώρηση τοῦ
Συντάγματος.

Ξεχωρίζουμε, ὡς κυριότερες, δυὸ ἐξ αὐτῶν.

α. Τὴ μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βου-
λευτῶν ἀπὸ 300 σὲ 200.

β. Τὸ ἀσυμβίβαστο τοῦ ἀξιώματος
τοῦ ὑπουργοῦ μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ
βουλευτοῦ.

Ἡ μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βου-
λευτῶν σὲ 200 θὰ ἀποδώσει τεράστια
οἰκονομικὰ ὀφέλη στὴν ἐποχὴ μας,
ἐποχὴ οἰκονομικῆς κρίσεως καὶ λιπό-
τητας. Μάλιστα, γιὰ τὴ μείωση αὐτὴ

δὲν ἀπαιτεῖται κὰν συνταγματικὴ ἀνα-
θεώρηση. Ἀρκεῖ μόνο ἡ ψήφισι ἐνὸς
ἀπλοῦ νόμου.

Τὸ ἀσυμβίβαστο τοῦ ἀξιώματος
τοῦ ὑπουργοῦ μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ
βουλευτοῦ θὰ κατοχυρώσει τὴν πλή-
ρη διάκριση τῆς ἐκτελεστικῆς ἀπὸ τὴ
νομοθετικὴ ἐξουσία καὶ θὰ ὀδηγήσει
στὴν ἀναβάθμιση καὶ τῶν δύο. Ἐτσι
οἱ ὑπουργοὶ θὰ ἐκτελοῦν ἀνεπηρέα-
στα τὰ καθήκοντά τους, ἂν δὲν εἶναι
οἱ ἴδιοι βουλευτές. Οἱ βουλευτές,
ἐξάλλου, θὰ μποροῦν νὰ νομοθετοῦν
ἀπερίσπαστοι καὶ νὰ ἐλέγχουν τὴν
Κυβέρνηση πιὸ ἀποτελεσματικά. Οἱ
θεσμικὲς αὐτὲς μεταρρυθμίσεις, ἂν
εἶχαν πραγματοποιηθεῖ πρὶν ἀπὸ
χρόνια δὲν θὰ ὀδηγεῖτο ἡ χώρα μας
στις γνωστὰς ὀδυνηρὰς καὶ ἐπικίνδυ-
νες περιπέτειες, ὥστε τελικὰ νὰ κατα-
λήξει τὸ κράτος στὴν ὑπερχρέωση.

Εἶναι πολὺ σημαντικὸ τὸ ὅτι ὁ
Πρωθυπουργὸς τῆς χώρας μας φέρε-
ται ἀποφασισμένος νὰ προχωρήσει
καὶ στὶς δυὸ, ὡς ἄνω, θεσμικὲς ἀλλα-
γές, οἱ ὁποῖες ἀσφαλῶς μὲ τὴν πραγ-
ματοποίησή τους θὰ φέρουν μεγάλη
οἰκονομικὴ ὠφέλεια στὸ κράτος μας
καὶ ὄχι μόνον.

Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΜΑΣΟΝΩΝ

Η πρώτη στήν πατρίδα μας παγκόσμια συνάντηση τῶν τεκτόνων (μασόνων) σχεδιάζεται νὰ λάβει χώρα φέτος τὸ καλοκαίρι.

Σύμφωνα μὲ τὴν ἐπίσημη ἀνακοίνωση καὶ τὶς λεπτομέρειες πού δίνονται μέσα ἀπὸ τὴν ἱστοσελίδα International Masonic Events ἡ παγκόσμια σύναξη τῶν μασόνων φέτος θὰ πραγματοποιηθεῖ ἀπὸ τὶς 27-31 Αὐγούστου στὸ πολυτελὲς ξενοδοχεῖο “Alexander Beach” στὴν Ἀνάβυσσο. Ἀναμένεται νὰ φιλοξενήσει μασόνους ἀπὸ στοὺς ὅλου τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ διερωτώμεθα: Θὰ δεχτοῦν ἄραγε οἱ ἐπώνυμοι Ἕλληνες μασόνοι νὰ ἀποκαλυφθοῦν ἐπίσημα, ἢ θὰ προσπαθῶσιν γιὰ ἀκόμη μία φορὰ νὰ κρυφτοῦν; Πάντως τὰ μέτρα ἀσφαλείας στὸ ξενοδοχεῖο ἀναμένεται νὰ εἶναι δρακόντεια.

Ἄς σημειωθεῖ ὅτι τὸ συνέδριο αὐτὸ τῶν μασόνων περιλαμβάνει διαλέξεις μὲ θέματα πού ἀφοροῦν τὸ ρόλο καὶ τὸ μέλλον τῆς μασονίας στὸν 21ο αἰῶνα (βλέπε Τύπο 26.4.2014).

Ἀλλὰ ἡ Μασονία, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ τὸ λησμονοῦμε, ὅτι εἶναι ἐχθρὸς

τῆς χριστιανικῆς Πίστεως, διότι προβάλλεται ἔντεχνα μὲ ἀξιώσεις ἰδιαίτερης μυστηριακῆς θρησκείας, πού ἀρνεῖται τὴν πίστη στὰ χριστιανικὰ δόγματα. Ἡ μασονία ἔχει δικό της θεὸ (ἢ θεότητα) τὸν Μ.Α.Τ.Σ. στὸν ὁποῖο ἀποδίδει πίστη ὡς ὑπέρτατο ὄν. Ἡ Μασονία ἔχει εὐκλήριους οἴκους, δηλαδὴ ναοὺς, τὶς λεγόμενες μασονικὲς στοῦς, στὶς ὁποῖες δὲν εἶναι ἐλεύθερη ἡ εἴσοδος γιὰ τὸ κοινό. Ἐχει ἱερατεῖο μὲ 33 βαθμούς. Ὁ 33ος βαθμὸς εἶναι ὁ ὑπατος καὶ τελευταῖος βαθμὸς τῶν μασόνων. Ἡ Μασονία ἔχει τὴ λατρεία της πρὸς τὸν Μ.Α.Τ.Σ. μὲ πλῆθος θρησκευτικῶν τελετῶν. Ἐχει καὶ μυήσεις σέ τεκτονικὰ μυστήρια, ὅπως γιὰ τὸ βάπτισμα καὶ τὸ γάμο.

Ἡ ἀγία μας Ἐκκλησία ἔχει καταδικάσει τὴν Μασονία καὶ ἀποκόπτει κάθε μασόνο ἀπὸ τὰ μέλη της. Ἕνας π.χ. πού δηλώνει ὅτι εἶναι μασόνος δὲν γίνεται δεκτὸς στὴ θεία Κοινωνία. Αὐτὴ εἶναι ἡ σταθερὴ θέση τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας.

Ἡ Μασονία, μὲ ἄλλα λόγια, εἶναι ὕπουλο θρησκευτικὸ σύστημα πού ἀρνεῖται κατ' οὐσίαν τὴν Ὁρθόδοξη χριστιανικὴ πίστη καὶ ζωή.

ΠΑΤΡΙΔΑ

- Ξένε, πού μόνος κι' ἔρημος σὲ κρίες χῶρες τρέχεις,
γιὰ πές μου πόθεν ἔρχεσαι, πατρίδα σου ποιὰν ἔχεις;

- Τὴ μακρυνὴ πατρίδα μου πάντα ποθῶ στὰ ξένα.
ἐκεῖ τὰ χρόνια τῆς ζωῆς περνοῦν εὐλογημένα.
Ἐκεῖ κι' ὁ θάνατος γλυκὺς κι' ὅταν κανεῖς πεθάνη
ἔχει στὸ μῆμα του σταυρό, καντήλι καὶ λιβάνι.

Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια.
στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια,
κι' ὅταν χορεύῃ ἡ λεβεντιά, τῆς Πασχαλιάς τὴ μέρα,
βροντοκοπάει τὸ τούμπανο καὶ κελαῖδεῖ ἡ φλογέρα.

Στὴ μακρυνὴ πατρίδα μου, ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρι
τὸ ταπεινότερο δεντρί, τὸ πειο χλωμὸ χορτάρι.
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιάς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν Ἀνοιξὴ γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμένων τῆς βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια.
Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφροὺς τὴν περιζώνει
κι' ὁ οὐρανὸς μὲ τάστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει...

Τὴ μακρυνὴ πατρίδα μου, πρὶν βάρβαρος σκλαβῶσει,
τὴ δόξαζ' ἡ παλληκαριά, τὴ φώτιζεν ἡ γνῶσι.
Μὰ πάλι ἀπὸ τὴ μαύρη τῆς τῆ γῆ, τὴ ματωμένη,
πετάχτηκ' ἡ Ἐλευθεριὰ σὰν πρώτ' ἀντρειωμένη!

- Φτάνει!... Τὴ Χώρα πού μου λές, τὴ γνώρισα, τὴν εἶδα!
Τὴ μακρυνὴ πατρίδα σου ἔχω καὶ ἐγὼ πατρίδα!...

Ψηφιδωτὸ Προσφυγικὸ Μνημεῖο στὸν αὐλειο χώρο
τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τοῦ Τιμίου Προδρόμου
τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως.